

Publiceringsår 2016

Ökat fokus på skolor med större utmaningar

Skolinspektionens erfarenheter och resultat 2015

Innehåll

Ökat fokus på skolor med större utmaningar	1
Innehåll	2
Förord	3
Sammanfattning	4
Att möta elevers behov och uppväga skillnader	6
Undervisning, stöd och studiemiljö	11
Slutdiskussion	24
Statistik från verksamheten 2015	26
Grund- och gymnasieskolan	27
Grundsär- och gymnasiesärskolan	40
Förskolan	45
Fritidshemmen	48
Vuxenutbildningen	50
Bilaga 1 Verksamhetsbeskrivningar	53
Bilaga 2 Om statistiken	57
Bilaga 3 Statistik från Skolinspektionens verksamheter	59
Skolinspektionens kvalitetsgranskningar 2015	61

Förord

Skolinspektionens målbild har fokus på utveckling av skolan och elevers rättigheter. Med utgångspunkt i de krav som skollagen formulerar, handlar de övergripande målen för Skolinspektionen om att verka för en skola där alla barn och elever får lika rätt till god utbildning och kunskaper i en stimulerande och trygg miljö. Vidare ska vi bidra till att varje enskilt barn och elev ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Denna årsrapport syftar till att belysa Skolinspektionens erfarenheter från tillsynsarbetet och det övriga granskningsarbete som myndigheten utfört under 2015. I Skolinspektionens regleringsbrev beskrivs regeringens uppdrag enligt följande:

”Skolinspektionen ska sammanfatta och analysera erfarenheter av sin verksamhet när det gäller tillsyn och kvalitetsgranskning. Av redovisningen ska myndighetens erfarenheter av hur huvudmännen fördelar resurser och arbetar för att utjämna skolornas förutsättningar framgå.”

Skolinspektionen har fortlöpande och nära kontakt med elever, personal och huvudmän i olika delar av skolväsendet. Våra samlade erfarenheter från året kan förhoppningsvis vara till nytta även för huvudmän och rektorer i deras arbete med att utveckla skolors verksamhet.

Via granskningar av kvaliteten i skolväsendet söker Skolinspektionen bidra till utveckling inom viktiga områden. Under året har vi genomfört kvalitetsgranskningar av bland annat matematikundervisning, elevhälsans arbete och gymnasieskolors arbete med att förebygga studieavbrott. År 2015 har anmälningarna till Skolinspektionen om missförhållanden i verksamheter från elever och vårdnadshavare framförallt handlat om kränkande behandling och att elever inte fått det särskilda stöd de har rätt till. Antalet ansökningar om starta ny fristående skola eller utöka befintlig skolverksamhet minskade under 2015 jämfört med tidigare år.

Från och med januari 2015 tillämpar Skolinspektionen en ny modell för tillsyn. Den nya tillsynsmodellen riktar fokus mot de skolor och huvudmän där risken är störst att eleverna inte får den utbildning de har rätt till. Här gör Skolinspektionen mer utvecklade bedömningar av processer i klassrummen, på skolan och hos huvudmannen. Vi utvecklar vårt arbete med att följa upp tillsynsbeslut och stödja en positiv utveckling genom att ge råd och vägledning och att peka på goda exempel.

Stockholm, mars 2016

Helén Ängmo
Generaldirektör

Sammanfattning

Under 2015 har Skolinspektionen genom sitt uppdrag mött ett stort antal elever, personal och huvudmän inom olika delar av skolväsendet. Årsrapporten bygger på Skolinspektionens tillsyn i en ny modell där vi under en treårsperiod prioriterar att granska de 25 procent av skolorna där vi bedömer att det finns störst risk att eleverna inte får den utbildning de har rätt till. Under samma treårsperiod granskas samtliga huvudmän. Den bild som redovisas bygger i huvudsak på erfarenheterna från de grundskolor som under 2015 har prioriterats i tillsynen. Tillsynsstatistik och resultat från Skolenkäten för dessa skolor kompletteras med erfarenheterna från ett antal kvalitetsgranskningar som Skolinspektionen gjort under året.

Några huvudresultat från tillsyn, kvalitetsgranskningar och andra underlag:

- **Skolinspektionen ser allvarliga brister i vissa skolor.** Bilden vi ser här inger oro. Det handlar bland annat om brist på aktivt lärarstöd, långvariga vikariesituationer, och tydliga brister i trygghet, studiero och särskilt stöd. Flera negativa faktorer kan samverka. Att tillsynen har fångat upp dessa skolor kan handla om det urval Skolinspektionen gör – de skolor som besöks är sådana som utifrån en risk- och väsentlighetsanalys har valts ut för en prioriterad tillsyn. Omfattningen av de brister vi ser kan också vara ett resultat av att denna prioriterade tillsyn går djupare än tidigare. Men det är också möjligt att bristerna är relaterade till, eller förstärkta av, yttre faktorer som en tilltagande lärarbrist och ökade skillnader mellan skolor. I ett antal fall har Skolinspektionen ålagt skolornas huvudmän att vid vite åtgärda iakttagna brister. I två fall har skolor stängts.
- **Skolinspektionen ser i den prioriterade tillsynen och i kvalitetsgranskningar också exempel på framgångsrika arbetssätt.** Framgångsfaktorerna i undervisningen handlar bland annat om ett tydligt och aktivt lärarstöd, en pedagogik som möter elevernas olika behov och ett innehåll som tar upp alla delarna i kursplanerna. På huvudmannanivå finns exempel på kvalitetsarbete med en tydlig styrning och fokus på nationella mål och en öppen och återkommande dialog mellan rektor och huvudman
- **Skolinspektionen har funnit brister i huvudmännens ansvarstagande för grundskolan hos drygt sex av tio granskade huvudmän.** Många brister handlar om huvudmännens ansvar för att skolorna ska ha de nödvändiga förutsättningarna. Kommuner behöver utveckla sitt arbete med att fördela resurser efter behov. Huvudmän brister också i sitt ansvar för att utveckla utbildningen. Vi ser många brister som handlar om huvudmännens ansvar för styrning och utveckling. Det tar sig ibland uttryck i att lokala mål inte alltid kopplas till de nationella målen.
- I fyra av tio prioriterade grundskolor har Skolinspektionen konstaterat brister som rör elevernas tillgång till extra anpassningar och särskilt stöd. Bristerna rör framförallt skolans ansvar att skyndsamt utreda och tillhandahålla det särskilda stöd eleven behöver. Det är tydligt att gränsdragningen mellan extra anpassningar och särskilt stöd är ett problem i många skolor. I flera skolor har Skolinspektionen också sett brister i tillgången till elevhälsa och i samverkan mellan elevhälsan och övrig personal i skolan.
- I en tredjedel av de prioriterade grundskolorna har Skolinspektionen sett brister som på olika sätt hämmar elevernas möjlighet att inom den ordinarie undervisningen nå de nationella målen och kunskapskraven. I många av dessa skolor ser vi att lärarna har svårt att möta elevernas behov. Det handlar till exempel om att eleverna får otillräcklig vägledning och att innehållet inte sätts in i ett för eleverna relevant sammanhang. När det ser ut så är det också tydligt att rektor behöver vara mer aktiv i sitt pedagogiska ledarskap.

- **Undervisningens svårighetsgrad läggs i alltför hög grad på en medelnivå.** I tillsynen av prioriterade grundskolor har Skolinspektionen sett många exempel på att undervisningen brister både i stöd till de elever som har svårt att nå målen och i stimulans och utmaningar för de elever som har kommit längre i sin kunskapsutveckling.
- **I en tredjedel av de prioriterade grundskolorna har Skolinspektionen funnit brister som gäller trygghet och studiero.** Elevers rätt till en trygg studiemiljö är också en fråga om likvärdighet – elever i skolor med otrygg och stökig studiemiljö kan inte förväntas nå samma kunskapsresultat som elever i skolor där verksamheten präglas av trygghet och studiero. Bristande trygghet och studiero kan vara ett uttryck för att frågor som rör ordning och trygghet betraktas som något som ligger vid sidan av det pedagogiska arbetet.
- **Risk för att värdegrundsarbetet blir punktinsatser.** I tillsynen ser Skolinspektionen exempel på att värdegrundsarbetet begränsas till insatser som temadagar och att hanteringen av kränkningar beror på enskilda lärares uppfattning om vad som är acceptabelt. Skolornas arbete mot kränkande behandling uppfattas också olika av elever och lärare. I Skolenkäten menar nio av tio lärare vid prioriterade skolor att skolan bedriver ett målinriktat arbete mot kränkande behandling, något som endast sex av tio elever i årskurs 9 håller med om.
- **Elevernas tillgång till elevhälsa är otillräcklig och elevhälsan brister alltför ofta i sitt förebyggande och hälsofrämjande uppdrag.** Brister som rör elevhälsan indikerar i många fall att rektorerna inte inkluderar denna viktiga funktion i skolans kvalitets- och utvecklingsarbete.

De uppföljningar vi gör visar att skolorna till stor del åtgärder de brister vi identifierat. Många rektorer menar att tillsynen har bidragit till skolans förbättringsarbete. Den enkät som går ut efter inspektion visar att nästan åtta av tio rektorer delar den uppfattningen.

I och med den förändrade lagstiftningen om viten ska Skolinspektionen nu i fler fall än tidigare besluta om att skolornas huvudmän kan komma att få betala vite om iakttagna brister i skolan inte åtgärdas. Under 2015 fattade myndigheten 90 beslut om föreläggande med vite. De ärenden som hittills har avslutats visar att huvudmännen nästan alltid åtgärdar bristerna så att vitet inte behöver betalas ut.

Att möta elevers behov och uppväga skillnader

Alla elever ska ha lika tillgång till utbildning oberoende av geografisk hemvist och ekonomiska eller sociala förhållanden.¹ Skollagen fastslår att hänsyn ska tas till barns och elevers olika behov och att de ska ges stöd och stimulans att utvecklas så långt som möjligt. Skolan ska dessutom sträva efter att uppväga skillnader i barns och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.²

Barn och elever växer upp med olika förutsättningar. I en skola som är likvärdig i skollagens mening bör eleverna ha samma chanser att nå kunskapskraven och därutöver så goda skolresultat som möjligt utifrån sina förutsättningar, oavsett vilken skola eleverna går i. En skola som lyckas uppväga skillnader i elevernas förutsättningar – det kompensatoriska uppdraget – har få och små systematiska skillnader i elevernas resultat.

För att kunna tala om en likvärdig skola i skollagens mening måste varje skola vi möter i tillsynen klara av att möta behoven hos de elever som går i just den skolan. Vi syftar då på *varje elevs behov* – inte enbart behoven hos de elever som har svårast att nå kunskapskraven, inte enbart behoven hos den genomsnittliga eleven och inte enbart behoven hos de elever som klarar sig utan aktivt stöd från läraren.

Det yttersta ansvaret för att skolorna förmår möta alla elevers behov ligger hos skolornas huvudmän. Det innebär bland annat ett ansvar för att utbildningen riktas mot relevanta mål och för att skolorna har de förutsättningar som behövs för att nå dit.

Från 2015 arbetar Skolinspektionen enligt en ny tillsynsmodell som bland annat innebär en mer omfattande tillsyn av skolor där vi bedömer att det finns större risk att eleverna inte får den utbildning de har rätt till.³ Vi lägger också tyngre vikt vid huvudmännens arbete för att skapa förutsättningar och styra utvecklingen i skolorna. Den fokuserade tillsynen ger en tydligare inblick i skolornas brister. Många av de brister vi ser återkommer från tidigare år, men vi har nu en bättre bild av hur olika faktorer – som bristande tillgång till lärare, oplanerad och ryckig undervisning, otydligt pedagogiskt ledarskap och svagt ansvarstagande från huvudmannen – samverkar och förvärrar brister.

Redovisningen i kapitel 2 bygger i huvudsak på tillsynsbeslut och Skolenkårsresultat avseende de 258 grundskolor som under 2015 fick en prioriterad tillsyn. I 16 procent av de prioriterade skolorna fann vi inga brister. Andra bland de prioriterade skolorna uppvisade allvarliga brister. Vi lyfter fram några av dessa för att beskriva hur bristerna kan uttrycka sig. På huvudmannanivå görs ingen riskvärdering inför tillsyn. Iakttagelserna från de 214 huvudmän som omfattats av 2015 års tillsyn har därför en bredare giltighet. Den bild vi får i tillsynen kompletteras av våra kvalitetsgranskningar som ger fler nyanser inom utvalda områden och ofta bidrar även med goda exempel. I kvalitetsgranskningarna belyser Skolinspektionen ingående vissa utvalda aspekter av verksamheten inom skolväsendet och kan lyfta både det som behöver utvecklas och det som fungerar bra.

Denna redovisning av erfarenheterna från 2015 års tillsyn och kvalitetsgranskning handlar om skolornas förmåga att möta elevernas behov. Vi beskriver den undervisning, studiemiljö och det stöd eleverna möter i främst grundskolan samt de förutsättningar som huvudmännen ger sko-

¹ 1 kap. 8–9 §§ skollagen (SFS 2010:800).

² 1 kap. 4 § skollagen (SFS 2010:800).

³ Den nya tillsynsmodellen och grunderna för den prioritering som görs beskrivs närmare i bilaga 1.

lorna genom sin styrning. Eftersom fokus ligger på de prioriterade grundskolorna i Skolinspektionens tillsyn, syftar redovisningen inte till att ge en nationell bild av läget i svensk skola.

Allvarliga brister i undervisningens kvalitet i vissa skolor

Det är mycket allvarligt när skolan uppvisar brister i undervisningen. Bland de skolor som har prioriterats i tillsynen har Skolinspektionen sett brister som rör undervisning och lärande hos en tredjedel. Bristande anpassning till elevernas förutsättningar och behov, liksom bristande elevinflytande är vanligt förekommande. Vi ser elever som inte får hjälp att komma vidare, men också elever som tappar intresset i brist på utmaningar. På flera skolor ser vi en undervisning som fungerar för många elever men som samtidigt är otillräcklig för andra.

I några skolor har vi mött elever vars möjlighet att nå målen i alla ämnen inskränks genom att de helt enkelt inte får undervisning i alla ämnen eller av att undervisas av lärare som inte behärskar ämnena. Täta lärarbyten och många vikarier skapar i några skolor en ryckig tillvaro med dålig progression i kunskapsutvecklingen och oro i undervisningen. Elever beskriver hur de ständigt börjar om och upprepar olika moment. Vi har sett lektioner där elever blir sittande utan att veta vad de ska göra. Skolinspektionen har observerat lektioner som saknar koppling till relevanta kunskapsmål. Vi kan också se att undervisningen inte omfattar hela kursplanen. Många av skolorna brister samtidigt i uppföljningen av elevernas kunskapsresultat, vilket innebär att skolorna inte kan vidta relevanta utvecklingsåtgärder. Skolinspektionen har utvecklat sitt arbete för att i samband med våra beslut stödja skolor och huvudmän i att åtgärda brister, genom återkoppling med råd och vägledning där vi också pekar på goda exempel från andra verksamheter.

Några skolor är tydliga exempel på den onda cirkel som lätt uppstår – elever som inte vet vad de ska göra eller får hjälp att komma vidare i sin kunskapsutveckling drar sig undan och sysslar med annat eller blir rastlösa och oroliga. I några skolor finns en påfallande avsaknad av trygghet och studiero. Förutsättningarna för en god undervisning undermineras ytterligare då läraren ägnar mycket tid åt att hantera oroligheter och elevernas motivation för lärande försvagas.⁴ När situationen kommit därhän är det ofta på grund av flera samspelande faktorer – svårigheter att rekrytera och behålla lärare tillsammans med sviktande elevunderlag eller större andelar elever med stödbehov kan samverka till en negativ spiral. I allvarliga situationer omfattar Skolinspektionens åtgärder vitesförelägganden och förstärkt stöd och vägledning. Vi har under året i ett fåtal fall också stängt skolor.

Brister i skolan drabbar utsatta barn och elever hårdast

I fyra av tio skolor som har fått en prioriterad tillsyn har Skolinspektionen konstaterat brister som rör elevernas tillgång till extra anpassningar och särskilt stöd. Bristerna rör framförallt skolans ansvar att skyndsamt utreda och tillhandahålla det särskilda stöd eleven behöver. I många av dessa skolor har Skolinspektionen också sett brister i tillgången till elevhälsa och i samverkan mellan elevhälsan och övrig personal i skolan.

I tillsynen har Skolinspektionen mött elever som inte får det stöd de behöver för att nå kunskapskraven i varje enskilt ämne. När skolan inte klarar sitt uppdrag har det störst konsekvenser för elever med sämre förutsättningar – motsatsen till vad skolans kompensatoriska uppdrag handlar om. När vi i tillsynsarbetet besöker skolorna och pratar med rektorer, lärare och elever, möter vi lärare som beskriver hur de föreslår stödåtgärder utifrån vad de vet kan beviljas, snarare än vad eleven har för behov. Andra lärare låter bli att uppmärksamma att någon elev kan behöva särskilt stöd eftersom de vet att svaret blir att resurser saknas.

⁴ Under 2016 presenterar Skolinspektionen resultaten av kvalitetsgranskning kring studiero.

Många nyanlända elever kommer till svensk skola. Under hela 2015 anlände 31 000 barn i åldern 1–12 år, och 40 000 barn i åldern 13–18 år. I ålderskategorin 16–18 år utgör nyanlända nu åtta procent, vilket är en betydande andel.⁵ Många av dessa barn och ungdomar anlände under hösten och hann inte börja skolan under förra årets tillsyn. Det innebär att eventuella brister som rör mottagandet av dem i skolan kan förväntas bli tydligare under 2016. De erfarenheter som presenteras i denna årsrapport är därmed inte direkt relaterade till de många nyanlända elever som just nu tas emot i svensk skola.

Typiska brister som vi sett sedan tidigare är att nyanlända elevers kunskaper inte kartläggs, att eventuellt behov av studiehjälper inte möts och att de får undervisning i ett begränsat antal ämnen på godtyckliga grunder. Till detta kan läggas att eventuella kartläggningar, utredningar och beslut ofta relateras till hela grupper av nyanlända i stället för att beakta de individuella elevernas förutsättningar och behov. Skolinspektionen bevakar och följer situationen och har under året startat ett antal nya kvalitetsgranskningar som berör nyanländas situation. Vi ska exempelvis granska mottagandet av nyanlända, utbildningen på språkintrödningsprogrammet och studiehandledning på modersmålet.

Det finns gott om kunskap om kopplingen mellan olika socioekonomiska och psykosociala faktorer och skolframgång, men också livsutsikter i stort. Barn som växer upp under gynnsamma förhållanden har större sannolikhet att nå goda resultat i skolan, utbilda sig vidare och leva längre, hälsosamma liv. Forskning har också visat att det omvända gäller – att lyckas i skolan är en viktig skyddsfaktor mot framtida utanförskap och ohälsa.⁶ Det innebär att medan brister i undervisningen för vissa elever innebär lägre meritvärde, kan konsekvenserna för andra elever vara drastiskt försämrade livsutsikter. Det är en vinst både för eleverna och för skolorna att resurser satsas på att rusta barn och elever så väl det går från början. Förskolan och de tidiga skolåren är viktiga för elevernas fortsatta lärande. Att förskolan håller hög kvalitet har stor betydelse framförallt för barn med sämre förutsättningar.⁷ I en granskning av ett antal förskolor konstaterade Skolinspektionen att en av fem förskolor brister i att erbjuda barnen tillräckligt med uppmärksamhet och tillsyn.⁸

Många huvudmän behöver ta större ansvar

Ansvar för att skolorna har förutsättningar att leva upp till skollagens krav ligger ytterst hos skolornas huvudmän. Hos varannan huvudman för grundskola fann Skolinspektionen brister kopplade till förutsättningarna för utbildningen vid skolorna.⁹ Av de kommuner som har inspekterats i egenskap av huvudmän för grundskola, konstaterade Skolinspektionen brister hos nästan en av tio i förhållande till kraven på en resursfördelning som utgår från elevernas olika förutsättningar och behov. Det betyder inte med säkerhet att resursfördelningen är optimal i övriga kommuner, utan framförallt att det i de kommuner som har kritiserats uppenbart saknas system som skulle kunna möjliggöra en resursfördelning som tar hänsyn till elevernas förutsättningar och behov.

⁵ Skolverkets webbplats < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/2016/flest-nyanlanda-elever-i-hogstadiet-och-gymnasiealdern-1.244418 >.

⁶ Socialstyrelsen (2010). *Social rapport 2010*.

⁷ IFAU presenterade 2014 en studie som visade att det är stora skillnader i vilka effekter förskolan har på små barns utveckling, beroende på förskolans kvalitet men också på socioekonomiska faktorer i barnens familjeförhållanden, se < www.ifau.se/sv/Press/Meddelanden/Stora-skillnader-i-forskolans-effekter-pa-sma-barns-utveckling/ >.

⁸ Skolinspektionen (2016). *Trygghet och lärande för barn under 3 år – en ögonblicksbild av förskolans vardag*. Rapport 2016:2.

⁹ De tillsynsresultat som rör huvudmannanivån gäller samtliga huvudmän för grundskola som har ingått i tillsynen 2015. Huvudmannatillsynen ser likadan ut oavsett om det bland de skolenheter som huvudmannen ansvarar för finns skolor som omfattas av prioriterad tillsyn.

Skolinspektionen har också konstaterat att nära hälften av alla grundskolehuvudmän – offentliga och enskilda – brister när det gäller ansvaret för skolornas utveckling. Det handlar framförallt om brister i det systematiska kvalitetsarbetet – att följa upp och analysera resultaten och vidta åtgärder för förbättring. Konkret kan det innebära att uppföljning sker mot andra mål än de som ska ligga i förgrunden för skolan eller att huvudmannen sett stora, systematiska skillnader i elevernas resultat utan att analysera dem närmare. Huvudmän som inte har en aktuell överblick av läget i skolorna saknar även förutsättningar att påverka och styra utvecklingen i rätt riktning.

Skolinspektionens nya tillsynsmodell innebär mer fokus på huvudmannens ansvarstagande. Hos en del huvudmän har vi sett målformuleringar som skymmer de nationella målen för utbildningen eller som innebär lägre förväntningar än att alla elever lägst ska nå kunskapskraven. Vi kan också konstatera att det finns huvudmän som stannat vid en lägre ambition än att alla elever garanteras en studiemiljö som präglas av trygghet, studiero och frihet från kränkningar.

Personalen i skolorna förklarar ofta de brister vi ser med att resurser saknas. Det kan handla om att man saknar tillräckligt med lärare och annan personal, att det är svårt att hitta rätt kompetens eller otillräcklig kompetensutveckling och organisatoriska brister. Skolinspektionen kan konstatera att den resursfördelning som görs mellan skolorna i en kommun endast i liten utsträckning utgår från de behov som finns. Även om kommunerna har möjlighet att omfördela en del av resurserna med hänsyn till socioekonomiska och andra faktorer som kan kopplas till elevernas förutsättningar och behov, utnyttjas denna möjlighet sällan fullt ut. Vi har sett många exempel där resurserna fördelas schablonmässigt. Den omfördelning som eventuellt görs utifrån socioekonomiska faktorer är alltför blygsam för att kunna ha någon effekt. Uppföljning och utvärdering av resursfördelning sker sällan.

Många huvudmän behöver ta ett starkare grepp om sitt huvudmannaskap, men det finns också huvudmän som lyckas väl. Skolinspektionen har sett goda exempel på huvudmän som med hjälp av utvärdering och uppföljning av det aktuella läget skapar förutsättningar att rikta resurserna dit de bäst kommer till nytta och vars förbättringsåtgärder utgår från analyser av både kunskapsresultat och resultat av värdegrundsarbetet. Dessa huvudmän har system för att kontinuerligt följa upp och analysera verksamheten med hjälp av beprövade metoder. Vidare finns en transparens i dokumentationen och en öppen kommunikation mellan huvudman och rektorer om måluppfyllelse och förbättringsbehov.

Skolinspektionen noterar att den konkreta resursfördelningen är en utmaning då resurser är knappa. Tillgången till behöriga lärare är något som inte enkelt kan åtgärdas med mer resurser. Skolinspektionens bedömning är dock att många huvudmän genom ett systematiskt kvalitetsarbete med fokus på relevanta mål kan komma betydligt längre när det gäller att använda befintliga resurser på bästa sätt. Detta gäller även rektorernas ansvar att fördela resurser inom skolan, i synnerhet de viktiga lärarresurserna.

Vi vill betona vikten av att huvudmännen har en tydlig målbild som inte devalverar kraven i skolans styrdokument och att de förankrar och styr mot dessa mål. Det innebär samtidigt ett tydligt uppdrag till skolornas rektorer. I slutändan handlar det om huvudmannens ansvar att ge skolorna förutsättningar att tillgodose alla barns och elevers rätt till en god utbildning och till att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Fokuserad tillsyn och vassare verktyg kan bidra till att elever får det de har rätt till

Skolinspektionens nya tillsynsmodell syftar till att rikta fokus och resurser mot de skolor och huvudmän som har störst utvecklingsbehov. Tillsynen är differentierad utifrån en risk- och väsentlighetsanalys – de skolor där vi bedömer att det är störst risk att eleverna inte får den utbildning de har rätt till får en prioriterad tillsyn. I dessa skolor är tillsynsbesöken mer omfattande och

Skolinspektionen gör mer utvecklade bedömningar och får förbättrad insyn i de processer som sker på skolan och i klassrummen. Vi har också kortat tillsynsrytmen, vilket innebär att vi återkommer snabbare till samma skolor och kan följa upp utvecklingen bättre. I uppföljningen ingår numera mer av råd och vägledning, bland annat genom exempel på hur andra skolor och huvudmän arbetat för att komma till rätta med situationen.

Samtidigt har skärpt lagstiftning inneburit att vi i fler fall än tidigare förenar förelägganden med vite, i syfte att skapa ett starkare tryck på huvudmännen att åtgärda de brister som påpekas. Sedan tidigare har vi också möjlighet att stänga skolor med allvarliga brister. Förelägganden med vite har utdömts i 90 fall under året, både avseende huvudmäns ansvarstagande i stort och för allvarliga brister vid enskilda skolor hos huvudmän. Ännu är det för tidigt att bedöma effekterna, men förhoppningen är att den fokuserade tillsynen och de tillsynsverktyg vi förfogar över bidrar till att betona allvaret i de brister vi ser. Under året har vi kunnat avsluta ett antal tillsynsärenden efter att uppföljning av vitesföreläggandena visat att huvudmännen vidtagit åtgärder för att komma tillrätta med problemen. Vitesföreläggandet har i dessa fall fungerat som det påtryckningsmedel som det är tänkt utan att vitesbeloppet behövt betalas ut. Detta är ett viktigt resultat av vårt arbete med att avhjälpa de brister som allvarligt försvårar för eleverna att nå målen för utbildningen.

Undervisning, stöd och studiemiljö

I detta kapitel sammanfattar vi Skolinspektionens erfarenheter från 2015 inom områdena undervisning, stöd och studiemiljö. Skolinspektionen fokuserar på utvecklingsbehov och lyfter därmed fram det som brister. Vår nya tillsynsmodell innebär ett förstärkt fokus på de skolor och huvudmän där vi bedömer att det är störst risk att eleverna inte får den utbildning de har rätt till. Kapitlet utgår huvudsakligen från tillsynsbedömningar och svar från Skolenkäten som gäller *grundskolor som under 2015 varit föremål för prioriterad tillsyn*, alltså de grundskolor där Skolinspektionen bedömt att riskerna för att eleverna inte får den utbildning de har rätt till är som störst.¹⁰ Alla dessa skolor har inte många och stora brister. De skolor som brister saknar inte heller ljuspunkter. Även i dessa skolor vittnar elever om enskilda lärare som motiverar, väcker intresse och som kan balansera de olika behov av stöd och stimulans som finns i klassen. Rektorer behöver förvalta dessa lärarresurser väl och ta tillvara den utvecklingskraft som finns. Då finns möjlighet att undervisningen i varje klassrum blir sådan att alla elever får möjlighet att nå målen och känna att de kan lyckas. Huvudmännen måste arbeta för en sådan utveckling i varje skola.

Den redovisning som följer har ett starkt elevperspektiv, vilket ställs i relation till huvudmannens ansvar att skapa goda förutsättningar för skolorna att möta elevernas behov. Skolornas förmåga hänger starkt samman med hur väl rektor lyckas med sitt pedagogiska ledarskap. Rektor har det direkta ansvaret för såväl kvaliteten på undervisningen som att alla elever får det stöd de behöver. Det innebär bland annat ett ansvar för att använda skolans resurser så att de bäst möter elevernas behov och att lärarna får den kompetensutveckling som behövs. Vidare ansvarar rektor även för skolornas studiemiljö i stort och för att följa upp resultat, identifiera utvecklingsbehov och vidta förbättringsåtgärder. Att varje skola har en rektor som förmår ta detta ansvar och att varje skola har tillgång till nödvändiga resurser är ytterst huvudmannens ansvar. I denna redovisning betonas huvudmannens ansvar för en skola som är likvärdig i skollagens mening; att huvudmannen skapar förutsättningar för skolorna att klara sitt uppdrag och tar ansvar för att styra och utveckla utbildningen mot de nationella målen.

Undervisningen möter inte alla elevers behov

Vi har sett skolor med allvarliga brister vad gäller undervisningens kvalitet och förmåga att möta elevernas behov av stöd och stimulans. I en tredjedel av de skolor som fick en prioriterad tillsyn 2015 fann Skolinspektionen brister som på olika sätt hämmar elevernas möjlighet att inom den ordinarie undervisningen nå de nationella målen och kunskapskraven. I många av dessa skolor ser vi att lärarna har svårt att möta elevernas behov, vare sig det handlar om tillräcklig vägledning, lämplig svårighetsgrad eller att sätta innehållet i ett för eleverna relevant sammanhang. När det ser ut så är det också tydligt att rektor behöver vara mer aktiv i sitt pedagogiska ledarskap. I detta avsnitt lyfter vi fram Skolinspektionens erfarenheter av den undervisning som möter eleverna.

Vid tillsynsbesöken bedömer Skolinspektionen om den undervisning som bedrivs främjar elevernas möjligheter att nå de nationella målen och kunskapskraven. Det kräver dels att läraren ger eleverna ett aktivt lärarstöd genom att genomföra strukturerade lektioner, genomföra undervisningen utifrån tydliga mål och syften och med tydliga beskrivningar och förklaringar till eleverna. Läraren behöver också anpassa undervisningen efter elevernas olika förkunskaper och intressen och ge såväl stöd som stimulans och utmaningar. Skolinspektionen fäster också vikt vid i vilken mån undervisningen kan stärka elevernas vilja att lära genom att lärarna bedriver en varierad, stimulerande och utmanande undervisning, samt att de ger konstruktiv återkoppling. För att

¹⁰ För en mer utförlig beskrivning av Skolinspektionens tillsynsmodell, se bilaga 1. De exempel som redovisas är hämtade från de skol- och huvudmannabeslut som fattades mellan januari och augusti 2015.

kunna individanpassa undervisningen och ge eleverna inflytande över denna är det centralt att läraren också har kunskap om elevernas olika behov och förutsättningar, och låter dem vara delaktiga i planeringen av undervisningen.

Att omfatta alla mål och förklara varför

Vi har sett undervisning med svag koppling till de förmågor och färdigheter som eleverna ska utveckla och lektioner som genomförts utan tydlig planering. Nästan alla lärare i skolor som fått prioriterad tillsyn anser att de informerar eleverna om målen, enligt resultat från Skolenkäten. Åtta av tio elever uppger att de vet vad de behöver kunna för att uppnå kunskapskraven. Ändå har Skolinspektionen på vissa besökta skolor sett ostrukturerade lektioner och bristande kontinuitet som gör det svårt för många elever att nå målen. I tillsynen av de prioriterade skolorna har Skolinspektionen i flera fall konstaterat att undervisningen har en svag koppling till de förmågor och färdigheter som eleverna ska utveckla i respektive ämne. Vidare även att undervisningens koppling till ämnens centrala innehåll är svagt.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar av undervisningen i olika ämnen tydliggör olika aspekter av bristande koppling till målen. Ett vanligt problem i matematikundervisningen i gymnasieskolan, som vi tidigare har sett också i grundskolan, är att det är oklart för eleverna vilka kunskaper och förmågor de ska utveckla, men också vad kunskaperna kan användas till.¹¹ För de yngsta eleverna är det särskilt viktigt att sätta undervisningen i ett för eleverna relevant och begripligt sammanhang, och knyta an till elevernas egna erfarenheter och intressen. Ett sätt är att erbjuda autentiska skoluppgifter. Ett konkret exempel, som vi såg i granskningen av läs- och skrivundervisningen i de tidiga årskurserna, var den elev som utifrån sitt särskilda intresse fick läsa motorcrosstidningar.¹² Det är också värdefullt att alla ämnen bidrar till att utveckla elevernas läsande och skrivande, till exempel som den skola där eleverna i musikundervisningen fick skriva en raptext. I övrigt ser vi att många ämnen förmedlas som något som framförallt är av relevans i skolan, men som saknar koppling till elevernas liv i stort. När det gäller undervisning i förskoleklass har Skolinspektionen konstaterat att den sällan planeras med utgångspunkt i de övergripande målen i grundskolans läroplan. Pedagogerna i de skolor som granskades saknade ofta stöd i form av diskussioner på skolnivå för att kunna göra en koppling till målen, vilket synliggör vikten av att rektor tar ansvar för det pedagogiska ledarskapet på skolan.¹³

Skolinspektionen har i tillsynen av prioriterade skolor sett att bristande koppling till målen i läroplan och kursplaner i flera skolor hänger samman med tillgång till och organisation av personal- och särskilt lärarresurserna. Ett av exemplen är en skola som har haft täta rektorsbyten och svårigheter att rekrytera och behålla behöriga lärare. I ett sådant läge är det svårt att tala om något pedagogiskt ledarskap överhuvudtaget. Elever vid skolan beskriver hur de ständigt börjar om och upprepar olika moment i stället för att komma vidare. Elever vid en annan skola där det har saknats lärare berättar i intervjuerna att det märks att vikarierna ”bara hittar på något”. Lärarna uppger å sin sida att skolans åldersblandade klassindelning gör det svårt att hantera det centrala innehållet i kursplanerna. I en annan skola menar eleverna att det i vissa ämnen är otydligt vad de ska lära sig och de beskriver lektionerna som ostrukturerade.

Undervisning inskränks och begränsas

I några av de skolor som fått prioriterad tillsyn finns elever som får mindre undervisning än de har rätt till. Vid en skola framkommer att man har tagit bort ämnen för elever i särskild undervisningsgrupp när behöriga och ämneskunniga lärare saknats. Det förekommer att rektorer fattar

¹¹ Skolinspektionen (2016). *Problem i matematikundervisningen*. Opublicerat material. Granskningen omfattade undervisningen i matematik kurs 3c på gymnasiet och genomfördes på 33 skolor.

¹² Skolinspektionen (2015). *Mer varierad läs- och skrivundervisning kan öka motivation och intresse*. Kortrapport 2015:6. Granskningen genomfördes i årskurs 1 och 3 i elva grundskolor.

¹³ Skolinspektionen (2015). *Undervisning i förskoleklass*. Rapport 2015:3. Granskningen genomfördes på 20 skolor.

beslut om anpassad studiegång med begränsad undervisning kollektivt, för en grupp elever, istället för individuellt. I en skola hade man på så sätt tagit bort samhällsorienterande (SO) och naturorienterande (NO) ämnen för förberedelseklassen för nyanlända elever. Sådana begränsningar innebär att eleverna helt fräntas möjlighet att nå målen i vissa ämnen. I en granskning har Skolinspektionen sett inskränkningar i undervisningen också för elever i samhällets vård.¹⁴ Eleverna fick lite undervisningstid och undervisning i få ämnen.

Undervisning läggs på en medelnivå

Undervisningens svårighetsgrad läggs i alltför hög grad läggs på en medelnivå bland eleverna. I tillsynen av prioriterade skolor har Skolinspektionen sett många exempel när undervisningen brister i att möta elevernas behov av stöd och också i att stimulera och utmana elever som har kommit längre i sin kunskapsutveckling. Svaren på Skolenkäten illustrerar väl svårigheterna i att utforma en undervisning som är anpassad till elevernas olika förutsättningar och behov. Medan tre av tio niondeklassare uppger att skolarbetet är för svårt, anser lika många att de får för lite utmanande arbetsuppgifter i skolan. En del lärare förefaller ha en ambivalent inställning; så gott som alla lärare menar att de anpassar sin undervisning efter elevernas olika förutsättningar och att de försöker stimulera dem att nå så långt som möjligt – samtidigt instämmer tre av tio lärare i påståendet att det är viktigt att eleverna väntar in varandra så att klassen kan gå vidare tillsammans.

I flera av de skolor som fått prioriterad tillsyn är det tydligt att lärarna har svårt att möta behoven både hos elever som behöver mer stöd och hos elever som behöver mer utmaningar. Vid några skolor med åldersintegrerade klasser berättar eleverna att alla måste arbeta med samma uppgifter, oavsett ålder och förkunskaper. De yngre eleverna på en sådan skola uttryckte att de ibland tycker att undervisningen är för svår, samtidigt som många av de äldre eleverna uttryckte att undervisningen var för lätt. Vi har sett flera exempel på att elever ställs inför upprepningar och går miste om utmaningar. De uppgifterna som ges till eleverna kan vara enahanda och eleverna ges bara ett sätt att lösa uppgiften på. Elever kan få vänta mycket länge när de är färdiga med en uppgift och de ofta ges extrauppgifter som innebär mer av samma sak, snarare än fördjupning. Det förekommer också att eleverna bara får sitta och vänta in klasskamraterna. *”Vissa elever jobbar vidare ändå, fast egentligen får man inte det”*, uppger en elev i en skola. Lärare uttrycker ibland också att de saknar möjlighet att hjälpa elever att nå längre än godkänt. Någon menar att det är en politisk prioritering – det viktigaste är att eleverna blir godkända. För eleverna vid den skolan är det tydligt att lärarna bara *”hjälper dem som ligger längst ned”*.

Tendensen att undervisa på den nivå som de flesta av eleverna i klassen befinner sig, istället för att innehålla den anpassning som kursplanerna i svenska och i andra ämnen föreskriver, har synliggjorts i flera av Skolinspektionens kvalitetsgranskningar. Under året såg vi det särskilt tydligt i läs- och skrivundervisningen i grundskolans tidiga år, där elever som kunde läsa redan när de började årskurs 1 säger att *”det är lite tråkigt att kunna läsa”* när de börjar skolan.¹⁵ Bristande utmaningar riskerar att sänka motivationen hos dessa elever. Samtidigt såg vi undervisning där läraren inte förmådde ge stöd till de elever som hade en längre väg kvar för att erövra läs- och skrivförmågan, som då riskerar att hamna efter också i andra ämnen. En god läs- och skrivförmåga är avgörande för elevernas möjligheter att lyckas också i andra ämnen och givetvis även för framtida samhällsdeltagande i stort. Det kan därför sägas vara särskilt bekymmersamt när sådan undervisning inte utgår från varje elevs förutsättningar och behov.

En förutsättning för att anpassa undervisningen och ge rätt stöd och stimulans är att lärarna känner till elevernas kunskapsutveckling och erfarenheter. Ett särskilt tydligt exempel på när det

¹⁴ Skolinspektionen (2015) *Skolverksamheten vid statens särskilda ungdomshem*. Dnr 402-2014:1542. Granskningen genomfördes på 24 särskilda ungdomshem.

¹⁵ Skolinspektionen (2015). *Mer varierad läs- och skrivundervisning kan öka motivation och intresse*. Kortrapport 2015:6. Granskningen genomfördes i årskurs 1 och 3 i elva grundskolor.

brister är när man låter bli att kartlägga tidigare kunskaper och erfarenheter hos nyanlända elever. I en granskning av den utbildning som erbjuds asylsökande elever och elever som vistas i landet utan tillstånd kunde Skolinspektionen konstatera att många kommuner saknar kompetens för att göra sådana kartläggningar.¹⁶

Elever har också olika stort behov av lärarens aktiva stöd och ledning. På vissa skolor som vi har besökt arbetar man med ett undervisningsupplägg där eleverna ska ta stort eget ansvar för sitt lärande och i stor utsträckning arbeta antingen enskilt eller i grupp, något som ofta kräver att eleverna får tydlig ledning av lärarna. Skolinspektionen möter där elever som har svårt att hantera upplägget och som gör annat än skolarbetet, utan att de får stöd av lärarna att ta sig vidare. I en skola ger lärarna själva i intervjuer uttryck för att arbetssättet tycks drabba vissa elevgrupper mer. Även om dessa elevers behov av en mer strukturerad undervisning alltså var synligt för lärarna, tillhandahölls det inte av skolan. På ett flertal skolor som Skolinspektionen besökt i tillsynen har det observerats lektioner där elever – i synnerhet nyanlända elever – blir sittande utan att förstå vad de förväntas göra. Eleverna gör då annat istället, som att prata, lyssna på musik eller titta på film i sina telefoner. Brister i de studerandes tillgång till lärares stöd och handledning har vi också sett i distansutbildning inom kommunal vuxenutbildning.¹⁷

Flertalet av de brister som nämns här pekar på rektorer som inte följer upp undervisningen och inte tar ansvar för utvecklingen på skolan. Lärarna lämnas åt att lösa problemen så gott de kan i klassrummet under varje enskild lektion i stället för att utmaningarna lyfts till gemensamma diskussioner och överväganden under rektors ledning.

Motivation för skolarbetet

Många elever tappar sin motivation och lust att lära under senare åren i grundskolan. I Skolenkäten ser vi att åtta av tio femteklassare i prioriterade skolor tycker att skolarbetet är roligt och ger dem lust att lära mer. I nionde klass instämmer bara hälften av eleverna i prioriterade skolor i att skolarbetet är roligt och fyra av tio håller inte med om att skolarbetet stärker viljan att lära.¹⁸

Elevernas motivation hör samman med flertalet av de aspekter som beskrivits ovan – att förstå undervisningens mål och syfte, att uppgifterna sätts i ett relevant sammanhang och att eleverna får tillräckligt av stöd och utmaningar.¹⁹ En annan viktig aspekt är lärarnas tilltro till elevernas förmåga. En undervisning som läggs på en lägstanivå för att alla elever ska kunna nå godkänt vittnar om att läraren har låga förväntningar på eleverna, och erbjuder sällan några utmaningar. Tre av tio niondeklassare i de prioriterade skolorna uppger i Skolenkäten att lärarna inte får dem att tro på sig själv i skolarbetet. Tilltro till elevernas förmåga är särskilt viktig för mer utsatta elever som tidigare haft svårigheter i skolarbetet. Det är därför bekymmersamt att Skolinspektionen i granskningen av undervisningen för elever i samhällets vård, fann att ungdomarna upplevde låga förväntningar från lärarna.

Ytterligare en faktor för elevers motivation är elevinflytande och möjligheter att påverka undervisningens innehåll. Bristande elevinflytande tar sig ofta uttryck i undervisning som inte tar hänsyn till elevernas förutsättningar och behov, erfarenheter och intressen. I tillsynen konstaterade Skolinspektionen brister i elevernas inflytande i var sjätte skola som fått prioriterad tillsyn. Fyra

¹⁶ Skolinspektionen (2015). *Utbildning för asylsökande barn och barn som vistas i landet utan tillstånd*. Dnr 401-2014:2380. Granskningen genomfördes i 30 kommuner. Från den 1 januari 2016 är bedömningen av nyanlända elevers kunskaper reglerad i skollagen och obligatorisk att genomföra. Skolverket har tagit fram ett stödmaterial kring sådan kartläggning, se < www.skolverket.se/bedomning/bedomning/kartlaggningsmaterial >.

¹⁷ Skolinspektionen (2015). *Distansutbildning vid kommunal vuxenutbildning*. Rapport 2015:2. Granskningen omfattar 18 kommuners kommunala vuxenutbildning på gymnasienivå.

¹⁸ Frågeformuleringen i Skolenkäten skiljer sig något för elever i årskurs 5 och årskurs 9. I avsnittet presenteras resultaten tillsammans. Specifika formuleringar och resultat finns på Skolinspektionens webbplats.

¹⁹ Håkansson, J. och Sundberg, D. (2012). *Utmärkt undervisning Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Stockholm: Natur och kultur.

av tio niondeklassare i dessa skolor uppger i Skolenkäten att det stämmer dåligt att de som elever har inflytande över undervisningens innehåll eller att de är med och påverkar undervisningens innehåll. Femteklassarna har en mer positiv bild av sitt inflytande, liksom lärarna i högre utsträckning än niondeklassarna menar att de låter eleverna vara med och påverka undervisningens innehåll och arbetssätt. Uppgifter som sätts i ett för eleverna relevant sammanhang och som ger möjligheter till reflektion i undervisningen kan stärka såväl motivationen som lärandet. En kvalitetsgranskning av undervisningen i ämnet historia visade att de brister som fanns framförallt handlade om den typen av aspekter – eleverna gavs mycket litet utrymme i undervisningen att utveckla förmågan att reflektera över sin egen roll i historien och hur historia kan användas i exempelvis politiska syften.²⁰

Bristande stöd till eleverna

Skolinspektionens tillsyn visar att fyra av tio prioriterade grundskolor brister i förhållande till kraven på elevers tillgång till extra anpassningar och särskilt stöd. I Skolenkäten uppger var fjärde lärare på dessa skolor att de saknar förutsättningar att hjälpa elever som är i behov av det. Vi har mött lärare som uppger att de inte ens bryr sig om att anmäla behov av utredning eller att de skriver fram sådana åtgärder och insatser som de vet att det finns resurser för att genomföra på skolan, istället för de insatser och åtgärder som utredningarna har visat att eleverna skulle behöva. Det visar samtidigt att det finns rektorer som underlåter att utreda elevers stödbehov och inte tar ansvar för att eleverna får det stöd de behöver. Tillsynen visar också att det finns brister i tillgången till elevhälsa, eller hur elevhälsan används, vid fyra av tio prioriterade grundskolor. I detta avsnitt lyfter vi fram Skolinspektionens erfarenheter av det stöd som ges till eleverna.

I tillsynen av skolans arbete med extra anpassningar och särskilt stöd granskar Skolinspektionen att de elever som riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ges tillräckligt stöd till dess att situationen för den enskilda eleven eller en grupp elever förbättras. Huvudregeln är att särskilt stöd ska ges i elevens ordinarie grupp om inte detta visats vara olämpligt utifrån elevens behov. Vi granskar att **skolan utreder elevernas behov av stöd och sätter in åtgärder som motsvarar dem** och att skolan analyserar hur lärmiljöerna eller undervisningens innehåll och genomförande kan anpassas. Det kan handla om att skolan behöver förbättra sitt arbete med att hjälpa en elev med att planera och strukturera sina studier, färdighetsträning, särskilda hjälpmedel, specialpedagogiska insatser under en kortare tid eller mer långvariga insatser såsom studiehandledning på modersmål eller regelbundna specialpedagogiska insatser. I ett gott genomförande av sådana åtgärder krävs oftast att lärare och elevhälsa samråder för att kunna avge lämpliga insatser, och då ska eleven och vårdnadshavaren vara delaktiga. Insatserna ska utvärderas och korrigeras om de inte haft avsedd effekt.

Oklara gränsdragningar och uteblivet stöd

Alla elevers behov av stöd tillgodoses inte. Skolinspektionen har tidigare år sett att många elever får vänta länge på de stödinsatser de skulle behöva. För att komma tillrätta med detta infördes år 2014 krav på att eleven skyndsamt ska ges extra anpassningar inom ramen för undervisningen.²¹ Om detta inte är tillräckligt för att eleven ska kunna nå kunskapskraven – eller om det är uppenbart att extra anpassningar inte kommer att vara tillräckliga – ska detta anmälas till rektor som då

²⁰ Skolinspektionen (2015). *Undervisningen i historia*. Rapport 2015:8. Granskningen omfattade historieundervisning i årskurs 7-9 och genomfördes på 27 grundskolor.

²¹ 3 kap. 5a § respektive 8 § skollagen (SFS 2010:800).

skyndsamt ska se till att elevens behov av särskilt stöd utreds och tillgodoses.²² Rektor ska då besluta om ett åtgärdsprogram som beskriver elevens stödbehov och hur det ska mötas.²³ I tillsynen 2015 har vi sett att det finns en osäkerhet kring den nya regleringen. I ett flertal skolbeslut från tillsynen av prioriterade skolor framkommer att skolor har svårt att veta var gränsen går mellan extra anpassningar och särskilt stöd. På vissa skolor går det att skönja att detta leder till att lärarna, elevhälsan och rektor skjuter frågorna mellan sig. Lärarna anser i många fall att möjligheterna till extra anpassningar i undervisningen för eleven är uttömda och vill att eleven utreds för särskilt stöd. Elevhälsan och rektor anser att det finns ytterligare extra anpassningar att göra och skjuter tillbaka ansvaret till lärarna. Det finns också exempel på att andra faktorer än vad som regleras i skollagen avgör om elever utreds för särskilt stöd och hur skyndsamt det sker. På en skola har rektor uttalat att skolan ska ha få åtgärdsprogram, ett mål som riskerar att krocka med behoven hos enskilda elever när lärarna konstaterar att de extra anpassningarna inte är tillräckliga. Vid en annan skola uppger lärarna i intervjun med Skolinspektionen att *”om en elev blir utredd eller inte beror på vilka föräldrar man har och hur mycket de ligger på.”*

Stödåtgärder som särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning och anpassad studiegång kan vara avgörande för många elevers möjligheter att klara av skolan. Samtidigt är det åtgärder som för andra elever också kan ha negativ inverkan på deras skolgång, såväl socialt som när det gäller möjligheterna till fullständiga betyg och behörighet till gymnasiet.²⁴ Därför är det viktigt att dessa åtgärder endast sätts in när det är konstaterat att det är de som bäst möter elevens behov, och att skolan följer upp hur det fungerar. På flera skolor framkommer dock i Skolinspektionens tillsyn att elever får sin undervisning i särskild undervisningsgrupp utan att rektor fattat beslut om det eller utan att det framgår varför särskild undervisningsgrupp är den bästa lösningen. På en skola menar både lärare och elevhälsan att det finns elever i särskild undervisningsgrupp som med stödåtgärder skulle kunna integreras i den ordinarie undervisningen. På en annan skola finns elever som gick i särskild undervisningsgrupp på sin tidigare skola och som per automatik, utan utredning, fått fortsätta med det vid överflyttning till den berörda skolan. Vid skolan finns också elever där beslut om undervisning i särskild undervisningsgrupp har fattats av specialpedagogen på delegation av rektorn, trots att rektor inte får delegera sådana beslut²⁵.

Stödåtgärderna har i vissa fall inneburit att elever fått mindre undervisning än de haft rätt till. Ibland undervisas eleverna i den särskilda undervisningsgruppen av lärare utan lärarbehörighet. Vid en skola mötte Skolinspektionen elever som läser enligt grundskolans läroplan men inom ramen för grundsärskolan. Eftersom denna grundsärskola saknade lärare med behörighet i fysik och kemi, fick inte eleverna undervisning i de berörda ämnena. Placeringen av eleverna innebär därmed att de inte kommer att kunna få betyg i alla grundskoleämnena och därmed inte kan bli behöriga till alla nationella gymnasieprogram. Även beslut om anpassad studiegång kan påverka vilken behörighet eleverna kan få. Vid en annan skola visar det sig att rektor har fattat beslut om anpassad studiegång för en fjärdedel av eleverna. Specialpedagogen på skolan uppger i en intervju att beslut om anpassad studiegång görs i så stor utsträckning på skolan att det kan sägas ha blivit en generell lösning att skolan lyfter ut problemen ur klassrummet.

²² Lagändringen har inneburit att antalet åtgärdsprogram halverades mellan läsåren 2013/2014 och 2014/2015 enligt Skolverket, se < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/2015/nyheter-2015-1.229449/antalet-atgardsprogram-har-halverats-pa-ett-ar-1.240711 >.

²³ 3 kap. 9 § skollagen (SFS 2010:800).

²⁴ Särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning innebär undervisning i en mindre grupp eller enskilt utanför elevens ordinarie klass. Anpassad studiegång innebär att ett eller flera ämnen plockas bort helt för eleven, för att eleven åtminstone ska ha möjlighet att uppnå kunskapskraven i övriga ämnen. Bestämmelser om särskilt stöd i bland annat grundskolan behandlas i 3 kap. 6-12 §§ skollagen (SFS 2010:800).

²⁵ 3 kap. 9 § skollagen (SFS 2010:800).

I kvalitetsgranskningen av yrkesgymnasiers åtgärder att förebygga studieavbrott²⁶ framkom att elever med frånvaroproblematik i de granskade skolorna sällan upplevde att lärarna lyssnar på deras uppfattning om skolsituationen och vilket stöd de behöver. De åtgärder som sätts in när elever inte kommer till lektionerna är bristfälliga och slentrianmässiga: Ofta ges eleven fler lektioner och mer tid till uppgifter, även om det inte finns något som pekar på att det skulle förbättra elevens situation. Större elevdelaktighet och metoder för att ta in elevens beskrivning av sin skolsituation i utarbetandet av stöd skulle troligen ge fler elever möjlighet att nå slutbetyg, utan studieavbrott.

Elevhälsans roll

Elevernas tillgång till elevhälsa är otillräcklig, och elevhälsan brister alltför ofta i sitt förebyggande och hälsofrämjande uppdrag. Brister som rör elevhälsan indikerar i många fall att rektorerna inte inkluderar denna viktiga funktion i skolans kvalitets- och utvecklingsarbete. I den kvalitetsgranskning av elevhälsan som slutfördes under 2015 framkom att tillgången till elevhälsa var otillräcklig i majoriteten av de granskade grundskolorna.²⁷ Skolpsykolog saknades ofta inom det förebyggande och hälsofrämjande arbetet och arbetet omfattades sällan av en strategi eller ett systematiskt utvecklingsarbete med uppföljning, analys, planering och genomförande. En slutsats av granskningen är att elevhälsans arbete med att ge eleverna mer kunskap om psykisk hälsa och ohälsa, och också att ge eleverna stöd och verktyg när det gäller hantering av stress och andra påfrestningar, behöver utvecklas.

Elevhälsan har en viktig roll när det gäller att bistå i utredning och utformning av insatser för elever som behöver särskilt stöd i något ämne eller i skolsituationen i stort. Vi har sett brister i detta vid vissa prioriterade skolor. Vid en skola berättar lärare för Skolinspektionen om elever som har konstaterats vara i behov av logopedier och speciallärare men utan att detta behov tillgodoses. På en annan skola uppger lärarna att de anmälningar de skickar till elevhälsan ständigt återkommer till dem med uppmaningen att de måste göra mer extra anpassningar i undervisningen. Lärarna upplever att eleverna inte kan få mer stöd än det som de själva kan erbjuda i undervisningen och det blir som att eleverna *”endast får plåster när de behöver gips”*. Brister som rör elevhälsans roll och har en direkt koppling till enskilda elevers behov av stöd är inte ovanligt vid Skolinspektionens tillsyn.

Elevernas studiemiljö

På en tredjedel av de prioriterade skolorna har Skolinspektionen funnit brister som gäller trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling. Elevers rätt till en trygg studiemiljö är också en likvärdighetsfråga – elever i skolor med dålig studiemiljö kan inte förväntas nå samma kunskapsresultat som elever i skolor där verksamheten präglas av trygghet och studiero. Bristande trygghet och studiero kan vara ett uttryck för att frågor som rör ordning och trygghet betraktas som något som ligger vid sidan av det pedagogiska arbetet, vilket är en indikation på att rektor inte tar tillräckligt ansvar för värdegrundsarbetet och det pedagogiska ledarskapet i stort. I detta avsnitt lyfter vi fram Skolinspektionens erfarenheter av elevernas studiemiljö.

I tillsynen på detta område bedömer Skolinspektionen att skolan i det dagliga arbetet arbetar för att elevernas lärmiljö ska präglas av trygghet och studiero och vara fri från kränkande behandling. Eleverna har rätt till en lugn studiemiljö – alla elever ska kunna känna sig trygga och inte störas eller hotas vare sig i eller utanför klassrummet. Vidare granskas att skolan genomför åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever vid skolan. Utöver att skolan ska

²⁶ Skolinspektionen (2015). *Gymnasieskolors arbete med att förebygga studieavbrott*. Rapport 2015:4. Granskningen genomfördes på 30 gymnasieskolor.

²⁷ Skolinspektionen (2015). *Elevhälsa – elevers behov och skolans insatser*. Rapport 2015:5. Granskningen genomfördes på 25 grundskolor.

bedriva ett aktivt och kontinuerligt värdegrundsarbete, där demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling, så måste skolan ta kränkningar på allvar – enskilda elevers upplevelse av kränkningar ska utredas och åtgärder kan behöva vidtas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Trygghet och studiero

Skolinspektionen har sett skolor med mycket stora utmaningar när det gäller studiero. I de skolor som har fått prioriterad tillsyn är det i genomsnitt knappt tre av tio femteklassare och knappt fyra av tio niondeklassare som inte håller med om att de har studiero på lektionerna. Trots att vi har sett skolor med allvarliga problem när det gäller såväl ordning som trygghet tyder Skolenkäten på att de allra flesta elever ändå känner sig trygga i sin skola – nio av tio femteklassare och åtta av tio niondeklassare uppger att de känner sig trygga i sin skola.

I den prioriterade tillsynen har Skolinspektionen sett skolor med otrygg skolmiljö. Eleverna vid en skola uppger att det är mycket bråk på skolan och kaos i matsalen, och att elever springer runt och skriker i klassrummen under lektionerna – vilket också sker under en lektion som observeras under tillsynsbesöket. Inspektörerna konstaterar att lärarna inte har möjlighet att ägna sig åt annat än att försöka hålla ordning, samtidigt som det också är oklart vad det är tänkt att eleverna ska ägna sig åt. Sjukskrivningar och vikarier har inneburit sämre möjligheter att bedriva en undervisning som stödjer eleverna i deras lärande, vilket i sin tur ökar oron. Såväl lärare som elevhälsan menar att problemen i stor utsträckning hänger ihop med bristande pedagogiskt ledarskap på skolan.

Många elevintervjuer visar att det inte alltid är den aktuella klassrumssituationen som skapar en orolig studiemiljö – det kan också bero på en stökig situation utanför klassrummet, där elever skriker i korridorer, rycker i dörrar och går in i klassrum där de inte ska vara och stör lektionen. Även lärare beskriver att bråk på raster, kränkningar mellan elever och annan social problematik kan följa med in i klassrummet och där skapa en orolig studiesituation som påverkar lärarens möjligheter att bedriva undervisning.

Vid Skolinspektionens tillsynsbesök framstår det tydligt att undervisning och studiemiljö går hand i hand. Vi har mött elever som inte förstår vad undervisningen syftar till eller vad de förväntas göra, elever som inte får det stöd och den stimulans de behöver för att undervisningen ska bli meningsfull, varpå eleverna blir rastlösa och ägnar sig åt annat. Å andra sidan är det på vissa lektioner så mycket bråk och oordning att lärarna inte lyckas bedriva undervisning utan blir ordningsvakter. Elever har vittnat om kränkningar som de vuxna inte reagerar på, vilket skapar ytterligare oro. Det förefaller som att det lätt uppstår en situation där oro och otrygghet på skolan och brister i undervisningen och stödet till eleverna påverkar varandra i en negativ spiral.

Arbete mot kränkande behandling

Det finns brister i skolornas arbete mot kränkande behandling. Skolornas arbete uppfattas också olika av elever och lärare. I Skolenkäten menar nio av tio lärare vid prioriterade skolor att skolan bedriver ett målinriktat arbete mot kränkande behandling, något som sex av tio elever i årskurs 9 håller med om. I tillsynen ser Skolinspektionen exempel på att värdegrundsarbetet begränsas till punktinsatser som temadagar och att hanteringen av kränkningar beror på enskilda lärares uppfattning om vad som är acceptabelt.

Skolinspektionen har i några skolor med större utmaningar mött elever som upplever att lärarna inte alltid reagerar på kränkningar. Exempelvis framkommer på en skola att lärarna inte reagerar mot rasistiska uttalanden utanför klassrummet och vid en annan att elever blir fortsatt kränkta för sitt utseende och sitt ursprung, även efter att detta har kommit till personalens kännedom. Hakkors klottras både på elevers bänkar och i korridorerna utan att de tas bort, och det förekom

mer både hot och nedsättande kommentarer av olika slag. Eleverna menar att lärarna har olika gränser för vad de accepterar.

Vid flera skolor beskrivs så kallade "hotspots" – otrygga platser utan insyn där risken för kränkningar är hög – som skolan inte åtgärdar. Det kan vara vissa korridorer, toaletter som ligger avsidades eller undanskymda delar av skolgården. Gemensamt i många fall är otillräcklig vuxennärvaro. I vissa skolor saknas helt rastvakter eller skolvårdar. Även här finns ibland en koppling till resurser, då rektor i vissa skolor ersatt tidigare elevstödare med att lärarna får turas om att vara rastvakter. Ibland tycks det som att olika typer av kränkningar normaliserats. Den situation som beskrivs är givetvis helt oacceptabel och det bör påpekas att den här typen av allvarliga problem utgör undantag och inte är en bild av tillståndet i den svenska skolan i stort.

Huvudmännens ansvarstagande

Vid drygt hälften av de offentliga och enskilda grundskolehuvudmännen som inspekterades under 2015 fann Skolinspektionen brister som gällde huvudmannens ansvar att ge förutsättningar för utbildningen vid skolenheterna så att denna kan vara likvärdig och av god kvalitet. Det handlar oftast om att huvudmannen brustit i att se till varje skola finns tillgång till elevhälsa som arbetar förebyggande och hälsofrämjande, och att skolorna erbjuder studiehandledning på modersmålet till de elever som behöver det. Skolinspektionen fann också brister kopplade till huvudmannens ansvar för utveckling av utbildningen vid skolenheterna hos drygt hälften av de grundskolehuvudmän som fått tillsyn under 2015. Det gällde då vanligen brister i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete – en förutsättning för att identifiera utvecklingsbehov och styra resurserna dit de behövs. Under året har Skolinspektionen även lämnat kritik mot några kommuner vad gäller deras ansvarstagande för att fördela resurser till utbildning efter elevernas olika förutsättningar och behov.

Tillsynen av huvudmannens ansvarstagande granskar två övergripande områden: att tillse att förutsättningar för utbildningen finns vid skolenheterna och att leda utvecklingen av utbildningen vid skolenheterna mot de nationella målen. Områdena skiljer sig något mellan offentliga och enskilda huvudmän. I tillsynen av offentliga huvudmän granskas till exempel kommunens ansvar för att se till att eleverna i grundskolan fullgör sin skolgång. En fråga som i stället är relevant att bedöma endast avseende enskilda huvudmän är om utbildningen genomförs av den huvudman som erhållit godkännande för utbildning vid skolenheten. På det stora hela är det dock samma faktorer som granskas för både offentliga och enskilda huvudmän. Vad gäller förutsättningar för utbildningen granskas bland annat att huvudmannen förser skolenheterna med nödvändiga materiella och personalmässiga resurser, inklusive elevhälsa, studie- och yrkesorienterad verksamhet, modersmålsundervisning samt studiehandledning på modersmålet, så att målen för utbildningen kan nås, att dessa resurser organiseras på ett ändamålsenligt sätt och att huvudmannen har ett fungerande system för att ta emot anmälningar om kränkande behandling av elever. Vad gäller ansvar för utveckling av utbildningen vid skolenheterna granskas att huvudmannen arbetar kontinuerligt och långsiktigt för att utveckla och förbättra utbildningen. Detta handlar bland annat om att ha aktuell kunskap om läget vid skolenheterna, där resultat knutna till de nationella styrdokumenterna är en viktig del, och att låta en analys av resultat och förutsättningar ligga till grund för förslag på och genomförande av åtgärder.

Skolinspektionen granskar även resursfördelning till skolorna, men då endast när det gäller offentliga huvudmän, det vill säga kommuner. Sedan den 1 juli 2014 fastslår skollagen att kommunen ska fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.²⁸ Detta ger

²⁸ Kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8a skollagen). Ansvar för att fördela tilldelade resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov ligger på rektorer och förskolechefer (2 kap. 10 § skollagen).

utrymme för en skarpare bedömning av resursfördelning från Skolinspektionens sida och myndigheten har under året arbetat med stöd för hur detta ska bedömas. Att bara offentliga huvudmäns resursfördelning granskas är en följd av att det är kommunerna som är fördelare resurser till skolväsendet, vilket innebär att de resurser som de fristående skolorna förfogar över fördelats till dem av deras lägeskommuner, inte av de enskilda huvudmännen. Det är alltså kommunernas resursfördelning till skolor, snarare än huvudmännens, resursfördelning som granskas. När det gäller enskilda huvudmän granskar Skolinspektionen huvudmännens ekonomiska ställning. Denna granskning berör då bara om huvudmännens ekonomiska ställning kan anses innebära risk för brister i verksamheten. Vi har inte möjlighet att granska en eventuell omfördelning av resurser mellan olika skolor hos en och samma enskilda huvudman, något som berör 14 procent²⁹ av grundskoleeleverna.

Huvudmannens ledning och utveckling av utbildningen

Många huvudmän behöver förbättra sin styrning av grundskolan – att styra mot relevanta mål, att skapa förutsättningar för skolorna att klara sitt uppdrag, identifiera utvecklingsbehov och möjliggöra relevanta åtgärder. Skolinspektionens regelbundna tillsyn 2015 har bedömt huvudmannens ansvar för utvecklingen av utbildningen i grundskolan³⁰ för 214 huvudmän, varav 72 offentliga huvudmän. Fyra av tio huvudmän bedömdes ha någon form av brist inom detta område. Hos tre av tio huvudmän konstaterades brister när det gäller att följa upp skolornas resultat, ytterligare huvudmän hade brister i nästa steg istället, där resultaten ska analyseras och beslut om utvecklingsåtgärder fattas. Nära fyra av tio av de inspekterade huvudmännen brister när det gäller att besluta om relevanta utvecklingsåtgärder.

Vi har alltså sett brister som gäller huvudmännens ansvar för att följa upp resultat och utveckla utbildningen hos en betydande andel av de huvudmän som fått tillsyn under 2015. Genom kontinuerliga och systematiska uppföljningar, analyser och utvärderingar av resultaten i skolans verksamhet, kan huvudmannen upptäcka om det finns grupper av elever som inte lyckas i utbildningen eller om utbildningen på andra sätt inte är likvärdig. En indikation på att huvudmannen inte lyckas se till att utbildningen är likvärdig eller förmår kompensera för barns och elevers olika förutsättningar och behov är när skolsystemet uppvisar betydande eller ökande skillnader mellan till exempel flickor och pojkar, mellan elever vars föräldrar är lågutbildade och de vars föräldrar är högutbildade, mellan elever som är födda i Sverige och de som är utlandsfödda, eller mellan elever som bor i olika delar av landet.³¹ Denna kunskap bör ligga till grund för huvudmannens arbete att se till att skolorna har förutsättningar att uppväga skillnader i elevernas behov och förutsättningar.

En viktig faktor för att huvudmannens resultatuppföljning ska vara till nytta för verksamheten är att uppföljningen görs mot relevanta mål. Nationella mål och riktlinjer ska vara utgångspunkten. Skolinspektionens har sett att många huvudmän behöver utveckla sin kunskap om innehållet i skolans styrdokument för att kunna göra riktiga bedömningar av verksamheternas resultat, behov och förutsättningar. Nationella mål och riktlinjer kommer ibland i skymundan bakom mål och visioner som är huvudmannens egna. Det är också vanligt att olika nivåer inom huvudmannens verksamhet skapar egna mål på grund av otydlig styrning.

Skolans lokala kvalitetsarbete har en avgörande betydelse för att skolan ska utvecklas i positiv riktning och kunna ge eleverna de bästa förutsättningarna att lära och utvecklas. Hur väl skolorna lyckas med att åstadkomma förbättringar kan till viss del förklaras med hur väl huvudmannen lyckas med sitt kvalitetsarbete, till exempel genom att etablera ett system där verksamheterna

²⁹ Skolverkets webbplats < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/nyheter-2014/elevokning-i-grundskolan-1.217106 >.

³⁰ Skolinspektionen, *Regelbunden tillsyn av kommunal huvudman, Bedömningsunderlag, Skolform: Förskoleklass och Grundskola*, punkt 2.2 och 2.3, dnr 403-2014:225.

³¹ Skolverket (2012). *Likvärdig utbildning i svensk grundskola?* Rapport nr 374, s. 11f.

kontinuerligt ska rapportera resultat och förslag till förbättringar utifrån sitt lokala kvalitetsarbete. Skolorna behöver själva leda, planera, utvärdera och åtgärda sin verksamhet kontinuerligt och systematiskt, inom ramen för de förutsättningar som huvudmannen gett. Bland de prioriterade grundskolorna ser vi att nästan hälften har brister på detta område och bland prioriterade gymnasieskolor är motsvarande siffra drygt 40 procent.

Rektorn respektive förskolechefen har ansvar för kvalitetsarbetet på skol- respektive förskolenivå. I Skolenkäten ges en inblick i lärarnas uppfattning om hur ledning och styrning fungerar inom deras skola vad gäller rektors arbete med att följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen. Två av tio lärare på prioriterade grundskolor anser inte att rektor ser till att utveckling av utbildningen grundas i en utvärdering av elevernas kunskapsutveckling. Ytterligare två av tio uppger att de inte vet om så är fallet. Det är inte heller tydligt för lärarna om rektors utveckling av utbildningen, i form av förändrade arbetssätt, grundar sig på en uppföljning och analys av verksamheten. Tre av tio lärare anser att rektor inte beslutar om förändrade arbetssätt baserat på elevernas måluppfyllelse, och lika många menar att rektor inte ser till att uppföljningen av lärarnas arbete leder till relevant förändring av arbetssätt. Skolinspektionens granskning av undervisningen i förskoleklass visade att rektorernas uppföljning av förskoleklassens verksamhet är oroväckande låg på de flesta av de granskade skolorna.³² När rektorer inte tar ansvar för att kunskapsresultat och undervisning följs upp, analyseras och utvärderas, finns risken att verksamheten inte heller utvecklas eller utvecklas på felaktiga grunder.

I detta sammanhang är det viktigt att påpeka att det råder ett delat ansvar mellan skola och huvudman för att den enskilda skolans kvalitetsarbete lyckas, och att huvudmannen har ansvar även för skolornas förutsättningar att bedriva ett lokalt kvalitetsarbete. Skolinspektionen har sett exempel på huvudmän som med hjälp av utvärdering och uppföljning av det aktuella läget skapar förutsättningar att rikta resurserna dit de bäst kommer till nytta och vars förbättringsåtgärder utgår från analyser av både kunskapsresultat och resultat av värdegrundsarbetet.³³ Hos dessa huvudmän utmärks kvalitetsarbetet av en tydlig struktur, fokus på nationella mål och att arbetet är förankrat på alla nivåer. De har system för att kontinuerligt följa upp och analysera verksamheten med hjälp av beprövade metoder. Vidare finns en transparens i dokumentationen och en öppen kommunikation mellan huvudman och rektorer om måluppfyllelse och förbättringsbehov.

Många av de prioriterade skolor som beskrivs i de tidigare avsnitten har det gemensamt att rektor, lärare och elevhälsa ofta hänvisar påvisade brister till avsaknad av resurser eller svårigheter att rekrytera lärare med rätt kompetens. Ett systematiskt kvalitetsarbete från huvudmannens sida är en förutsättning för att huvudmännen ska kunna fördela resurser så att skolorna ges möjligheter att uppväga skillnader i behov och förutsättning mellan olika elever.

Kommuners resursfördelning

Skolinspektionen har konstaterat brister när det gäller att fördela resurser efter elevernas förutsättningar och behov hos en av tio granskade kommuner.³⁴ Denna till synes låga andel huvudmän med brister, till skillnad mot vad tidigare granskningar visat, menar vi speglar att vår tillsyn främst granskar att ett resursfördelningssystem finns på plats, och i mindre utsträckning om det är väl fungerande och fördelar resurser efter behov och förutsättningar på ett verksamt sätt. Vi har sett exempel på att resurser fördelas schablonmässigt efter elevantal och efter hur verksamheten i dagsläget tillhandahåller särskilt stöd. Vi ser också exempel på att resursfördelning görs utan att dess effekter följs upp, eller där den enda resultatuppföljning som görs är om budgeten hålls.

³² Skolinspektionen (2015). *Undervisning i förskoleklass*. Rapport 2015:3. Granskningen genomfördes på 20 skolor.

³³ Skolinspektionen (2015). *Huvudmannens styrning av grundskolan – ett uppdrag med eleven i fokus*. Rapport 2015:1. Granskningen genomfördes hos 36 huvudmän för grundskolan.

³⁴ Skolinspektionen, *Regelbunden tillsyn av kommunal huvudman, Bedömningsunderlag, Skolform: Förskoleklass och Grundskola*, punkt 2.5, dnr 403-2014:225. **Enskilda huvudmäns resursfördelning granskas inte.**

Hos en huvudman fanns till exempel en medvetenhet om att kunskapsresultaten i senare årskurser tenderade att sjunka från en god nivå i de tidiga årskurserna samtidigt som resultaten skiljde sig mellan olika socioekonomiska grupper. Trots medvetenheten gjordes inga analyser av orsakerna till de resultaten och följaktligen vidtogs inte heller några åtgärder för att åstadkomma förändring.

Skolinspektionen har under 2015 kartlagt även kommunens ansvarstagande för att förskolans resurser fördelas efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov, med fokus på om socioekonomiska kriterier förekommer i fördelningsprinciperna.³⁵ Resultatet från den genomförda enkätstudien indikerar att endast drygt en tredjedel av kommunerna har en socioekonomiskt baserad resursfördelning till förskolan och den andel av budgeten som omfördelas enligt sådana kriterier är oftast liten. Det intryck som ges av denna kartläggning liknar i stora drag de slutsatser som gjorts tidigare för skola och fritidshem: Även om en ökande andel kommuner tar någon form av hänsyn till socioekonomiska faktorer, är den del av resurserna som kommunerna omfördelar mellan verksamheterna utifrån förutsättningar ofta blygsam.³⁶

I vår tillsyn har vi mött såväl lärare som rektor och elevhälsa som uppger att de tillgängliga resurserna inte räcker för att möta elevernas behov och att deras skola därför har begränsade förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag. Även vår skolenkät visar detta. I Skolenkäten har lärarna besvarat frågor om de förutsättningar de upplever att de har vad gäller att hjälpa elever som är i behov av det och om elevhälsogruppen är tillgängliga med råd och stöd så att det finns förutsättningar att själv hjälpa eleverna i deras utmaningar. Av lärarna i de grundskolor som fått en prioriterad tillsyn anser tre av tio att de saknar förutsättningar att hjälpa elever i behov av det. Något mer än två av tio lärare menar att det råd och stöd som de kan få från elevhälsogruppen för att själva kunna hjälpa eleverna är otillräckligt.

Samtidigt som dessa svar tyder på att en majoritet av lärarna ändå är nöjda med sina förutsättningar att ge hjälp och stöd till eleverna, ser Skolinspektionen i tillsynen exempel på när detta brister. Elever kan ha utretts, behov konstaterats och åtgärdsprogram upprättats, utan att eleverna får det beslutade stödet. På en skola förklarar rektor att detta beror på att huvudmannen inte har skjutit till de resurser som krävs. I en annan skola bedömer lärare att vissa elever inte nått kunskapskraven just på grund av att de inte fått stöd. I flera fall framträder en uppgivenhet bland lärarna – de förväntar sig inte att anmälningar om stödbehov ska få någon effekt. Det framkommer också ibland att åtgärderna anpassas efter befintliga resurser på skolan snarare än efter elevens behov.

Huruvida de brister som Skolinspektionen ser beror på otillräckliga resurser – såsom vissa lärare och rektorer uppger – eller på andra orsaker, är inte i fokus för tillsynen och därför inte något som går att avgöra utifrån tillsynens underlag. Vi vill dock påpeka att huvudmannen har ansvar att undersöka detta närmare för att se till att alla lärare och skolor har rätt förutsättningar för sitt arbete. Vi ser också att många huvudmän genom att rikta befintliga resurser dit de bäst behövs lyckas se till att förutsättningarna är tillräckliga.

Skolinspektionen har mött goda exempel på ansvarsfullt huvudmannskap, som med fokus på utveckling använder resursfördelning mellan skolor som ett verktyg i arbetet. Dessa huvudmän använder resursfördelningen som en del av ett medvetet och långsiktigt utvecklingsarbete. De har en tydlig målbild för resursfördelningen och en strategi för hur resurserna ska användas. Det kan vara att kommunen medvetet prioriterat förskola och tidiga årskurser samt särskilt utsatta områden, eller att kommunen kombinerat en rad olika insatser som fysiska förändringar av skolor och förändrade upptagningsområden, metodutveckling för undervisningen med forskarstöd,

³⁵ Skolinspektionen (2015). *Resursfördelning till förskolan*. Opublicerat material.

³⁶ Skolverket (2009b; 2011 a; 2011 b; 2013) och Skolinspektionen (2014). *Kommunernas resursfördelning och arbete mot segregationens negativa effekter i skolväsendet*. Rapport 2014:1.

program för elever med missgynnande hemförhållanden, föräldrasatsningar, samt lönesatsningar på särskilt skickliga lärare.³⁷

Eftersom det är kommunen som fördelar resurser till skolväsendet, och så även till de fristående skolorna, granskas som tidigare nämnts inte hur enskilda huvudmän fördelar resurserna mellan sina skolenheter. Skolinspektionen utför istället, i enlighet med det uppdrag som gavs 2014, en löpande bevakning av de enskilda huvudmännens ekonomiska ställning. Denna inkluderar en övergripande genomlysning av större skolkoncerners uppbyggnad och de ingående bolagens mellanhavanden. Utgångspunkten för denna bevakning är att skolors ekonomiska förutsättningar är viktiga för att verksamheten ska kunna bedrivas med god kvalitet på såväl kort som lång sikt. Detta då den ekonomiska ställningen påverkar förutsättningarna för verksamheten, exempelvis när det gäller lärarresurser och lokaler. Förutom den ekonomiska bevakningen gör Skolinspektionen en bedömning av den ekonomiska ställningen hos samtliga enskilda huvudmän inom ramen för den regelbundna tillsynen. Genom att Skolinspektionen tidigt fångar upp signaler om att en huvudmans ekonomiska ställning är instabil eller otillfredsställande finns möjlighet att rikta tillsynsresurser mot huvudmannens verksamheter i syfte att se till att den utbildning som bedrivs uppfyller lagstiftningens krav.

---

³⁷ Skolinspektionen (2014). Kommunernas resursfördelning och arbete mot segregationens negativa effekter i skolväsendet. Rapport 2014:1.

Slutdiskussion

I 2015 års tillsyn har Skolinspektionen sett exempel på skolor där undervisningen uppvisar allvarliga brister, eleverna är otrygga och lärarna är uppgivna inför möjligheten att göra skillnad. Att tillsynen har fångat upp dessa skolor kan handla om det urval Skolinspektionen gör – de skolor som besöks är sådana som utifrån en risk- och väsentlighetsanalys har valts ut för en prioriterad tillsyn. Omfattningen av de brister vi ser kan också vara ett resultat av att denna prioriterade tillsyn är mer fokuserad än tidigare. Men det är också möjligt att bristerna är relaterade till, eller förstärkta av, yttre faktorer som en tilltagande lärarbrist och ökade skillnader mellan skolor. Vi ser tecken på att lärarbristen kan vara större i prioriterade skolor.

Utmaningarna i skolan handlar dock inte bara om de skolor Skolinspektionen lyfter fram i den här rapporten, och inte bara om de enskilda problem vi ser i dessa skolor. Lärarbrist, sjunkande resultat och skillnader mellan skolor är problem som inte har uppstått plötsligt eller som bara rör vissa skolor. Bristande likvärdighet mellan och inom skolor och svårigheterna att verkligen göra skillnad i enlighet med det kompensatoriska uppdraget är utmaningar som rör skolan som helhet. Det är lätt att peka på bristande resurser eller att behoven är för stora, men desto viktigare är det då att varje huvudman och skola har ett tydligt mål i sikte och lägger resurserna där de behövs bäst. Resultaten från våra kvalitetsgranskningar inom vitt skilda områden som undervisning i förskoleklass, undervisning i historia, utbildning vid statens särskilda ungdomshem, distansutbildning för vuxna och elevhälsa låter sig inte lätt sammanfattas. Oavsett område synliggör de ändå vikten av styrning och ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga att huvudmännen tar ett starkt och tydligt ansvar.

Lärarbristen, bristen på skolans viktigaste resurs, ligger till viss del utanför skolans kontroll. Alla skolor och huvudmän upplever dock inte samma svårigheter att rekrytera behöriga lärare. Mycket tyder på att de skolor som har störst behov av de bästa lärarna, är de skolor som har svårast att rekrytera dem.³⁸ Här kan huvudmän utveckla sitt arbete med att aktivt fördela lärarresurser mellan skolor. OECD har nyligen pekat på att andelen elever med låga betyg eller som inte når målen har ett starkt samband med inställningen hos lärarna på skolan, oavsett elevernas socioekonomiska bakgrund.³⁹ Rektorer och arbetsgivare behöver se till att erbjuda en arbetsplats där arbetet känns meningsfullt för skickliga och engagerade lärare – en skola där lärarna kan göra skillnad och får möjlighet att utvecklas i sin lärarroll. Även här är huvudmännens ansvar för att skapa förutsättningar och styra resurser uppenbart.

Konsekvenser av det stora antalet nyanlända elever kommer troligen framstå tydligare i Skolinspektionen arbete under 2016 än under det gångna året. Fler av de barn och unga som anlänt under hösten 2015 ska då ha plats i skola och utbildning. Gymnasieskolan och vuxenutbildning kan komma att ta emot huvuddelen av de senast nyanlända ungdomarna, men grundskolan kommer också ha fler nyanlända elever. Ökad immigration och många nyanlända elever är något som kommer bli en extra utmaning för många huvudmän eftersom vi sedan tidigare år kan se att ganska många huvudmän har brister i sitt arbete med att ta emot nyanlända. Det handlar bland annat om utebliven eller bristande kartläggning av elevers kunskaper och behov, att elever integreras direkt i ordinarie klass utan stöd till vare sig elev eller lärare, och att elever får mindre undervisning än vad de har rätt till. Samtidigt som Skolinspektionen ser huvudmännens utmaningar, måste vi bevaka huvudmännens arbete inom dessa områden noggrant. Eleverna måste få

³⁸ Lagerlöf, I. (2015). *Lärare flyr skolor i utsatta områden*. Lärarnas tidning, 2015-12-09 < www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2015/12/09/larare-flyr-skolor-utsatta-omraden >.

Se även OECD (2016) där det konstateras att liknande förhållanden råder också i andra OECD-länder.

³⁹ OECD (2016). "Executive summary". I: *Low-Performing Students: Why They Fall Behind and How To Help Them Succeed*.

sina rättigheter tillgodosedda såsom framgår av lagen. Skolinspektionen prioriterar under nästkommande år flera granskningar på detta område och hoppas kunna hitta goda exempel som kan hjälpa andra huvudmän och skolor i deras arbete. Skolverket har tagit fram omfattande stödmaterial för att möta upp den kompetensbrist många huvudmän och skolor påtalar i arbetet med att ta emot och erbjuda utbildning till nyanlända elever.⁴⁰

Allt utvecklingsarbete har en genomlysning av verksamhetens nuläge till grund. Skolinspektionens uppdrag går till stor del ut på att synliggöra och peka på brister i syfte att bidra till utveckling hos huvudmän och skolor. Med vitesförelägganden sätter vi extra press på huvudmännen att åstadkomma förbättringar. Samtidigt vill vi visa att utveckling är möjlig och att det finns olika vägar att gå. I våra kvalitetsgranskningar studerar vi utvalda aspekter av verksamheten inom skolväsendet. Med utgångspunkt i faktorer som forskning visat vara av central betydelse arbetar vi i kvalitetsgranskningarna aktivt för att leta fram och lyfta fram goda exempel. Vi ser tydligt att det finns ett behov av att arbeta med och stödja utvecklingen lokalt hos ett antal skolor och huvudmän. Skolinspektionen bidrar till Skolverkets satsning *Samverkan för bästa skola*, där huvudmän och skolor erbjuds konkret och långsiktigt utvecklingsstöd. Förhoppningsvis kommer vi att se resultat av satsningen när vi i tillsyn eller granskning återkommer till de skolor och huvudmän som ingår i satsningen.⁴¹ Skolinspektionen kan stötta framförallt genom att lyfta fram goda exempel och genom mer generellt riktade råd och vägledning. Redan i dag är sidorna *Från brist till möjlighet* på vår webbplats välbesökta. Vi kommer att satsa mer på att sprida lärande exempel. Ett led i detta är att under 2016 redovisa hur några skolor klarat av att vända en negativ utveckling och genomföra lyckade utvecklingsresor.

Med den nyligen lanserade webbplatsen *Din rätt i skolan* vill vi rusta eleverna med kunskap om sina rättigheter så att de kan göra anspråk på den utbildning de har rätt till. Under året kommer vi också genomföra en granskning av hur skolor agerar när elever är frånvarande från skolan en längre tid. Det handlar ofta om elever som är utsatta endera genom sin skolsituation eller hemma, eller både och. Att få tillbaka dem till skolan och ge dem det stöd de behöver för att fortsätta och fullfölja sin skolgång kan vara helt avgörande för deras livsutsikter i stort. Elever som faller utanför skolan är den yttersta konsekvensen av att skolan inte förmår ge varje elev det stöd hen behöver. Under 2016 kommer vi presentera resultaten av en granskning om studiero och att elever ges goda förutsättningar för lärande. Det handlar både om den undervisning läraren ger och lärarens ledarskap och förmåga att bygga respektfulla relationer till eleverna, men också om den trygghet eleverna känner i skolan i stort. Ingen elev ska behöva vara rädd i skolan.

Samverkan mellan lärare och rektorer som bedriver ett aktivt pedagogiskt ledarskap är avgörande för såväl undervisningens kvalitet som tryggheten i en skola. Hela skolan har ett ansvar för det som händer i varje klassrum och utanför klassrummen. Vi måste tillsammans arbeta för en skola som kan möta 6-åringarna i deras tillförsikt och lust att lära och håller den vid liv hos 15-åringarna, i stället för att bli en plats för växande besvikelse. Vi behöver arbeta tillsammans för en skola som lyckas med det som är en av dess viktigaste uppgifter – att tillvarata och utveckla varje barns och elevs potential. Skolinspektionen kommer fortsätta att rikta ljuset mot de brister som finns, även på områden där utmaningarna är stora, och arbeta för att bidra till utveckling genom tillsyn och granskning. Vår nya tillsynsmodell innebär dels att vi återkommer oftare till varje skola och därmed snabbare får en bild av hur det har gått efter förra tillsynsomgången, dels att vi lägger våra tillsynsresurser där vi tror att de behövs bäst – det vill säga på de skolor där det är allra mest angeläget att bidra till utveckling och förbättring. Skolinspektionen kommer också att satsa mycket på tillsyn och granskning av förskolan de närmaste åren. Genom att satsa från grunden kan eleverna komma bättre rustade till skolan – trygga och med lust att lära.

⁴⁰ Skolverkets webbplats < www.skolverket.se/skolutveckling/larande/nyanlandas-larande >.

⁴¹ Skolverkets webbplats < www.skolverket.se/skolutveckling/samverkan-for-basta-skola >.

Statistik från verksamheten 2015

I denna del av årsrapporten redovisas resultat från Skolinspektionens verksamhet för flertalet av del delar i det svenska skolväsendet som vi har tillsynsansvar för.⁴² Inledningsvis redovisas resultaten för förskoleklass och grund- och gymnasieskolan, därefter grundsär- och gymnasiesärskolan och sedan förskolan, fritidshemmen och vuxenutbildningen. Avsnitten för de olika skolformerna kan läsas fristående från varandra.⁴³

Uppgifterna har hämtats från Skolinspektionens samtliga verksamhetsområden⁴⁴; regelbunden tillsyn, kvalitetsgranskningar, anmälningsärenden och tillståndsansökningar⁴⁵. Därtill kommer information från Skolenkäten, den enkätundersökning som Skolinspektionen skickar ut till elever⁴⁶ och personal i de skolor som nästkommande termin är planerade för regelbunden tillsyn.

De uppgifter som lyfts fram i kapitlet berör de områden i Skolinspektionens tillsyn och granskning där brister vanligast uppmärksammas eller, i vissa fall, de områden där bristerna kan antas ha allvarligast konsekvenser för elevernas rättigheter och kunskapsutveckling. Det är viktigt att komma ihåg att det utifrån den statistik som presenteras inte går att dra generella slutsatser om Sveriges samtliga skolor.⁴⁷ Den modell för bedömning som Skolinspektionen använder i den regelbundna tillsynen innebär en avvikelserapportering. Fokus ligger alltså på att rapportera brister i verksamheterna i relation till skolförfattningarnas krav. De inslag i verksamheterna som uppfyller kraven i skolförfattningarna uppmärksammas i betydligt mindre utsträckning i Skolinspektionens regelbundna tillsyn och inte alls i denna verksamhetsstatistik.

För en närmare beskrivning av Skolinspektionens verksamhet, en beskrivning av redovisad statistik och dess tolkningsmöjligheter samt en statistiksammansättning hänvisar vi till bilagor 1-3 och till Skolinspektionens webbplats.

---

⁴² Skolinspektionen har tillsynsansvar för skola, vuxenutbildning, fritidshem, förskola och annan pedagogisk verksamhet. I detta ingår alla skolformer som ingår i skolväsendet enligt 1 kap. 1 § skollagen, samt annan pedagogisk verksamhet och annan utbildning. Myndighetens ansvar gäller både för offentliga huvudmän, det vill säga kommuner, landsting eller stat samt för enskilda huvudmän, det vill säga företag, organisationer eller en enskild individ som bedriver fristående skolor. Se 26 kap. 3 § skollagen (SFS 2010:800) för ytterligare information om Skolinspektionens tillsyn.

⁴³ Tillsyns- och granskningsresultat för specialskola, sameskola och särskilda utbildningsformer redovisas inte särskilt i denna årsrapport.

⁴⁴ Se Skolinspektionens webbplats < www.skolinspektionen.se > för utförligare beskrivning av respektive verksamhetsområde.

⁴⁵ Statistik för tillståndsansökningar gällande internationella skolor redovisas tillsammans med respektive skolform.

⁴⁶ Enkäten skickas till elever i årskurs 5, årskurs 9 i grundskolan samt årskurs 2 i gymnasieskolan.

⁴⁷ För att få en mer heltäckande bild av vilka brister som förekommer redovisas resultat för alla områden där tillsyn genomförs för samtliga verksamhetsformer på Skolinspektionens webbplats < www.skolinspektionen.se/sv/Statistik/ >.

Grund- och gymnasieskolan

I detta avsnitt beskrivs Skolinspektionens erfarenheter under 2015 från regelbunden tillsyn av huvudmän och skolenheter för förskoleklass⁴⁸ och grundskola och för gymnasieskola. Erfarenheterna från tillsynen kompletteras med svar på Skolenkäten från elever och pedagogisk personal, samt inkomna anmälningar och tillståndsansökningar. Vi lyfter fram vanligast förekommande brister eller sådana brister som kan antas ha allvarigare konsekvenser för elevernas rättigheter och kunskapsutveckling. Beskrivningen av förskoleklass och grundskola inleder, följt av motsvarande uppgifter om gymnasieskolan.

Det är viktigt att komma ihåg att redovisningen bygger på information från ett urval av grund- och gymnasieskolverksamheter och till delar bygger på en avvikelserapportering som fokuseras på utvalda områden. Resultatet går därför inte att generalisera till en heltäckande bild av samtliga grund- och gymnasieskolor i Sverige.

Vid tillsyn på huvudmannanivå bedömer Skolinspektionen huvudmannens ansvarstagande inom två övergripande områden: Förutsättningar för utbildningen vid skolenheterna och utveckling av utbildningen vid skolenheterna. Skolinspektionens bedömningar skiljer sig något beroende på skolform, men huvudfokus för huvudmannatillsyn inom dessa områden ligger på huvudmannens ansvar för att utbildningen uppfyller de centrala kraven i skolförfattningarna, för att se till att utbildningen är av en jämn och hög kvalitet, för att styra och utveckla utbildningen mot de nationella målen och att systematiskt följa upp att skolenheterna har de nödvändiga förutsättningarna, samt vidta nödvändiga förbättringsåtgärder.

I tillsyn på skolenhetsnivå bedömer Skolinspektionen verksamheten på skolenheterna inom flera olika områden, med fokus på skolans ansvarstagande för att utbildning och undervisning utgår från, organiseras och genomförs på ett sådant sätt att elevernas möjligheter att nå de nationella målen och kunskapskraven främjas.

Skolinspektionens regelbundna tillsyn genomförs i två former, prioriterad tillsyn och bastillsyn.⁴⁹ Den prioriterade tillsynen riktas mot de skolenheter där det enligt myndighetens risk- och väsentlighetsanalys finns en större risk att eleverna inte får den utbildning de har rätt till. Bedömningarna i den prioriterade tillsynen omfattar sex olika områden inom skolans verksamhet. Bastillsyn omfattar tre olika områden och ges enbart till enskilda huvudmäns skolenheter. Skolenheter hos offentliga huvudmän som inte valts ut för prioriterad tillsyn besöks inte inom ramen för regelbunden tillsyn.

Grundskolan: Regelbunden tillsyn

Nedan redovisas antal huvudmän och grundskolor i Sverige och hur många av dem som fått regelbunden tillsyn under 2015. Dessutom redovisas utvalda resultat ifrån tillsynen.

Av Sveriges cirka 870 huvudmän över grundskolor har drygt 200 fått huvudmannatillsyn under 2015. Av huvudmännen som fått tillsyn är 72 offentliga huvudmän, 142 är enskilda. Fördelningen mellan huvudmannatyper avspeglar förekomsten av många mindre fristående huvudmän i riket.

⁴⁸ Förskoleklass ges tillsyn och rapporteras tillsammans med grundskola.

⁴⁹ Ytterligare information om Skolinspektionens verksamhet kring regelbunden tillsyn ges i bilaga 1.

Tabell 5.1 Grundskola: Antal huvudmän och grundskoleenheter som fått tillsynsbeslut under 2015, totalt och uppdelat på huvudmannatyp.⁵⁰

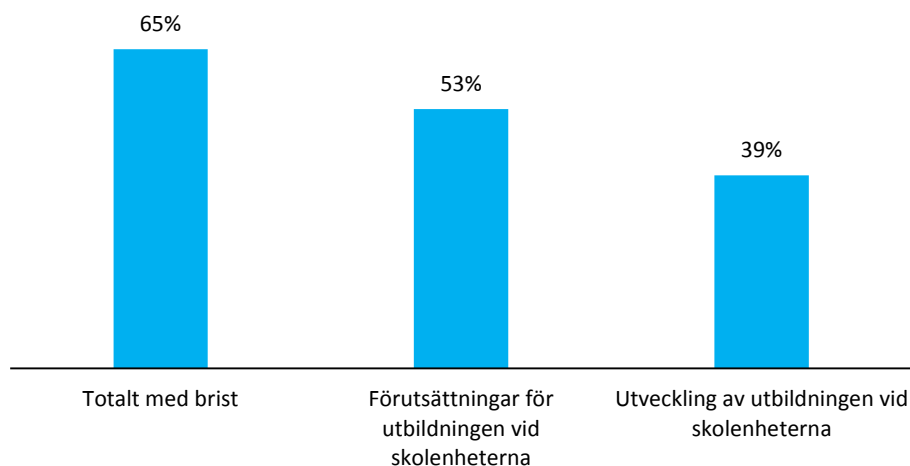
	Antal huvudmän i riket	Antal som fått huvudmannatillsyn	Antal grundskolor i riket	Antal som fått prioriterad tillsyn på skolenhetsnivå	Antal som fått bastillsyn på skolenhetsnivå
Total	869	214	4 845	258	135
Offentliga	291	72	4 045	213	-
Enskilda/ Fristående ⁵¹	577	142	800	45	135

Cirka 400 grundskoleenheter har fått prioriterad eller bastillsyn under 2015. Prioriterad tillsyn har utförts på 213 grundskolor med offentliga huvudmän och på 45 grundskolor med enskilda huvudmän, vilket delvis speglar fördelningen av fristående och offentliga grundskolor i landet. Offentliga grundskolor omfattas inte av bastillsynen, dessa skolenheter granskas endast via prioriterad tillsyn om de blir utvalda i risk- och väsentlighetsanalysen.

Tillsynen av huvudmännens ansvarstagande för grundskolan

Skolinspektionen har funnit brister i huvudmännens ansvarstagande för grundskolan hos drygt sex av tio huvudmän. Drygt hälften av huvudmännen hade brister som gällde huvudmannens ansvar för att utbildningen vid skolenheterna ska ha de nödvändiga förutsättningarna. Vanligast förekommande är då att huvudmannen inte sett till att det vid skolenheterna finns en elevhälsa som arbetar förbyggande och hälsofrämjande och att det erbjuds studiehandledning på modersmålet till de elever som behöver det.

Figur 5.1 Grundskola: Andel huvudmän med brister vid tillsyn. Totalt och per område.

Ungefär fyra av tio huvudmän hade brister som gällde arbetet med att utveckla utbildningen, och då framförallt arbetet med att dokumentera resultat i relation till de nationella målen, samt att analysera resultaten och genomföra nödvändiga utvecklingsåtgärder.

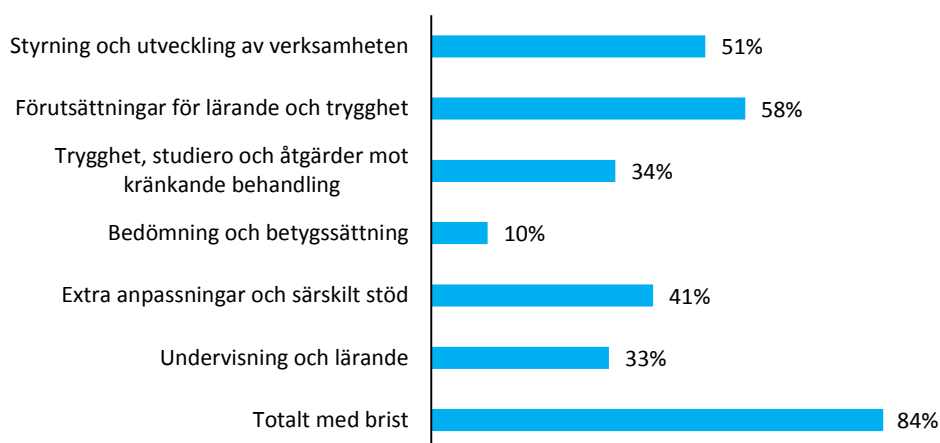
⁵⁰ Antal grundskolor i riket gäller för läsåret 2014/2015. Statistiken är hämtad från Skolverket < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola/skolor-och-elever >.

⁵¹ Enskilda huvudmän med endast en skolenhet bedöms både på skolnivå och huvudmannanivå men bedömningarna lämnas i praktiken ett och samma beslut. I tabeller redovisas dessa kombinationsbeslut som ett huvudmannabeslut och ett skolenhetsbeslut.

Prioriterad tillsyn av grundskoleenheter

De grundskoleenheter som får en prioriterad tillsyn är de som Skolinspektionen före tillsynsbesöket har bedömt ha en hög andel elever som riskerar att inte få den utbildning de har rätt till.⁵² Bedömningarna görs inom sex olika områden.⁵³ Inom området *styrning och utveckling av verksamheten* fann vi brister hos drygt hälften av de grundskoleenheter som fått tillsyn. Dessa brister gällde framför allt att rektorerna inte dokumenterar, följer upp och analyserar skolenheternas resultat i relation till de nationella målen. Bristerna består även av att rektorerna inte beslutar om nödvändiga utvecklingsåtgärder utifrån det som framkommer i en analys av skolenheternas resultat.

Figur 5.2 Grundskola: Andel skolenheter med brister vid prioriterad tillsyn. Per område och totalt.

Drygt hälften av skolenheterna som fick en prioriterad tillsyn hade brister i sitt arbete med att skapa *förutsättningar för lärande och trygghet för eleverna*, vilket kan vara till exempel att elevhälsan inte används förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningsmålen. Fyra av tio skolenheter har brister inom området *Extra anpassning och särskilt stöd*. Brister inom detta område handlar vanligen om att ansvariga på skolan inte utreder elevens behov av särskilt stöd tillräckligt skyndsamt, eller att det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassning inte är tillräckligt för att eleven. Det förekommer också att eleven inte får det stöd hen bedömts behöva.

Sammantaget bedömdes mer än åtta av tio grundskoleenheter som fått prioriterad tillsyn under 2015 ha brist inom något eller flera områden.

Bastillsyn av grundskoleenheter

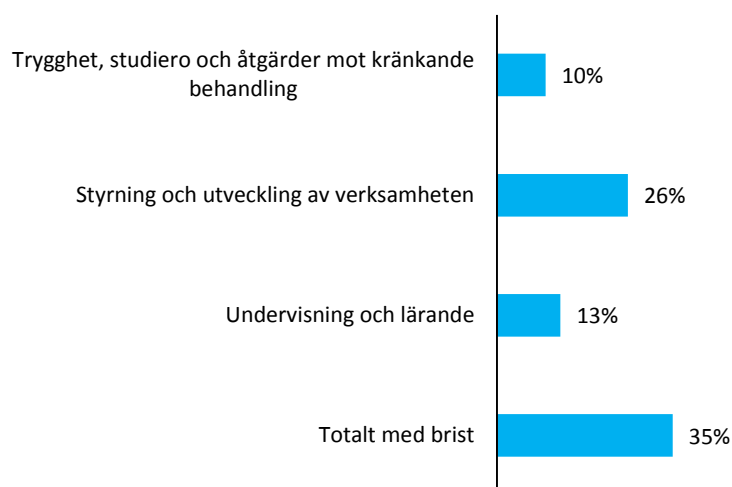
Bastillsyn ges till de enskilda huvudmäns grundskoleenheter som inte bedömts behöva den mer djupgående prioriterade tillsynen. Bastillsynen omfattar ett mindre antal områden⁵⁴ jämfört med den prioriterade tillsynen. Under 2015 har totalt 135 fristående skolors grundskoleenheter fått bastillsyn.

⁵² För mer information om den risk- och väsentlighetsanalys som ligger till grund för urvalet se bilaga 1.

⁵³ "Undervisning och lärande", "Extra anpassningar och särskilt stöd", "Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling", "Bedömning och betygssättning", "Styrning och utveckling av verksamheten", "Förutsättningar för utbildningen vid skolenheterna".

⁵⁴ Skolenheter som får en bastillsyn bedöms inom följande tre områden: "Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling", "Styrning och utveckling av verksamheten" och "Undervisning och lärande".

Figur 5.3 Grundskola: Andel skolenheter med brister vid bastillsyn. Per område och totalt.

De vanligast förekommande bristerna i bastillsynen av grundskolan fanns inom området *styrning och utveckling av verksamheten*. En fjärdedel av skolorna hade brister på detta område: Precis som för de grundskolor som fått prioriterad tillsyn handlar det om brister i analys och uppföljning av skolenhetens resultat i relation till de nationella målen, vilket också leder till brister när det kommer till att besluta om nödvändiga utvecklingsåtgärder med grund i sådan analys och uppföljning.

En dryg tredjedel av de grundskoleenheter som fått bastillsyn hade någon form av brist inom de tre områden som omfattas av bastillsynen.

Föreläggande med vite för grundskolan

De flesta brister som framkommer under tillsyn resulterar i ett beslut med föreläggande. Framkommer brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen är Skolinspektionen skyldig att förena förelägandet med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt. Skolinspektionen får även i andra fall förena förelägandet med vite om det behövs som påtryckningsmedel. Den regelbundna tillsynen av grundskolan under 2015 resulterade i 29 förelägganden med vite. Av dessa berörde två tredjedelar vitesförelägganden verksamheten på skolenheterna. En tredjedel berörde brister på huvudmannanivå. Dessa beslut kan grundas på tillsyn som skett 2015 men också tidigare år.

Grundskolan: Skolenkätresultat

Skolenkäten skickas ut till elever och pedagogisk personal⁵⁵ i de skolor som nästkommande termin är planerade för regelbunden tillsyn. Nedan redovisas svar från drygt 50 000 elever i årskurs 5, drygt 41 000 elever i årskurs 9, samt drygt 32 000 personer i grundskolans pedagogiska personal.⁵⁶

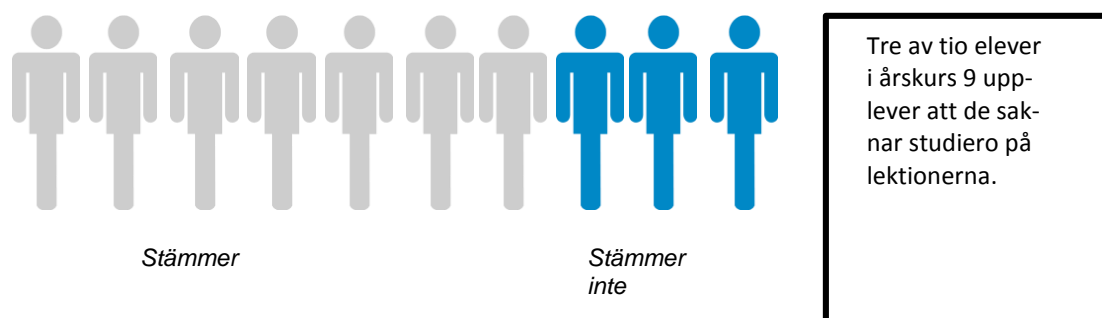
⁵⁵ Skolenkäten riktas till den pedagogiska personal som huvudsakligen planerar, bedriver och följer upp undervisning i grund- och gymnasieskola (observera att häri inte ingår pedagoger inom förskoleklass, skolbarnomsorg, grundsär- eller gymnasiesärskola).

⁵⁶ Skolenkätens frågor domineras av påståenden, där svarsalternativen är ett av följande: *stämmer helt och hållet*, *stämmer ganska bra*, *stämmer ganska dåligt*, *stämmer inte alls* och *vet ej*. I redovisningen har svarsalternativen *stämmer helt och hållet* och *stämmer ganska bra* slagits ihop och tolkats som att den svarande angett att påståendet stämmer. Motsvarande hopslagning har gjorts för svarsalternativen *stämmer ganska dåligt* och *stämmer inte alls*. Andelen svarande som valt alternativet *vet ej* varierar mellan en och 26 procent på de olika frågorna och ingår i beräkningarna.

Tabell 5.2 Antal elever och pedagogisk personal i grundskolan som fått och som besvarat skolenkäten under 2015.

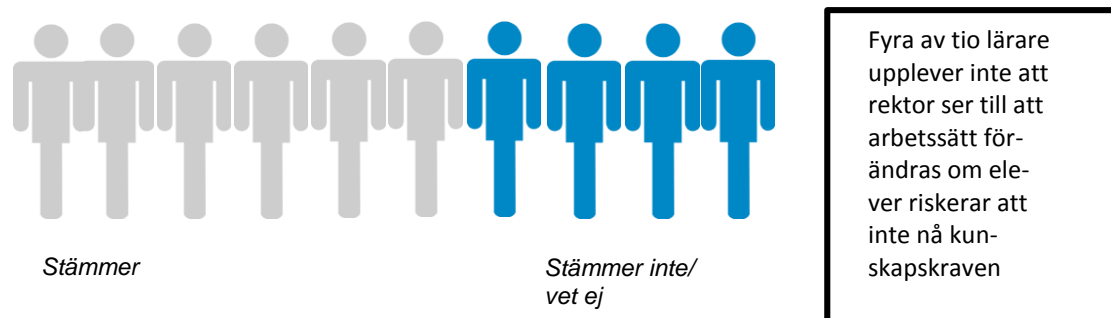
	Elever årskurs 5	Elever årskurs 9	Pedagogisk personal
Antal tillfrågade	56 335	51 865	46 864
Antal svarande	50 726	41 503	32 848
Svarsfrekvens	90 %	80 %	70 %

I elevernas enkätsvar vill vi lyfta fram deras svar angående studiero och ordningsregler, samt kring delaktighet och inflytande. Många av eleverna upplever att det är svårt att få studiero på lektionerna: två av tio femteklassare och tre av tio niondeklassare upplever inte att de har studiero på lektionerna.

Det är också tre av tio elever i årskurs 5 och nästan fem av tio elever i årskurs 9 som uppger att det *inte stämmer* att eleverna följer de ordningsregler som finns. När det gäller delaktighet och inflytande uppger två av tio femteklassare och fyra av tio niondeklassare att det inte stämmer att eleverna är med och påverkar hur de ska arbeta med olika arbetsuppgifter. Fyra av tio niondeklassare uppger att de inte heller har inflytande över undervisningens innehåll. Även den pedagogiska personalens svar visar att det finns brister när det gäller elevernas möjligheter att få inflytande över undervisningen. Tre av tio i den pedagogiska personalen anser att eleverna inte är med och påverkar undervisningens innehåll och cirka två av tio låter inte eleverna påverka arbetsätten i undervisningen.

Ur den pedagogiska personalen svar vill vi framförallt lyfta fram de svar som gäller deras upplevelse av rektors ansvarstagande. Delar av den pedagogiska personalen upplever att rektorns roll i att utveckla utbildningen fungerar mindre bra: Drygt två av tio i personalen upplever inte att rektor ser till att arbetsätt förändras om elever riskerar att inte nå kunskapskraven. Ytterligare två av tio uppger att de inte vet om rektor tar detta ansvar.

Bland den pedagogiska personalen finns också en betydande andel som inte upplever att rektor ser till att en uppföljning av deras arbete leder till relevanta förändringar i arbetsätt: drygt två av tio upplever att så inte sker, ytterligare två av tio uppger att de inte vet om rektor ser till att det

sker. Även samverkan i undervisningen tycks vara ett utvecklingsområde att döma av den pedagogiska personalens svar. Ungefär en tredjedel av de tillfrågade uppger att de inte har ämnesöverskridande tematiska arbeten på skolan. Lika många anser även att konferenserna i skolan inte är till nytta för undervisningen.

Grundskolan: Anmälningssärenden

Skolinspektionen tar emot anmälningar från elever, vårdnadshavare och andra som upplever att det finns missförhållanden i skolan. Nedan redovisas statistik över de anmälningar gällande grundskola som inkommit år 2015 och antal beslut med konstaterad brist som fattats under samma år.⁵⁷

Under 2015 har totalt 3053 anmälningar inkommit till myndigheten beträffande grundskolan. En stor majoritet av dessa gällde grundskolor med offentlig huvudman.

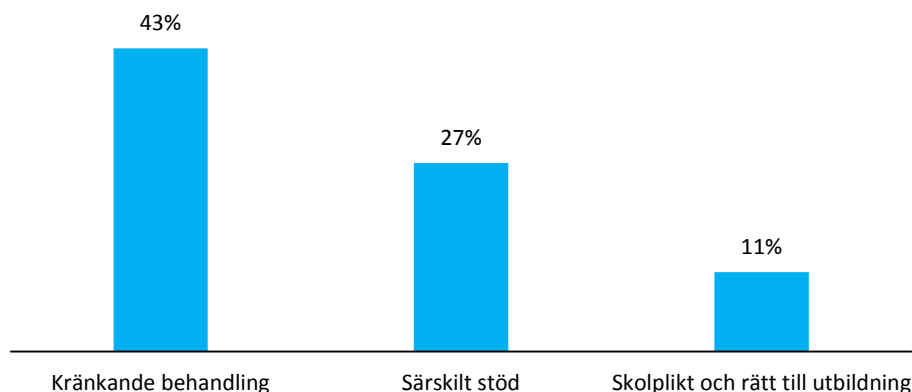
Tabell 5.3 Antal inkomna anmälningar och antal beslut med konstaterad brist beträffande grundskolan under 2015.

	Antal inkomna anmälningar	Antal beslut med konstaterad brist
Total	3 053	1 198
Offentliga huvudmän	2 578	1 073
Enskilda/ Fristående huvudmän	475	125

Under året har 1 198 beslut med konstaterad brist fattats. Besluten som fattades under år 2015 kan gälla ärenden som inkommit 2015 eller tidigare. Det stora flertalet beslut gäller verksamheter med offentliga huvudmän, vilket i viss mån kan antas avspegla fördelningen av verksamheter med offentlig respektive enskild huvudman.

En eller flera anmälningsskäl kan anges i varje anmälan. Den vanligaste skälet för anmälan i de anmälningar som inkommit under 2015 är att huvudmannen inte gjort tillräckligt när en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling. Kränkningarna kan ha utförts av en annan elev eller personal på skolan. Ungefär fyra av tio anmälningar avsåg någon form av kränkning.

Figur 5.4 Grundskola: Andel anmälningar beträffande någon av de tre vanligaste skälen för anmälan.

Den näst vanligaste anmälningsskäl är att eleven inte upplever sig fått det särskilda stöd som hen haft rätt till och den tredje vanligaste skälet för anmälan till Skolinspektionen är att eleven inte upplever sig få sin rätt till utbildning tillgodosedd.

⁵⁷ I statistiken över anmälningar gällande grundskola ingår även fritidshem och förskoleklass.

Skolinspektionen kan bedöma att inga, en eller flera brister föreligger. Den vanligast förekommande bristen avser huvudmannens arbete med att motverka kränkande behandling. Nästan sex av tio beslut med konstaterad brist avsåg skolans arbete vid någon form av kränkning. Den näst vanligaste bristen var att eleven inte fått sin rätt till särskilt stöd tillgodosett. Den tredje vanligaste bristen avsåg huvudmannens arbete med att tillgodose elevens rätt till utbildning.

Grundskolan: Tillståndsansökningar

Skolinspektionen tar emot och behandlar ansökningar om att starta eller utöka befintlig grundskola, förskoleklass och fritidshem. Nedan redovisas antal inkomna ansökningar, samt beslut kring ansökningarna.⁵⁸

Under 2015 inkom totalt 106 ansökningar. Av dessa gällde majoriteten (79 stycken) ansökningar om att etablera ny verksamhet och 27 ansökningar gällde en utökning av redan befintliga skolor.

Tabell 5.4. Antal beslut för ansökningar om godkännande att starta fristående skola eller utöka verksamhet på befintlig fristående skola, totalt och efter beslutstyp, skolstart 2016/17

		Samtliga ansökningar	Nyetable- ring	Utökning
Grund- skola	Total	106	79	27
	Godkän- nande	49	26	23
	Avslag	45	42	3
	Avskrivning	12	11	1

Knappt hälften av ansökningarna beviljades. De flesta av ansökningarna som avslogs gällde etablering av en ny skola, medan endast ett fåtal av ansökningarna som gällde en utökning avslogs.

De flesta ansökningarna gäller etablering i storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö. Andelen ansökningar var i dessa områden ovanligt stor 2015 jämfört med tidigare år. Däremot var andelen ansökningar gällande etablering i andra större svenska städer mindre än tidigare år. I övrigt var fördelningen av ansökningar mellan olika kommuntyper relativt oförändrad.

Gymnasieskolan: Regelbunden tillsyn

Nedan redovisas antal huvudmän och gymnasieskoleenheter i Sverige och hur många av dem som fått regelbunden tillsyn under 2015. Dessutom redovisas utvalda resultat ifrån tillsynen.

Av Sveriges cirka 470 gymnasiehuvudmän har drygt 120 fått huvudmannatillsyn under 2015. 70 av dessa huvudmän är offentliga, 53 är enskilda. Av drygt 1 300 gymnasieskolor har 95 fått prioriterad tillsyn på skolenhetsnivå, i princip jämnt fördelat mellan offentliga och enskilda huvudmän.

⁵⁸ I statistiken över tillståndsansökningar gällande grundskola ingår även fritidshem och förskoleklass.

Tabell 5.5. Gymnasieskola: Antal huvudmän och gymnasieskoleenheter som fått tillsynsbeslut under 2015, totalt och uppdelat på huvudmannatyp.⁵⁹

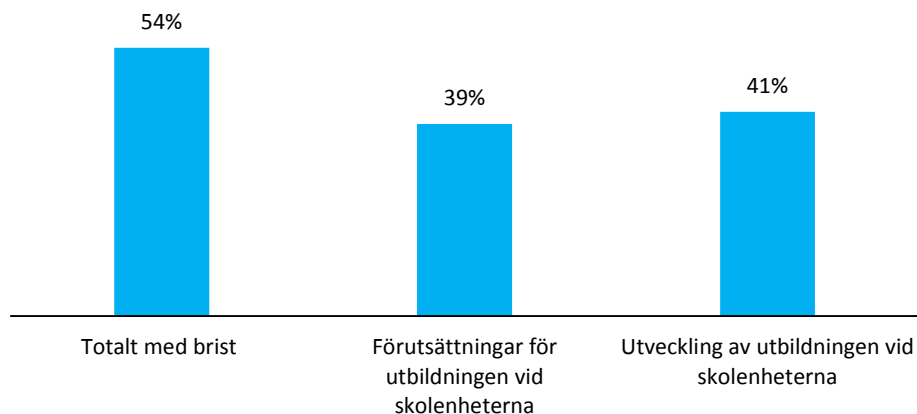
	Antal huvumän i riket	Antal som fått huvudmannatillsyn	Antal gymnasieskoleenheter i riket	Antal som fått prioriterad tillsyn på skolenhetsnivå	Antal som fått bastillsyn på skolenhetsnivå
Total	472	123	1 328	95	92
Offentliga	252	70	876	50	-
Enskilda/ Fristående	220	53	452	45	92

Ytterligare 92 gymnasieskolor hos enskilda huvudmän har fått bastillsyn. Offentliga gymnasieskolor granskas inte via bastillsyn, Istället granskas dessa enheter via huvudmannatillsyn och prioriterad tillsyn.

Tillsyn av huvudmännens ansvarstagande för gymnasieskolan

Skolinspektionen fann brister i huvudmännens ansvarstagande för gymnasieskolan hos drygt hälften av huvudmännen. Brister som gällde *förutsättningar för utbildningen vid skolenheterna* fanns hos fyra av tio huvudmän. Då har Skolinspektion till exempel bedömt att huvudmännen inte ser till att elevhälsan arbetar hälsofrämjande och förebyggande eller att elever som behöver studiehandledning på modersmålet erbjuds det.

Figur 5.5 Gymnasieskola: Andel huvudmän med brister vid tillsyn. Totalt och per område.

Brister som gäller *utvecklingen av utbildningen vid skolenheterna* fanns hos fyra av tio huvudmän. Vanligast var då att huvudmannen brast vad gäller att besluta om åtgärder och insatser utifrån en analys av skolenheternas samlade resultat samt att huvudmännen har en bristande resultatuppföljning.

⁵⁹ Statistik för antal huvudmän och gymnasieskolor i riket baserad på läsåret 2014/2015 hämtad från Skolverket < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/gymnasieskola/skolor-och-elever >.

Prioriterad tillsyn av gymnasieskoleenheter

De enheter som får en prioriterad tillsyn är de enheter som Skolinspektionen före tillsynsbesöket har bedömt ha en hög andel elever som riskerar att inte få den utbildning de har rätt till.⁶⁰ Gymnasieskolor som fått en prioriterad tillsyn bedöms inom sex områden.⁶¹

Drygt hälften av skolenheterna brast i sitt arbete med att skapa *förutsättningar för lärande och trygghet*. Den vanligaste bristen var då att elevhälsan inte används förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Därefter är *styrning och utveckling av verksamheten* det område som oftast brister. Främst handlar det om hur rektorn följer upp skolenhetens resultat och att uppföljningen och dokumentation inte genomförs i relation till de nationella målen. Det brister också i hur rektorn beslutar om nödvändiga utvecklingsåtgärder, dokumenterar, samt planerar och genomför desamma.

Figur 5.6 Gymnasieskola: Andel skolenheter med brister vid prioriterad tillsyn. Per område och totalt.

Extra anpassningar och särskilt stöd är också ett område där brister varit vanligt förekommande. Två av fem gymnasieskolenheter som fått prioriterad tillsyn har brister inom detta område. Vanligen brister det då i arbetet med att utreda elevens behov av särskilt stöd skyndsamt, eller i att utöka stödet om det visar sig att det befintliga stödet inte är tillräckligt.

Sammantaget bedömdes nästan fyra av fem gymnasieskolor som fått prioriterad tillsyn av Skolinspektionen ha brister inom ett eller flera områden.

⁶⁰ För mer information om den risk och väsentlighetsanalys som ligger till grund för urvalet se bilaga 1.

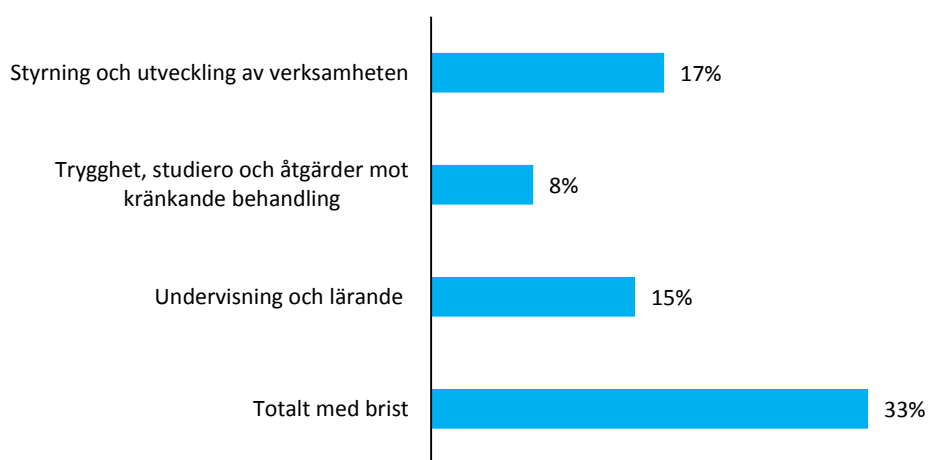
⁶¹ Enskilda huvudmän med endast en skolenhet har bedömts på nio områden då dessa inkluderar huvudmannabedömning. Området arbetsplatsförlagt lärande bedöms endast för skolenheter med yrkes- eller introduktionsutbildning.

Bastillsyn av gymnasieskoleenheter

Bastillsyn ges till de fristående huvudmäns gymnasieskoleenheter som inte bedömts behöva den mer djupgående prioriterade tillsynen. Skolor som får bastillsyn bedöms på ett mindre antal områden⁶² jämfört med skolor som får prioriterade tillsynen och där finns generellt sett också färre brister.

Under 2015 har totalt 92 fristående gymnasieskoleenheter fått bastillsyn. Det vanligaste bristområdet för dessa skolor har handlat om *”styrning och utveckling av verksamheten”*. Bristerna har till exempel handlat om att rektorn inte vidtagit nödvändiga utvecklingsåtgärder som framkommit genom en analys av skolans resultat.

Figur 5.7 Gymnasieskola: Andel skolenheter med brister vid bastillsyn. Per område och totalt.

Ungefär lika vanligt är brister inom undervisning och lärande. Det kan till exempel handla om bristande delaktighet och inflytande för eleverna.

Sammantaget har brister konstaterats på en av tre gymnasieskolor som fått bastillsyn.

Föreläggande med vite för gymnasieskolan

Majoriteten av de konstaterade bristerna genererar ett föreläggande. Skolinspektionen är dock skyldig att förena ett föreläggande med vite när brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen konstateras. Skolinspektionen kan också i andra fall förena ett föreläggande med vite om det bedöms behövt. Under året har Skolinspektionen förenat 23 tillsynsbeslut gällande gymnasieskolan med vite. 18 vitesförelägganden rörde brister på skolenhetsnivå. Resterande rörde brister hos huvudmannen. Dessa beslut kan grundas på tillsyn som skett 2015 och tidigare år.

⁶² Skolenheter som får en bastillsyn bedöms inom följande områden: *”Styrning och utveckling av verksamheten”*, *”Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling”*, samt *”Undervisning och lärande”*.

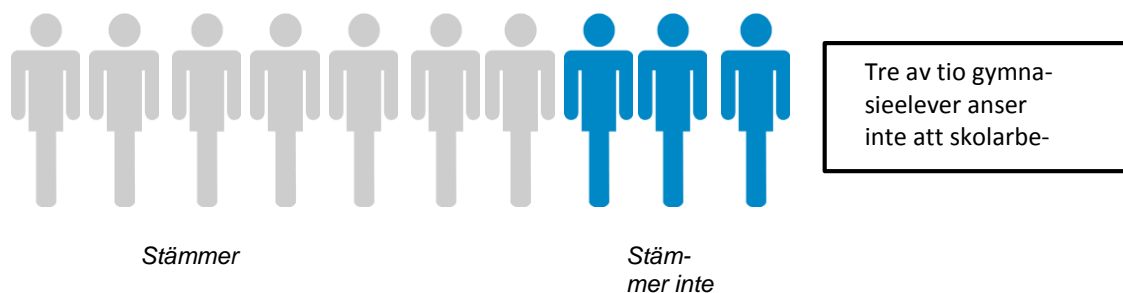
Gymnasieskolan: Skolenkätresultat

Skolenkäten skickas ut till elever och pedagogisk personal⁶³ i de gymnasieskolor som nästkommande termin är planerade för regelbunden tillsyn. Nedan redovisas svar från drygt 41 000 elever i årskurs 2 i gymnasieskolan, samt nästa 12 000 personer i den pedagogiska personalen.⁶⁴

Tabell 5.6 Antal gymnasieelever och pedagogisk personal i gymnasieskolan som har besvarat Skolenkäten under 2015.

	Antal svarande elever	Antal svarande personal
Totalt	41 349	11 960
Svarsfrekvens	75 %	68 %

I gymnasieelevernas svar vill vi lyfta fram deras upplevelser av skolarbetet. En fjärdedel av eleverna svarar att det *inte stämmer* att skolarbetet är intressant. Likaså uppger knappt en tredjedel av eleverna att skolarbetet inte stimulerar dem att lära sig mer.

Elevernas svar tyder på att de upplever vissa brister när det gäller deras delaktighet och inflytande, och då framförallt vad gäller deras möjligheter att påverka innehållet i undervisningen. Fyra av tio elever uppger att det inte stämmer att de får påverka undervisningens innehåll. Det eleverna i högst grad anser sig kunna påverka är skolmiljön.

Ytterligare ett område som är utmärker sig bland gymnasieelevernas svar gäller studiero. Fyra av tio elever upplever att andra elever stör ordningen i klassrummet. Tre av tio elever upplever inte att de har studiero på lektionerna. Denna upplevelse skiljer sig från lärarnas: bara en av tio lärare upplever att deras elever saknar studiero på lektionerna.

I den pedagogiska personalens svar vill vi särskilt lyfta fram resultaten på frågor som rör rektors ansvar för att utveckla utbildningen. En tredjedel av gymnasielärarna svarar att det *inte stämmer* att rektorn ser till att uppföljningen av det egna och kollegors arbete leder till relevanta förändringar i arbetssättet. En lika stor andel uppger att rektor inte ser till att arbetssätt förändras om eleverna inte uppnår kunskapskraven.

⁶³ Med pedagogisk personal avses i Skolenkäten den pedagogiska personal som huvudsakligen planerar, bedriver och följer upp undervisning i grundskolan och gymnasiet (observera ej pedagoger inom förskoleklass, skolbarnomsorg, grundsär- eller gymnasiesärskola).

⁶⁴ Skolenkätens frågor domineras av påståenden, där svarsalternativen är ett av följande: *stämmer helt och hållet*, *stämmer ganska bra*, *stämmer ganska dåligt*, *stämmer inte alls* och *vet ej*. I redovisningen har svarsalternativen *stämmer helt och hållet* och *stämmer ganska bra* slagits ihop och tolkats som att den svarande angett att påståendet stämmer. Motsvarande hopslagning har gjorts för svarsalternativen *stämmer ganska dåligt* och *stämmer inte alls*. Andelen svarande som valt alternativet *vet ej* varierar mellan en och 26 procent på de olika frågorna och ingår i beräkningarna.

Tre av tio gymnasielärare upplever inte att rektor ser till att uppföljningar av lärarnas arbete leder till relevanta förändringar i arbetssätt.

Det framkommer också att den pedagogiska personalen upplever brister inom området *samverkan kring undervisningen*. Fyra av tio gymnasielärare upplever att de konferenser som anordnas i skolan inte är till nytta för undervisningen och två av tio anser inte att de samverkar med kollegor i planeringen

Gymnasieskolan: Anmälningssärenden

Skolinspektionen tar emot anmälningar från elever, vårdnadshavare och andra som upplever att det finns missförhållanden i skolan. Nedan redovisas statistik över de anmälningar gällande gymnasieskolan som inkommit år 2015 och de beslut med konstaterad brist som fattats under samma år.

Under år 2015 inkom totalt 432 anmälningar till myndigheten gällande gymnasieskolan.

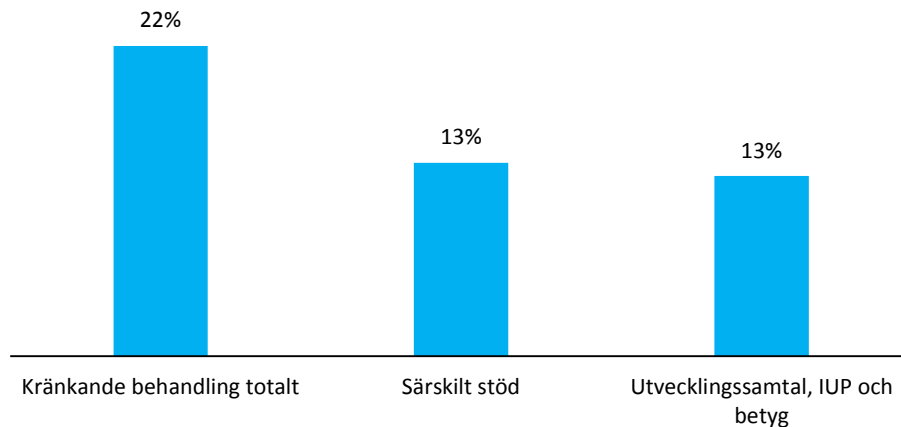
Tabell 5.7 Antal inkomna anmälningar och antal beslut med konstaterad brist beträffande gymnasieskolan under 2015.

	Antal inkomna anmälningar	Antal beslut med konstaterad brist
Total	432	55
Offentliga huvudmän	271	42
Enskilda/ Fristående huvudmän	161	13

Under året fattades 55 beslut där brister konstaterades. Ett av besluten var förenat med vite. Beslut som fattades under år 2015 kan gälla ärenden som inkommit tidigare år.

En eller flera anmälningsskäl kan anges i varje anmälan. Den vanligaste skälet för anmälan i de anmälningar som inkommit under 2015 gällde skolans arbete när en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling. Ungefär två av tio anmälningar avsåg skolans arbete med någon form av kränkning. Kränkningarna kan ha utförts av en annan elev eller personal på skolan.

Figur 5.8 Gymnasieskola: Andel anmälningar beträffande någon av de tre vanligaste grunderna för anmälan

Var tionde anmälan handlade om upplevda brister i särskilt stöd och lika stor andel om brister i arbetet med utvecklingssamtal, individuell utvecklingsplan (IUP) och betygsättning.

I de beslut som leder till ingripande (oftast förelägganden) är brister i skolans arbete med kränkande behandling och brister kring särskilt stöd vanligast.

Gymnasieskolan: Tillståndsansökningar

Skolinspektionen tar emot ansökningar om tillstånd för nyetablering eller utökning av befintlig gymnasieskoleverksamhet. Nedan redovisas antal sådana ansökningar 2015 samt statistik över Skolinspektionens beslut om tillståndsansökningar.

Under 2015 inkom totalt 142 sådan tillståndsansökningar till myndigheten. En majoritet av dessa, tre fjärdedelar, har handlat om utökning av befintlig skola medan resterande har handlat om nyetablering.

Tabell 5.8. Antal beslut för ansökningar om godkännande att starta fristående skola eller utöka verksamhet på befintlig fristående skola efter beslutstyp och skolform, skolstart 2016/17

		Samtliga an- sökningar	Nyetablering	Utökning
Gymnasie- skola	Total	142	33	109
	Godkän- nande	61	7	54
	Avslag	49	16	33
	Avskrivning	27	10	17
	Öppna ären- den	5	0	5

Under 2015 har två av tio ansökningar om nyetablering godkänts och ungefär hälften avslagits. Fem av tio ansökningar om att utöka befintlig verksamhet har fått godkännande och tre av tio avslagits.

Grundvär- och gymnasiesärskolan

I detta avsnitt beskrivs Skolinspektionens erfarenheter från tillsyn av huvudmännens ansvar för sina grundvär- och gymnasiesärverksamheter, tillsyn av grundvär- och gymnasiesärskoleenheter, samt inkomna tillståndsansökningar och anmälningar beträffande grundvär- och gymnasiesärskolor i Sverige 2015. Vi kommer framför allt att lyfta fram brister som vanligast uppmärksammas i tillsynen eller sådana brister som kan antas ha allvarliga konsekvenser för elevernas rättigheter och kunskapsutveckling. Det är viktigt att komma ihåg att urvalet av verksamheter som statistiken bygger på är begränsat. Resultatet går därför inte att generalisera till samtliga grundvär- och gymnasiesärskolor i Sverige.

Skolinspektionen genomför tillsyn hos alla huvudmän i landet som bedriver grundvär- och gymnasiesärskola under perioden 2015-2017. Denna tillsyn kallas huvudmannatillsyn och fokus här är främst att bedöma om huvudmannen tar ansvar för de skolverksamheterna om bedrivs och ger förutsättningar för utveckling. Den regelbundna tillsynen omfattar även tillsyn på skolenhetsnivå. Skolenheter inom grundvär- och gymnasieskola bedöms alltid i en prioriterad tillsyn. Bedömning anpassas efter den skolform som bedrivs vid skolenheten, men inriktas på skolans ansvarstagande för att utbildning och undervisning utgår från, organiseras och genomförs på ett sådant sätt att elevernas möjligheter att nå de nationella målen och kunskapskraven främjas.

Grundvär- och gymnasiesärskolan: Regelbunden tillsyn

Nedan redovisas antal huvudmän med grundvärskolor och gymnasiesärskolor och antal skolenheter, samt hur många av dem som fått tillsyn under 2015. Dessutom redovisas utvalda resultat ifrån tillsynen.

Av Sveriges drygt 300 huvudmän med grundvärskolor och drygt 200 huvudmän med gymnasieskolor har 145 fått huvudmannatillsyn under 2015. Av cirka 650 grundvärskolor i riket har ungefär 140 fått prioriterad tillsyn på skolenhetsnivå under 2015.

Tabell 6.1 Antal grundvär- och gymnasiesärskoleverksamheter i riket och antal som genomgått tillsyn på huvudmannanivå och skolenhetsnivå under 2015.⁶⁵

	Antal huvudmän med grundvärskolor i riket	Antal huvudmän med gymnasiesärskolor i riket	Huvudmannatillsyn GrS och GyS	Antal grundvärskoleheter i riket	Prioriterad tillsyn GrS	Antal gymnasiesärskoleheter i riket	Prioriterad tillsyn GyS
Total	317	218	145	647	138	293	57
Offentliga	281	184	134	607	133	257	49
Enskilda/ Fristående	36	34	11	40	5	36	8

⁶⁵ Statistik över antal grundvär- och gymnasiesärskoleverksamhet baserat på läsåret 2014/2015 hämtad från Skolverket < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller >.

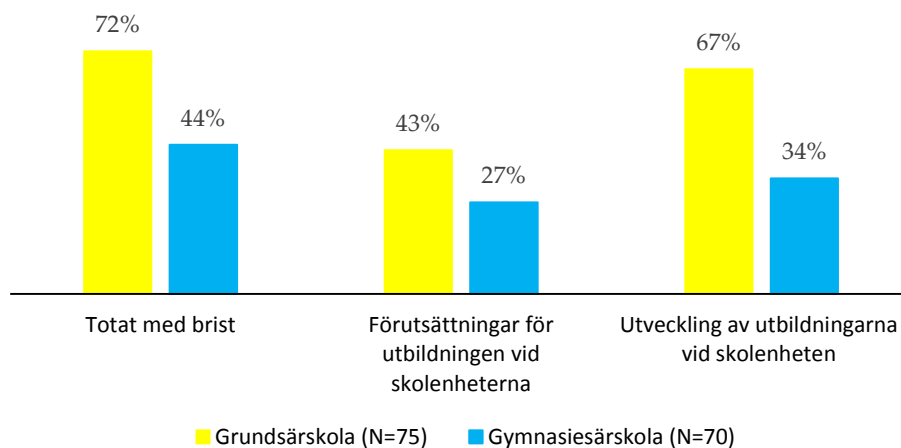

Ungefär 60 av nästan 300 befintliga gymnasiesärskolor har fått tillsynsbesök under 2015. En övervägande del av de särskoleverksamheter som ingick i tillsynen, både på huvudmän- och skolenhetsnivå utgjordes av offentliga huvudmän och deras verksamheter.

Tillsyn av huvudmännens ansvarstagande för grundsär- och gymnasiesärskolan

Skolinspektionen har funnit brister i huvudmännens ansvarstagande för grundsär- och gymnasiesärskolan. Drygt sju av tio huvudmän uppvisade brister inom något av områdena när det gäller ansvaret för grundsärskolan, och ungefär fyra av tio när det gäller ansvaret för gymnasiesärskolan. För båda skolformerna gäller att flest brister har konstaterats inom det område som rör huvudmannens ansvar för *utveckling av utbildningen vid skolenheterna*. Vanligen förekommande brister inom detta område är att huvudmännen inte följer upp och dokumenterar resultat inom utbildningen. Huvudmannen brister därför också vad gäller att besluta om åtgärder och insatser som utgår från en analys av skolenheternas resultat.

Figur 6.1 Grundsär- och gymnasiesärskola: Andel huvudmän med brister. Totalt och per område.

Inom området som rör *förutsättningar för utbildningen vid skolenheterna* är den vanligaste bristen att huvudmän för grundsärskolor inte ser till att mottagandet till särskoleverksamhet föregås av en utredning enligt författningarnas krav.⁶⁶ Det är också vanligt att huvudmannen brister i sitt ansvar gällande att elevhälsan arbetar hälsofrämjande och förebyggande. När det gäller huvudmän som ansvarar för gymnasiesärskola ligger den vanligaste bristen i hemkommunens prövning av frågan om en sökande tillhör målgruppen, och ser till att ett beslut om mottagande föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning.

Prioriterad tillsyn av grundsär- och gymnasiesärskolan

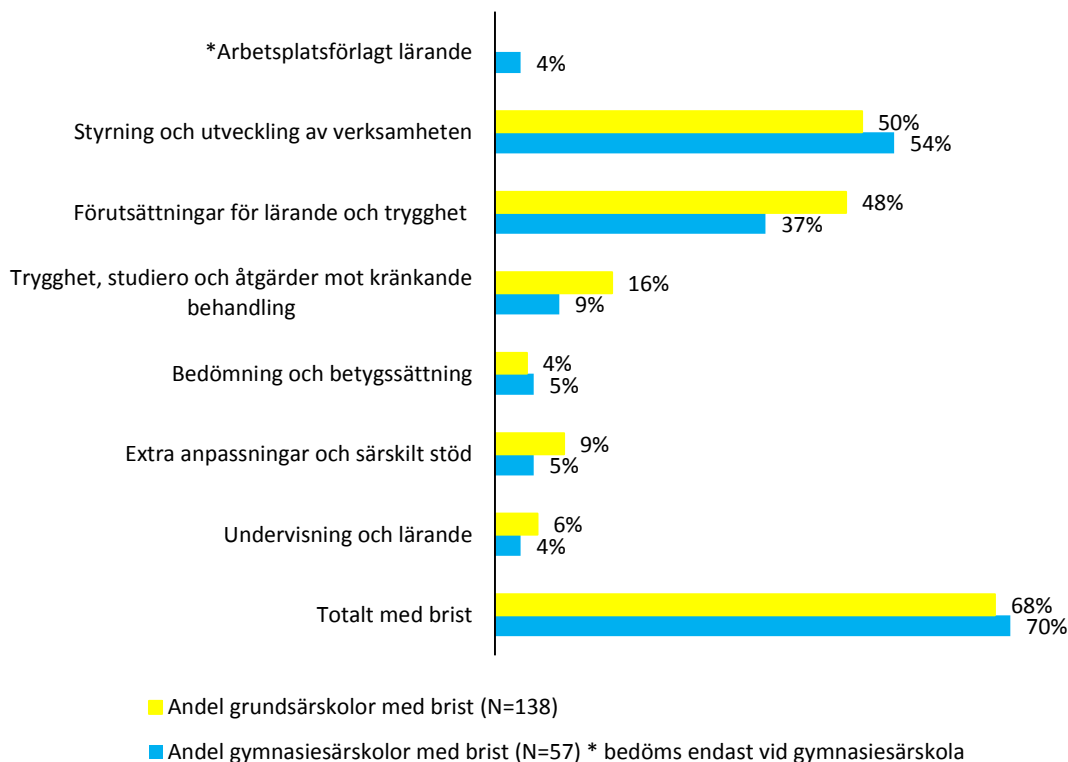
Den prioriterade tillsynen av särskoleverksamheter på skolnivå bedömer verksamheterna inom ett antal områden.⁶⁷ På hälften av grundsärskoleenheterna fann Skolinspektionen brister inom områdena *styrning och utveckling av verksamheten* och *förutsättningar för lärande och trygghet*. Bristerna på dessa områden var även vanligt förekommande bland gymnasiesärskoleenheterna.

⁶⁶ Detta bedöms endast för offentliga huvudmän eftersom ansvaret att utreda mottagande i grundsärskolan ligger hos hemkommunen.

⁶⁷ "Arbetsplatsförlagt lärande (endast på gymnasiesärskola)", "Styrning och utveckling av verksamheten", "Förutsättningar för lärande och trygghet", "Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling", "Bedömning och betydssättning", "Extra anpassningar och särskilt stöd", samt "Undervisning och lärande".

Bristerna inom området *styrning och utveckling* handlar främst om hur rektorn beslutar om nödvändiga utvecklingsåtgärder, dokumenterar samt planerar för och genomför dessa. Vanligt är också att bristerna handlar om att rektor inte följer upp skolenhetens resultat och att uppföljningen och dokumentation inte genomförs i relation till de nationella målen.

Figur 6.2 Grundsär- och gymnasiesärskola: Andel med brister vid prioriterad tillsyn. Per område och totalt.

Inom området *förutsättningar för lärande och trygghet* var den vanligaste bristen att elevhälsan inte används förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Grundskolorna brister även i *trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling*. Mer än en av tio grundskolor brister på detta område.

För gymnasieskolorna är det främst inom området *bedömning och betygssättning* som brister har konstaterats. Det handlar främst om att eleven och dess vårdnadshavare inte informeras om elevernas utveckling samt att lärarna inte utvärderar elevernas kunskaper utefter de nationella kunskapskraven.

Totalt sett var det nästan sju av tio grundskolor och gymnasieskolor som bedömdes ha brister.

Föreläggande med vite för grundskolor och gymnasieskolor

Majoriteten av de konstaterade bristerna resulterar i ett föreläggande. Skolinspektionen är skyldig att förena ett föreläggande med vite när brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen konstateras. Skolinspektionen kan också i andra fall förena ett föreläggande med vite om det bedöms behövt. Under året fattade Skolinspektionen

efter tillsyn beslut om 12 förelägganden med vite gällande grundsärskolan och fyra förelägganden med vite gällande gymnasiesärskolan.

Grundsär- och gymnasiesärskolan: Anmälningssärenden

Skolinspektionen tar emot anmälningar från elever, vårdnadshavare och andra som upplever att det finns missförhållanden i skolan. Nedan redovisas statistik över de anmälningar gällande grundsär- och gymnasiesärskolan som inkommit år 2015.

Under år 2015 har totalt 94 anmälningar inkommit till myndigheten beträffande grundsärskolan och 27 anmälningar avseende gymnasiesärskolan.

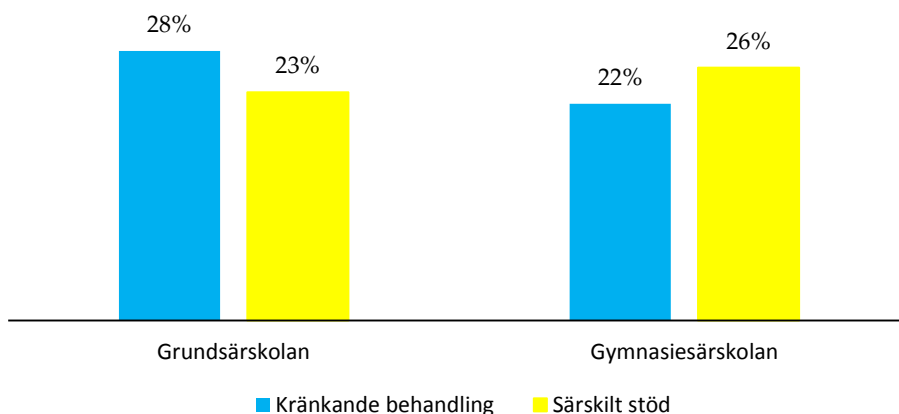
Tabell 6.2 Antal inkomna anmälningar och antal beslut med konstaterad brist beträffande grundsär- och gymnasiesärskolan under 2015.

	Antal inkomna anmälningar GrS	Antal beslut med brist GrS	Antal inkomna anmälningar GyS	Antal beslut med brist GyS
Total	94	37	27	6
Offentliga	84	36	25	6
Enskilda/ Fristående	10	1	2	0

Under året har 37 beslut med konstaterade brister fattats beträffande grundsärskolan och sex beslut beträffande gymnasiesärskolan.

En eller flera anmälningsskäl kan anges i varje anmälan. För grundsärskolan är den vanligaste anmälningsskäl samt konstaterade bristen huvudmannens arbete med att motverka kränkande behandling.

Figur 6.3 Grundsär- och gymnasiesärskola: Andel anmälningar med anmälningsskäl "kränkande behandling" och "särskilt stöd".

En tredjedel av alla anmälningar som inkom till myndigheten avsåg huvudmannens arbete vid någon form av kränkning. För gymnasiesärskolan var denna andel något lägre. Den vanligast förekommande anmälningsskäl för gymnasiesärskolan var istället upplevda brister i särskilt stöd.

Skolinspektionen kan bedöma att inga, en eller flera brister föreligger. Den vanligast förekommande bristen avser huvudmannens arbete med att motverka kränkande behandling. Det är viktigt att ta i beaktande att besluten som fattades under år 2015 kan gälla ärenden som inkommit

tidigare år och att alla anmälningsärenden som inkom under år 2015 inte fattats beslut i under året.

Grundsär- och gymnasiesärskolan: Tillståndsansökningar

Skolinspektionen tar emot och behandlar ansökningar om att starta eller utöka befintlig grundskole- eller gymnasiesärskoleverksamhet. Nedan redovisas antal inkomna ansökningar, samt beslut kring ansökningarna.

Under 2015 inkom nio ansökningar om att starta grundskola och en ansökan om att utöka befintlig grundskola. Av dessa fick två godkänt för nyetablering och en för att utöka sin verksamhet.

Tabell 6.3. Antal beslut för ansökningar om godkännande att starta fristående skola och utöka verksamhet på befintlig fristående skola efter beslutstyp och skolform, skolstart 2016/17

		Samtliga	Nyetablering	Utökning
Grundsärskola	Total	10	9	1
	Godkännande	3	2	1
	Avslag	7	7	0
Gymnasiesärskola	Total	14	10	4
	Godkännande	7	3	4
	Avslag	7	7	0

För gymnasiesärskola inkom totalt 14 ansökningar under 2015. Tio av dessa gällde nyetablering och fyra gällde utökning av befintlig gymnasiesärskola. Totalt godkändes tre nyetableringar av gymnasiesärskolor och fyra utökningar av befintliga gymnasiesärskolor.

Förskolan

I detta avsnitt beskrivs Skolinspektionens erfarenheter från tillsyn av de offentliga huvudmännens ansvar för sin förskoleverksamhet och inkomna anmälningar avseende situationen i förskolor i Sverige 2015.⁶⁸ Vi kommer framför allt att lyfta fram brister som vanligast uppmärksammas i tillsynen eller sådana brister som kan antas ha allvarliga konsekvenser för barnens rättigheter och utveckling.

Urvalet av verksamheter som statistiken bygger på är avgränsat och resultaten går därför inte att generalisera till samtliga förskolor i Sverige.

Skolinspektionen genomför tillsyn hos alla huvudmän i landet som bedriver förskola under perioden 2015-2017. Denna tillsyn kallas huvudmannatillsyn och fokus här är främst att bedöma om huvudmannen tar ansvar för verksamheten och ger förutsättningar för utveckling. Vid tillsynen granskas vilka förutsättningar huvudmannen ger för utbildningen i förskolan samt utvecklingen av utbildningen. Verksamhetsbesök ingår inte i Skolinspektionens regelbundna tillsyn av förskolan.

Förskolan: Regelbunden tillsyn

Nedan redovisas antal huvudmän som bedriver förskola i Sverige och antal som fått någon form av tillsyn under 2015. Dessutom redovisas utvalda resultat ifrån tillsynen.

Under 2015 har 75 av Sveriges 290 offentliga huvudmän med förskoleverksamhet fått tillsyn av Skolinspektionen. Skolinspektionen genomför inte tillsyn av enskilda huvudmän med förskoleverksamhet.

Tabell 7.1 Antal huvudmännens med ansvar för förskoleverksamheter som genomgått tillsyn under 2015.

	Antal offentliga huvudmän med förskolor i riket ⁶⁹	Huvudmannatillsyn
Total	290	75*

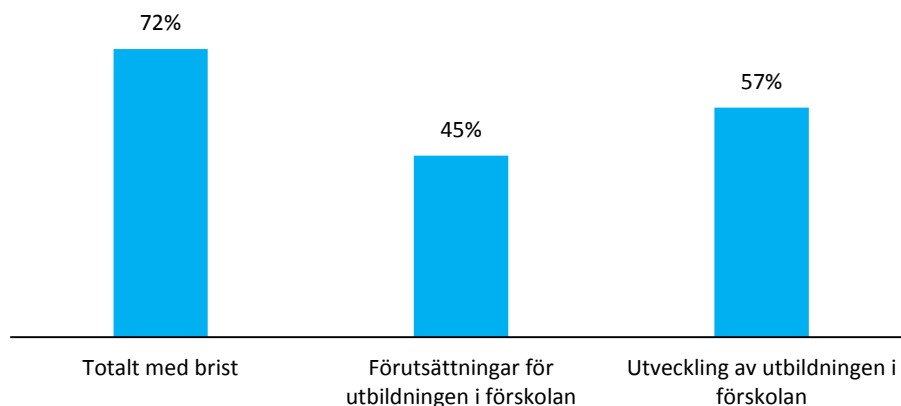
*Endast offentliga förskoleverksamheter har genomgått tillsyn

Totalt påvisades brister hos drygt sju av tio huvudmän. Drygt två av fem huvudmän uppvisade brister inom det område som rör förutsättningar för utbildningen på förskolan. Bristerna inom detta område handlade främst om att huvudmannen inte ser till att förskolan medverkar till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. En nästan lika vanligt förekommande brist rör huvudmannens rutiner för att ta emot och utreda kränkningar av barn.

⁶⁸ Kommunen har tillsynsansvar över fristående förskolor som drivs av enskilda huvudmän.

⁶⁹ Statistik över antal offentliga huvudmän med förskolor i riket gäller läsåret 2014/2015 och finns på Skolverket < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola/skolor-och-elever >.

Figur 7.1 Förskola: Andel huvudmän med brister vid tillsyn.
Totalt och per område.

Hos nästan tre av fem huvudmän fanns brister som rörde ansvaret för *utvecklingen av utbildningen i förskolan*. Vanligaste bristen på detta område handlade om att huvudmannen inte följde upp och analyserade resultat i verksamheten och att huvudmannen inte, utifrån resultatuppföljning och analys, fattar beslut om utvecklingsåtgärder.

Föreläggande med vite för förskolan

Majoriteten av de konstaterade bristerna resulterar i ett föreläggande. Skolinspektionen får förena ett föreläggande med vite när brister konstateras och det bedöms att vite behövs som påtryckningsmedel. Under året fattade Skolinspektionen beslut om sex föreläggande med vite efter tillsyn av huvudmännens förskoleverksamheter. Två av dessa gäller även övriga verksamhetsformer som bedrivs i de aktuella huvudmännens regi.

Förskolan: Förskoleenkätsresultat

Under hösten 2015 skickade Skolinspektionen ut en enkät till vårdnadshavare som har barn i förskola. Totalt medverkade vårdnadshavare till barn från 760 av landets förskolor. I enkäten fick vårdnadshavarna möjlighet att uppge hur väl de tyckte att en rad påstående stämde⁷⁰.

Tabell 7.2 Antal vårdnadshavare som besvarat Förskoleenkäten.

Svarande vårdnadshavare	
Antal	22 963
Svarsfrekvens	63 %

Svaren på enkäten visar att vårdnadshavare till barn i förskolan upplever störst briser inom området *Anpassning efter barnets behov*. Ungefär två av tio vårdnadshavare svarade att de inte tyckte att påståendet *”Det är tillräckligt mycket personal på mitt barns avdelning i förskolan”* stämde. Lika många uppgav också att de inte var nöjda med antalet barn på deras barns avdelning.

⁷⁰ Endast en vårdnadshavare per barn fick möjlighet att svara på enkäten. Svartalternativen var ett av följande stämmer helt och hållet, stämmer ganska bra, stämmer ganska dåligt, stämmer inte alls och vet ej. I följande redovisning av resultaten har svartalternativen stämmer helt och hållet och stämmer ganska bra slagits samman och tolkats som att den svarande vårdnadshavaren tycker att påståendet stämmer. Motsvarande hopslagning har gjorts av svartalternativen stämmer ganska dåligt och stämmer inte alls. Andelen som svarat *vet ej* varierar mellan 0-15 procent.

De svarande vårdnadshavarna upplevde även brister inom området *information om barnets utveckling*. Lite drygt en av tio uppgav att de inte tyckte att det stämde att de fick fortlöpande information om sitt barns tillvaro på förskolan.

Förskolan: Anmälningssärenden

Skolinspektionen tar emot anmälningar från barn, vårdnadshavare och andra som upplever att det finns missförhållanden i förskolan. Nedan redovisas statistik över de anmälningar gällande förskola som inkommit år 2015 och de beslut med konstaterad brist som fattats under samma år.

Under år 2015 inkom 347 anmälningar avseende situationen i förskolor. Majoriteten av dessa gällde kommunala förskolor.⁷¹ Totalt har 47 beslut med konstaterad brist fattats under året. Inget av dessa beslut innehöll föreläggande förenat med vite.

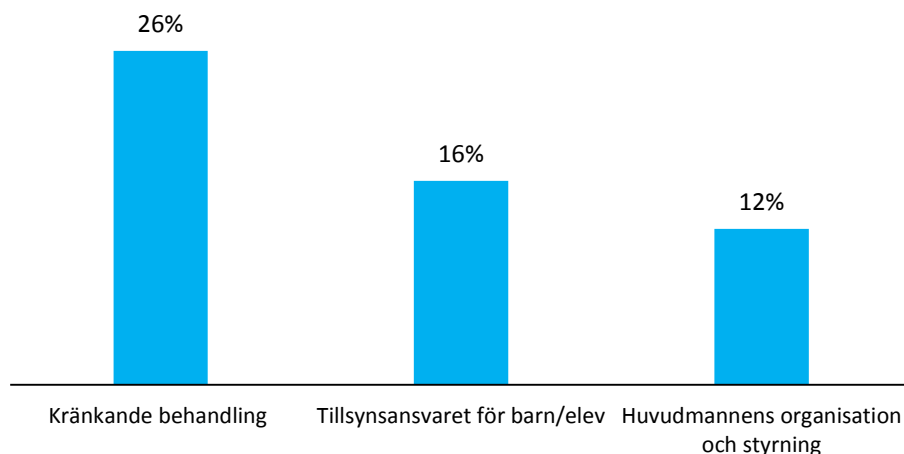
Tabell 7.3 Antal inkomna anmälningar och antal beslut med konstaterad brist beträffande förskolan under 2015.

	Antal inkomna anmälningar	Antal beslut med konstaterad brist
Total	347	47
Offentliga huvudmän	305	43
Enskilda/ Fristående huvudmän	42	4

Alla anmälningssärenden som inkom under år 2015 har inte beslutats under året. Beslut som fattades under 2015 kan avse ärenden som inkommit tidigare år.

I en anmälan kan en eller flera anmälningsskäl anges. Den vanligaste anmälningsskäl är upplevda brister i huvudmannens arbete för att förbygga kränkande behandling. Nästan en fjärdedel av anmälningarna handlar om det. Därefter följer anmälningar av tillsynsansvaret över barn. Den tredje vanligaste anmälningsskäl är organisation och styrning.

Figur 7.2 Förskola: Andel anmälningar beträffande någon av de tre vanligaste grunderna för anmälan.

⁷¹ Skolinspektionen har inte tillsynsansvar för fristående förskolor, det har lägeskommunerna (däremot har Skolinspektionen tillsynsansvar för lägeskommunernas tillsyn). Därför är det inte till Skolinspektionen som anmälan ska göras i de flesta fall. Skollagens 6:e kapitel (åtgärder mot kränkande behandling) är dock ett undantag, där vi har tillsynsansvaret även för fristående förskolor.

Fritidshemmen

I detta avsnitt beskrivs Skolinspektionens erfarenheter från tillsyn av huvudmännens ansvar för sina fritidshem i Sverige 2015. De brister som är vanligast förekommande kommer framför allt att lyftas fram. Det är viktigt att komma ihåg att urvalet av verksamheter som statistiken bygger på är begränsat. Resultatet går därför inte att generalisera till samtliga fritidshem i Sverige.

Skolinspektionen genomför tillsyn hos alla huvudmän i landet som bedriver fritidshem under perioden 2015-2017. Denna tillsyn kallas huvudmannatillsyn och fokus här är främst att bedöma om huvudmannen tar ansvar för verksamheten och ger förutsättningar för utveckling. I tillsynen bedöms ansvarstagandet inom två övergripande områden: "Förutsättningar för utbildningen vid fritidshemmen" och "Utveckling av utbildningen vid fritidshemmen". Inom varje område granskas ett antal kritiska faktorer.

Verksamhetsbesök ingår vanligtvis inte i Skolinspektionens regelbundna tillsyn av fritidshem. Innehållet i Skolinspektionens bedömningar skiljer sig mellan huvudmän som bedriver fritidshem i enskild regi och huvudmän som bedriver fritidshem i offentlig regi. Därför redovisas statistiken separat för offentliga och enskilda huvudmän.

Fritidshemmen: Regelbunden tillsyn

Nedan redovisas antal huvudmän som bedriver fritidshem i Sverige samt antal huvudmän som fått huvudmannatillsyn under 2015. Dessutom redovisas utvalda resultat ifrån tillsynen.

Under 2015 genomförde Skolinspektionen tillsyn av 182 offentliga eller enskilda huvudmäns ansvarstagande för fritidshem.

Tabell 8.1 Antal huvudmän med ansvar för fritidshem som genomgått tillsyn under 2015.⁷²

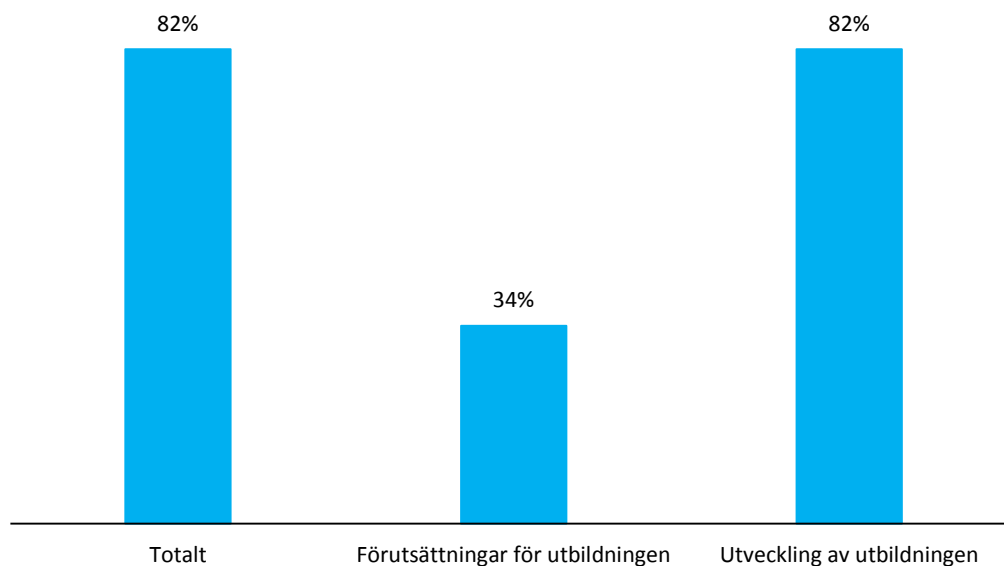
	Antal huvudmän i riket	Huvudmannatillsyn
Total	775	182
Offentliga huvudmän	292	73
Fristående/ Enskilda huvudmän	483	109

Hos ungefär fyra av fem offentliga huvudmännen som var föremål för tillsyn 2015 konstaterades brister. För enskilda huvudmän konstaterades någon brist hos ungefär två av fem.

⁷² Statistik för antal huvudmän som bedriver fritidshem i riket baserar på läsåret 2014/2015 och är hämtad från Skolverket < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola/skolor-och-elever >.

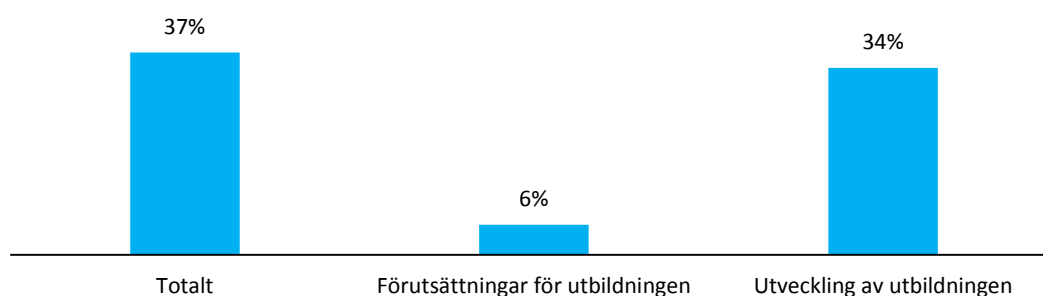

Figur 8.1 Offentliga huvudmän som bedriver fritidshem: Andel med brister vid tillsyn. Totalt och per område.

En övervägande del av bristerna rörde *utveckling av utbildningen*, för både enskilda och offentliga huvudmän. Den vanligaste bristen inom detta område handlade om att huvudmannen inte följde upp och analyserade resultat i verksamheten samt, utifrån detta, fattar beslut om utvecklingsåtgärder.

Figur 8.2 Enskilda huvudmän som bedriver fritidshem: Andel med brister vid tillsyn. Totalt och per område.

Föreläggande med vite för fritidshemmen

Majoriteten av de konstaterade bristerna resulterar i ett föreläggande. Skolinspektionen är skyldig att förena ett föreläggande med vite när brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen konstateras. Skolinspektionen kan också i andra fall förena ett föreläggande med vite om det bedöms behövt som påtryckningsmedel. Under året fattade Skolinspektionen beslut om nio föreläggande med vite efter tillsyn av huvudmännens fritidshem. Två av dessa gäller även övriga verksamhetsformer som bedrivs i de aktuella huvudmännens regi. Ytterligare två berörde grundskola och grundsärskola.

Vuxenutbildningen

I detta avsnitt beskrivs Skolinspektionens erfarenheter från tillsyn av huvudmännens ansvar för sina vuxenutbildningsverksamheter i Sverige 2015. Vi lyfter fram vanligast förekommande brister eller sådana brister som kan antas ha allvarigare konsekvenser för elevernas rättigheter och kunskapsutveckling.

Urvalet av verksamheter som statistiken bygger på är avgränsat och resultaten går därför inte att generalisera till samtliga vuxenutbildningar i Sverige.

Skolinspektionen genomför tillsyn hos alla huvudmän i landet som bedriver vuxenutbildningar under perioden 2015-2017⁷³. Denna tillsyn kallas huvudmannatillsyn och fokus här är främst att bedöma om huvudmannen tar ansvar för verksamheten inom två övergripande områden: Förutsättningar för utbildningen vid skolenheterna och utveckling av utbildningen vid skolenheterna. Inom varje område granskas ett antal kritiska faktorer.

Verksamhetsbesök ingår inte i Skolinspektionens regelbundna tillsyn av vuxenutbildningar.

Vuxenutbildningen: Regelbunden tillsyn

Nedan redovisas antal huvudmän i Sverige som bedriver vuxenutbildning samt antal huvudmän som fått tillsyn. Dessutom redovisas utvalda resultat ifrån tillsynen.

Under 2015 genomförde Skolinspektionen tillsyn av 65 av de befintliga 250 offentliga huvudmännens ansvarsantagande för vuxenutbildning.

Tabell 9.1 Antal huvudmäns vuxenutbildningar som genomgått tillsyn under 2015.

	Antal offentliga huvudmän med vuxenutbildning i riket ⁷⁴	Antal som fått huvudmannatillsyn
Totalt	250	65*

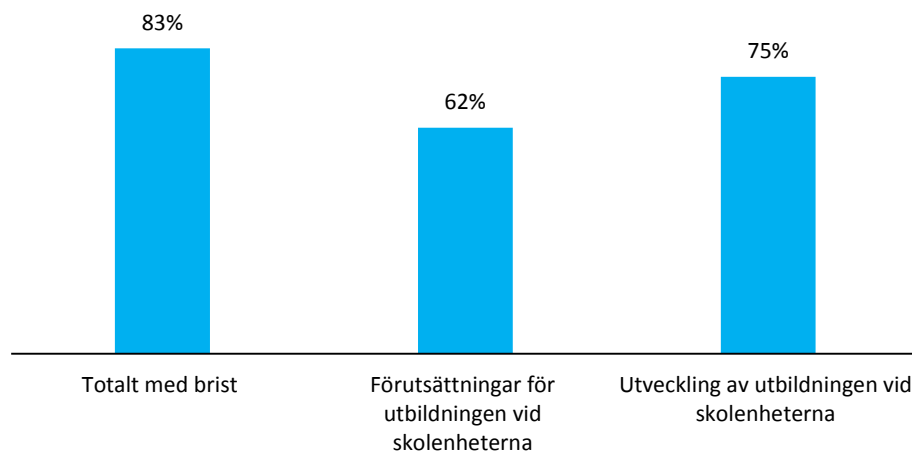
* Endast kommuner och landsting kan vara huvudmän för vuxenutbildning

Hos drygt åtta av tio huvudmän som varit föremål för tillsyn 2015 konstaterades brister. Sex av tio huvudmän bedömdes ha brister gällande *förutsättningar för utbildningen*. Den vanligaste bristen inom området gällde att huvudmännen inte tillräckligt aktivt försökte nå ut till dem i kommunen som har rätt till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå, samt motivera dem att delta i sådan utbildning.

⁷³ Inom ramen för vuxenutbildning ingår kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och svenska för invandrare.

⁷⁴ Statistik över antal offentliga huvudmän med vuxenutbildning baserar på läsåret 2014/2015 och hämtas från Skolverket < www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola/skolor-och-elever >.

Figur 9.1 Vuxenutbildning: Andel huvudmän med brister vid tillsyn. Totalt och per område.

Mer än sju av tio huvudmän bedömdes ha en eller flera brister inom *utveckling av utbildningen*. Den vanligaste bristen inom området är att huvudmännen inte beslutar om åtgärder och insatser utifrån en analys av skolenheternas samlade resultat, samt att huvudmännen har en bristande resultatuppföljning.

Föreläggande med vite för vuxenutbildningen

Majoriteten av de konstaterade bristerna resulterar i ett föreläggande. Skolinspektionen är skyldig att förena ett föreläggande med vite när brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen konstateras. Skolinspektionen kan också i andra fall förena ett föreläggande med vite om det bedöms behövt som påtryckningsmedel. Under året fattade Skolinspektionen beslut om fem vitesförelägganden efter tillsyn av huvudmännens vuxenutbildningar.

Vuxenutbildningen: Anmälningsärenden

Skolinspektionen tar emot anmälningar från elever, vårdnadshavare och andra som upplever att det finns missförhållanden i vuxenutbildningar. Nedan redovisas statistik över de anmälningar gällande vuxenutbildningar som inkommit år 2015 samt de beslut med konstaterad brist som fattats under året.

År 2015 inkom totalt 58 anmälningar avseende skolsituationen vid vuxenutbildningar. Tre beslut med konstaterad brist har fattats under året.

Tabell 9.2 Antal inkomna anmälningar och antal beslut med konstaterad brist beträffande vuxenutbildning under 2015.

	Antal inkomna anmälningar	Antal beslut med konstaterad brist
Total	58	3
Offentliga huvudmän	53	2
Enskilda/ Fristående huvudmän	5	1

Av de beslut som fattades rörande vuxenutbildningar år 2015 förenades inget med vite. Det är viktigt att ta i beaktande att beslut som fattades under år 2015 även kan gälla ärenden som inkommit tidigare år och att alla anmälningsärenden som inkom under 2015 inte har fattats beslut i under året.

I en anmälan kan en eller flera anmälningsgrunder anges. Den vanligaste anmälningsgrunden gällande vuxenutbildning är upplevda brister i huvudmannens arbete med att förebygga kränkande behandling. Nästan fyra av tio anmälningar handlar om det. Därefter följer anmälningar av upplevda brister i organisationsstyrningen som står för en sjättedel av anmälningarna.

Bilaga 1 Verksamhetsbeskrivningar

I denna bilaga beskrivs Skolinspektionens olika verksamhetsområden: regelbunden tillsyn, kvalitetsgranskningar, anmälningsärenden och tillståndsansökningar. Avsnittet om regelbunden tillsyn beskriver den tillsynsmodell som Skolinspektionen tillämpar sedan 2015. Därtill beskrivs vitesförelägganden och kort om Skolenkäten.

Regelbunden tillsyn

Skolinspektionens tillsyn utgår från skollagen, förordningar, läroplaner, kursplaner och andra bestämmelser som verksamheterna i skolväsendet är skyldiga att följa. Huvuddelen av den tillsyn som Skolinspektionen utövar sker inom ramen för den regelbundna tillsynen. Från och med januari 2015 tillämpar Skolinspektionen en ny modell för regelbunden tillsyn.⁷⁵ Den nya tillsynsmodellen innebär en starkare inriktning av tillsynen mot de skolor där Skolinspektionen bedömer att många elever riskerar att inte få den utbildning de har rätt till. Dessa skolor får en mer omfattande tillsyn än övriga. Den nya modellen lägger också större fokus på de processer som behöver fungera för att skolor och andra verksamheter⁷⁶ ska klara av sitt uppdrag och på att bedöma helheten snarare än enskilda faktorer.

För att styra tillsynsresurserna till de områden och de skolor som bedöms vara i störst behov av utveckling och förbättring, differentieras tillsynen på skolenhetsnivå utifrån en risk- och väsentlighetsanalys. I analysen väger vi samman ett antal mått och faktorer: kunskapsresultat, elev- och personalsvar från Skolenkäten om studiemiljö och skolledning, tidigare anmälningar, viten och skadeståndskrav mot skolan. För fristående skolor sker även en bedömning av risk för negativ påverkan på verksamheten till följd av den ekonomiska situationen. Sammanvägningen av dessa faktorer avser att fungera som en riskindikator – de skolor som väljs ut för prioriterad tillsyn är de skolor där vi bedömer att det är störst risk att eleverna inte får den utbildning de har rätt till. Skolinspektionens regionala avdelningar kan sedan lägga till ytterligare skolor baserat på erfarenheter och tillkommande uppgifter. De fristående skolor som inte får en prioriterad tillsyn får en mindre omfattande tillsyn – så kallad bastillsyn – där färre områden granskas. Kommunala skolor som inte får en prioriterad tillsyn inspekteras endast via tillsyn av huvudmannen.

I den nya tillsynsmodellen får en tredjedel av alla huvudmän inom skolväsendet tillsyn varje år mellan 2015 och 2017. Alla verksamheter berörs av tillsyn, antingen genom tillsyn på huvudmannanivå eller genom prioriterad eller bastillsyn på enhetsnivå. Vuxenutbildning, fritidshem, förskola och annan pedagogisk verksamhet inspekteras i huvudsak på huvudmannanivå, medan grund- och grundsärskolor samt gymnasie- och gymnasiesärskolor också inspekteras på skolenhetsnivå. Prioriterad tillsyn genomförs varje år på 20-25 procent av enheterna som ska få tillsyn under det året. Under 2015 har totalt 804 beslut fattats efter huvudmannatillsyn och 775 skolenheter fått tillsynsbesök.

Skolor med prioriterad tillsyn – en jämförelse

Den nya modellen för regelbunden tillsyn innebär att Skolinspektionen inte längre besöker samtliga skolor i landet. Erfarenheterna från den regelbundna tillsynen kan därmed inte heller sammanställas till en övergripande lägesbild av landets skolor och heller inte läsas som en beskrivning av svensk skola i stort. I den mån beskrivningen visar på stora och allvarliga brister ska det delvis betraktas som resultat av Skolinspektionens fokus på det som behöver utvecklas och förbättras, delvis som ett tecken på att vår riskanalys fungerar och fångar upp skolor i stort behov

⁷⁵ En närmare beskrivning av modellen för regelbunden tillsyn finns på Skolinspektionens webbplats.

⁷⁶ Skolinspektionen har tillsynsansvar för skola, förskola, vuxenutbildning, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet.

av utveckling och förbättring. Det är således viktigt att komma ihåg att det, utifrån materialet som presenteras i denna redovisning, *inte* går att dra några generella slutsatser om Sveriges samtliga skolor. För att ge perspektiv på de problem vi redovisar presenteras här några jämförelser mellan de skolor som genom vår risk- och väsentlighetsanalys tilldelats prioriterad tillsyn och de skolor som också ingått i tillsynen 2015 men som bedömts ha mindre utmaningar och alltså inte valts ut för prioriterad tillsyn.

En möjlig jämförelse gäller skolornas förutsättningar vad gäller personal- och elevsammansättning. Med utgångspunkt i officiell statistik från Skolverkets databas SALSA kan vi se om de skolor som har fått en prioriterad tillsyn och de skolor som också ingått i tillsynen 2015, men som inte valts ut för prioriterad tillsyn, skiljer sig vad gäller till exempel andel legitimerade lärare, andel nyinvandrade elever och vårdnadshavares utbildningsbakgrund. I tabellen nedan kan vi se att de grundskolor med årskurs 9 som fått prioriterad tillsyn har en i genomsnitt något större andel lärare som helt saknar lärarlegitimation och även en något större andel av de heltidsanställda lärarna som saknar legitimation. Vi kan också se att elevsammansättningen skiljer sig något mellan de grundskolor med årskurs 9 som fått prioriterad tillsyn och motsvarande skolor som inte valts ut till prioriterad tillsyn. Vårdnadshavarna till elever i skolor som fått prioriterad tillsyn har en något lägre genomsnittlig utbildningsnivå än vårdnadshavare till elever i övriga skolor. Dessutom har dessa skolor en något högre andel nyinvandrade elever, även om skillnaden är liten.

Tabell 1.1. Jämförelse mellan grundskolor med årskurs 9 som fått prioriterad tillsyn och övriga grundskolor med årskurs 9 som ingått i tillsynen.

	Skolor med prioriterad till- syn	Övriga sko- lor
<i>Andel anställda lärare med legitimation i minst ett ämne</i>	70 %	75 %
<i>Andel heltidsanställda lärare med legitimation i minst ett ämne</i>	65 %	71 %
<i>Vårdnadshavares genomsnittliga utbildningsnivå*</i>	2,1	2,3
<i>Andel nyinvandrade elever</i>	7 %	5 %
<i>Genomsnittligt betygspoäng</i>	212	227
<i>Andel elever som uppfyller kunskapskraven i årskurs 9</i>	70 %	78 %

* Måttet vårdnadshavares utbildningsnivå anges i följande kategorier:

1= grundskoleutbildning, 2= gymnasieutbildning och 3= eftergymnasial utbildning

Att de prioriterade skolorna möter större utmaningar märks i elevernas kunskapsresultat, vilket inte är förvånande då detta mått ingår i risk- och väsentlighetsanalysen. Eleverna i skolor som fått prioriterad tillsyn har också ett något lägre genomsnittligt betygspoäng än övriga skolors.⁷⁷

En något lägre andel elever i de skolor som genomgår prioriterad tillsyn uppnår kunskapskraven för årskurs 9 jämfört med eleverna i övriga skolor.

⁷⁷ Data hämtat från Skolverkets databas SALSA. Det är endast de skolor som har minst 15 elever i årskurs 9 som ingår i analysen. De skolor som genomgått prioriterad tillsyn men som inte har 15 elever i årskurs 9 ingår således inte heller i denna analys.

Kvalitetsgranskningar

Syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar⁷⁸ är att granska kvaliteten i skolväsendet och bidra till utveckling genom att lyfta fram viktiga utvecklingsområden.⁷⁹ I den här typen av granskning har vi möjlighet till fördjupade analyser av olika områden inom skolväsendet där det bedöms finnas behov av utveckling. I kvalitetsgranskningarna finns det dessutom utrymme att lyfta fram goda exempel och det som fungerar bra. Med hjälp av kvalitetsgranskningarna undersöker Skolinspektionen alltså olika aspekter av verksamheten inom skolväsendet mer ingående. Det kan till exempel gälla undervisningens innehåll och form i ett specifikt skolämne, arbetet med uppföljning och bedömning av elevernas kunskaper eller rektorernas roll som pedagogiska ledare. Granskningarna ska utgå från nationella mål och riktlinjer och, med stöd av forskningsresultat och beprövad erfarenhet, inriktas mot olika kvalitetsaspekter. Skolinspektionen bedömer i kvalitetsgranskningarna verksamheten på några utvalda skolor eller verksamheter och visar på styrkor och svagheter. Urvalsprinciperna skiftar beroende på undersökningsfrågans art.

Ett tiotal kvalitetsgranskningar har genomförts under 2015 och bland annat läs- och skrivundervisningen i grundskolans tidiga år, elevhälsans arbete och huvudmannens styrning av grundskolan, har undersökts. Det finns ingen samlad statistik från de kvalitetsgranskningar som genomförts. Granskningarna publiceras på Skolinspektionens webbplats.

Anmälningsärenden

Anmälningar om upplevda missförhållanden i skolverksamheter handläggs och beslutas av Skolinspektionen och Barn- och elevombudet (BEO). Anmälningar kommer in via brev, e-post eller genom webbanmälan, ofta från vårdnadshavare och elever. En anmälan avser oftast en elevs skolsituation på en skola, men Skolinspektionens beslut riktas mot huvudmannen.

Under 2015 har det inkommit 4035 anmälningar till Skolinspektionen och till BEO. Under samma period har 1351 beslut fattats där brister konstaterats föreligga. Eftersom anmälningsärenden vanligtvis har en handläggningstid på cirka 3-4 månader betyder det att det inte är samma ärenden som inkommit som beslutats under ett visst år.

Tillståndsansökningar

För att starta eller utöka verksamheten vid en fristående skola, förskoleklass, fritidshem eller en internationell skola behövs ett tillstånd från Skolinspektionen. Innan Skolinspektionen godkänner en ny sådan verksamhet granskar vi att den sökandes verksamhet kommer att leva upp till författningarnas krav.⁸⁰ Merparten av dessa regleras i skollagen där det till exempel står angivet att den fristående skolans etablering inte får innebära negativa följder för den del av skolan som anordnas av det allmänna i kommunen.⁸¹ Skolinspektionen ber också den kommun där den nya

⁷⁸ I kvalitetsgranskning granskas skolor, verksamheter eller huvudmän inom ett begränsat område. Syftet är inte att ta ställning till regelefterlevnad och verktygen föreläggande eller verksamhetsförbud förekommer inte. Inom Skolinspektionens kvalitetsgranskningsprocess ryms dock ytterligare metoder för granskning. Med utgångspunkt i lagstiftningen kan ett antal skolor, verksamheter eller huvudmän särskilt granskas. En sådan granskning kan resultera i föreläggande om vite eller verksamhetsförbud om lagen inte följs. En annan metod är att genomföra en granskning för att snabbt ge en översiktlig bild av ett granskningsområde från ett stort antal, oftast slumpmässigt utvalda, verksamheter och huvudmän. Skolinspektionen väljer granskningsområden för kvalitetsgranskning utifrån en årlig behovsanalys där utbredda riskområden identifieras. Analysen bygger på Skolinspektionens tidigare erfarenheter tillsammans med en omvärldsanalys.

⁷⁹ 26 kap. 19-20 §§ skollagen (SFS 2010:800).

⁸⁰ 2 kap. 5 § skollagen (SFS 2010:800).

⁸¹ Ibid.

skolan eller utbildningen ska ligga yttra sig över ansökan. När det gäller gymnasieskolor får även grannkommunerna yttra sig.

År 2015 har 272 ansökningar om att starta eller utöka en skola inkommit. 120 av dessa har godkänts. 38 godkännanden rör nyetablering av skola och övriga 82 rör utökning av befintlig skola. 108 ansökningar har avslagits. Den vanligaste anledningen till att den sökande inte anses kunna uppfylla författningarnas krav är att den sökande inte kan visa att det finns ett tillräckligt stort elevintresse för att verksamheten ska bära sig ekonomiskt. 39 ansökningar har avskrivits på grund av att ansökan dragits tillbaka. Övriga 5 ansökningar är inte beslutade då Skolinspektionen avvaktar resultatet av tillsyn av den sökandes befintliga skolor.

Vitesförelägganden

Skolinspektionen har sedan 2011 haft möjlighet att förelägga en huvudman med vite. Lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2015 gjorde dock Skolinspektionen skyldig att förena ett föreläggande med vite, om föreläggandet avser brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen.⁸² Beslut om att förelägga vid vite kan ske i samband med beslutet efter tillsyn eller en inkommen anmälan. Vitet kan avse brister på en skolenhet men riktas alltid mot huvudmannen som har det övergripande ansvaret. Vitet är ett påtryckningsmedel för att få huvudmän att avhjälpa de brister som påtalas.

Sedan den 1 juli 2011 då 2010 års skollag började tillämpas har totalt 139 av Skolinspektionens föreläggande mot huvudmän förenats med vite. 90 av dessa vitesbeslut – alltså långt mer än hälften – fattades under 2015. Av de 90 vitesföreläggande som beslutades under 2015 har 14 också kunnat avslutas på grund av att huvudmannen åtgärdat de påtalade bristerna och två av ärendena har överklagats. Majoriteten av de ärenden som beslutades 2015 berörde offentliga huvudmän och beslutades i samband med en regelbunden tillsyn. 17 av vitesföreläggandena avsåg anmälningsärenden. Främst berör vitesföreläggandena allvarliga brister inom områdena ”*Extra anpassning och särskilt stöd*”, ”*Förutsättningar för lärande och trygghet*” och ”*Styrning och utveckling av verksamheten*”.

Under 2015 har Skolinspektionen fört ett flertal processer i förvaltningsdomstol. I tre ärenden har vi ansökt om utdömande av vite, då huvudmannen inte följt det föreläggande som varit förenat med vite. Fyra ärenden rörande utdömande av vite vann laga kraft under året. Dessa gällde ansökningar om utdömande av vite som lämnades in till förvaltningsdomstolen under 2013. Vid årsskiftet 2015/2016 hade Skolinspektionen 10 pågående processer i förvaltningsdomstol.

Skolenkäten

Skolenkäten besvaras av elever i årskurs 5 och 9 i grundskolan samt av elever år 2 i gymnasieskolan. Vidare även av pedagogisk personal samt vårdnadshavare med barn i grundskolan, grundskolskolan och förskoleklass. I årsrapporten redovisas endast svar från elever och pedagogisk personal.⁸³

Skolenkäten har under vår- och höstterminen 2015 skickats ut till totalt 6 004 skolenheter. Totalt har 178 386 svar inkommit, 133 578 svar från elever och 44 808 svar från pedagogisk personal. Skolenkäten används bland annat som ett av flera underlag i den risk- och väsentlighetsanalys som görs inför den regelbundna tillsynen. Underlaget som ligger till grund för den regelbundna tillsynen under 2015 är resultat från Skolenkäten som genomfördes 2014. Delar av resultatet från Skolenkäten används också till Skolverkets tjänst ”*Välja skola*”.

⁸² 26 kap. 27 § skollagen (SFS 2010:800).

⁸³ Resultaten från Skolenkäten inklusive vårdnadshavarnas svar finns på Skolinspektionens webbplats, <www.skolinspektionen.se>.

Bilaga 2 Om statistiken

I denna bilaga ges en beskrivning av den statistik som tas fram inom Skolinspektionens olika verksamhetsområden och vilka tolkningar det är möjligt att göra utifrån den. Genomgående vill vi mana till försiktighet vad gäller att utifrån statistiken försöka dra generella slutsatser om Sveriges skolor.

Årsrapporten innehåller statistik från Skolinspektionens olika verksamhetsområden, den regelbundna tillsynen, anmälningsärenden och tillståndsansökningar har sammanställts och kompletterats med uppgifter från Skolenkäten.⁸⁴ I följande tabell redovisas vilken statistik som finns att tillgå på de huvudsakliga områdena, för respektive skol- eller verksamhetsform.

Tabell 2.1 Redovisad statistik från Skolinspektionens verksamhetsområden per skol- och verksamhetsform.

	Tillsyn		Skolenkät		Anmälningar	Tillstånd
	Huvudmannanivå	Skolnivå	Elever	Personal		
Förskola*	X	-	-	-	X	-
Förskoleklass**	X	X	-	-	X	X
Grundskola	X	X	X	X	X	X
Gymnasieskola	X	X	X	X	X	X
Grundskolaskola	X	X	-	-	X	X
Gymnasieskola	X	X	-	-	X	X
Fritidshem***	X	-	-	-	-	-
Vuxenutbildning	X	-	-	-	X	-

* Skolinspektionens uppdrag för tillsyn av förskolan har förstärkts under 2015, vilket bland annat innebär att vi samlat in information från vårdnadshavare via Förskoleenkäten.

** Tillsynen av verksamheten i förskoleklass sker inom ramen för tillsynen av grundskoleverksamheten.

***Anmälningsärenden och tillståndsärenden för fritidshem ingår i redovisningen för grundskola.

Mycket av den statistik som redovisas i årsrapporten finns även på Skolinspektionens webbplats. Där finns mer statistik från vår regelbundna tillsyn, statistik från Skolenkäten och statistik från anmälningar till Skolinspektionen.

Om tolkning och generaliserbarhet av statistiken från regelbunden tillsyn

Den årliga statistiken från Skolinspektionens regelbundna tillsyn behandlar en tredjedel av Sveriges skolhuvudmän, eftersom den regelbundna tillsynen planeras i en treårscykel. Även om resultaten efter en hel, treårig tillsynscykel troligen kommer ge en god inblick i Sveriges skolor, är urvalet under ett enskilt år inte slumpmässigt och därmed kommer resultaten inte vara generaliserbara för samtliga landets huvudmän.

Därtill är det viktigt att beakta att tillsynen på enhetsnivå sker i två former. Den ena formen är

⁸⁴ Eftersom Skolinspektionens verksamhetsområde kvalitetsgranskning inte genererar eller sammanställer statistik på motsvarande sätt, redovisas inte det verksamhetsområdet i denna beskrivning.

den mer översiktliga bastillsynen som enbart ges till fristående huvudmäns skolenheter. Den andra formen är den mer djupgående prioriterade tillsynen som ges till ett urval av skolenheter där Skolinspektionen bedömer att många elever riskerar att inte få den utbildning de har rätt till. Resultaten från tillsyn på enhetsnivå ska tolkas mot bakgrund av detta och är inte generaliserbart till samtliga Sveriges skolor. De skolenheter som ges prioriterad tillsyn har alla före tillsynsbesöket bedömts ha en hög andel elever som riskerar att inte få den utbildning de har rätt till. De skolenheter som ges bastillsyn har alla enskilda huvudmän. Det innebär dels att det är rimligt att förvänta sig att andelen skolor som visar sig ha brister i den prioriterade tillsynen är högre än vad det skulle vara vid motsvarande tillsyn i hela skolpopulationen. Dels försvårar det jämförelser mellan offentliga och fristående skolenheter eftersom urvalsunderlaget skiljer sig åt.

Om tolkning och generaliserbarhet av statistiken från anmälningsärenden

Statistiken avseende inkomna anmälningar ger en bild av upplevda missförhållanden hos elever, vårdnadshavare och andra som väljer att anmäla, medan statistiken avseende beslut i sin tur ger en bild av Skolinspektionens bedömning av de inkomna anmälningarna. När en anmälan inkommit och när ett beslut med konstaterad brist fattas anges vilka grunder missförhållandena rör. Anmälnings- och beslutsgrunder ska vara kopplade till skollagen.

Antalet anmälningsärenden ökar för varje år, men ökningstakten har minskat något under de senaste åren. Det går inte att säga om de faktiska eller de upplevda missförhållandena i skolan ökar. En ökad medvetenhet om möjligheten att anmäla till Skolinspektionen kan ligga bakom delar av ökningarna. Det har också blivit enklare att anmäla via Skolinspektionens webbplats.

Även utifrån antalet beslut med konstaterad brist är det svårt att dra några slutsatser avseende utvecklingen av reella missförhållanden över tid. Det finns inget underlag för att bedöma hur representativa anmälningarna är. Det är möjligt att det finns en ökad anmälningsbenägenhet hos vissa grupper och att vissa missförhållanden i högre utsträckning anmäls. Detta påverkar i sin tur möjligheten att dra slutsatser både om fördelningen och utbredningen av brister i den svenska skolan.

Om tolkning och generaliserbarhet av statistiken från Skolenkäten

Hälften av landets alla skolor deltar i Skolenkäten varje år, vilket innebär att alla landets skolor genomför enkäten under en tvåårsperiod. Svarefrekvenserna är relativt sett genomgående höga för både elever och pedagogisk personal, vilket ökar tillförlitligheten i resultaten. Även om skolenheterna inte väljs genom slumpmässigt urval är omfattningen på undersökningen så pass stor att resultaten ändå kan antas ge en god inblick i svensk skola.

Bilaga 3 Statistik från Skolinspektionens verksamheter

Regelbunden tillsyn

Tabell 3.1 Antal skolor i riket och som inspekterats och visat sig ha brister per verksamhetsform och huvudmannatyp samt inspektionstyp under 2015.*

	Antal skolenheter i riket	Huvudmannatillsyn		Inspekterade skolor totalt (prioriterad tillsyn och bastillsyn)		Prioriterad tillsyn		Bastillsyn	
		Inspekterade (antal)	Med brister (andel)	Inspekterade (antal)	Med brister (andel)	Inspekterade (antal)	Med brister (andel)	Inspekterade (antal)	Med brister (andel)
Förskolor	9 863	75	72 %	-	-	0	-	0	-
<i>Offentliga</i>	7 208	75	72 %	-	-	0	-	0	-
<i>Enskilda/ Fristående</i>	2 655	0	-	-	-	-	-	-	-
Grundskolor	4 845	214	65 %	393	72 %	258	84 %	135	35 %
<i>Offentliga</i>	4 045*	72	86 %	213	87 %	213	87 %	-	-
<i>Enskilda/ Fristående</i>	800	142	54 %	180	43 %	45	69 %	135	35 %
Gymnasieskolor	1 328	123	54 %	187	55 %	95	76 %	92	33 %
<i>Offentliga</i>	876**	70	61 %	50	80 %	50	80 %	-	-
<i>Enskilda/ Fristående</i>	452	53	45 %	137	45 %	45	71 %	92	33 %
Grundskärskolor	647	75	72 %	138	68 %	138	68 %	-	-
<i>Offentliga</i>	607	71	76 %	133	69 %	133	69 %	-	-
<i>Enskilda/ Fristående</i>	40	4	0 %	5	40 %	5	40 %	-	-
Gymnasieskolor	293	70	44 %	57	70 %	57	70 %	-	-

<i>Offentliga</i>	257***	63	43 %	49	73 %	49	73 %	-	-
<i>En-skilda/Fristående</i>	36	7	57 %	8	50 %	8	50 %	-	-

Fritidshem	4 208	182	55 %	-	-	-	-	-	-
<i>Offentliga</i>	3 550	73	82 %	-	-	-	-	-	-
<i>En-skilda/Fristående</i>	658	109	37 %	-	-	-	-	-	-
Vuxenutbildning	-	65	83 %	-	-	-	-	-	-
<i>Offentliga</i>	-	65	83 %	-	-	-	-	-	-
<i>En-skilda/Fristående</i>	-	0	-	-	-	-	-	-	-

* Varav 5 utgör sameskola.

** Varav 17 bedrivs av landsting.

*** Varav 12 bedrivs av landsting.

Det är viktigt att beakta att resultaten från den prioriterade tillsynen ska tolkas mot bakgrund av att de före tillsynsbesöket bedömts ha en hög andel elever som riskerar att inte få den utbildning de har rätt till. Det innebär att det går att förvänta sig att andelen skolor som visar sig ha brister i den prioriterade tillsynen är högre än vid bastillsynen och även i den totala summan av tillsynsbesluten. Eftersom urvalsunderlaget skiljer sig åt mellan offentliga och fristående skolenheter är resultaten från tillsynen av de offentliga och de fristående skolorna inte jämförbara.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar 2015

Huvudmannens styrning av grundskolan – ett uppdrag med eleven i fokus, 2015:1

Granskningen visar att huvudmannens styrning mot nationella mål behöver förbättras och huvudmannskapet för skolan behöver tydliggöras. En majoritet av de granskade huvudmännen behöver utveckla sin uppföljning, analys och utveckling av grundskolans verksamhet så att kvalitetsarbetet ska bli inriktat på måluppfyllelse utifrån de nationella målen för utbildningen. Varje huvudman behöver skapa en styrkedja med tydlighet i rollfördelning och uppdrag så att oklarheter i ansvar, genomförande och återkoppling kan undanröjas. Vidare behöver huvudmannen skapa genomtänkta former för kommunikation mellan ansvarsnivåer. Huvudmannaföreträdare och rektorer behöver få möjlighet till regelbunden dialog om skolornas resultat och utvecklingsbehov, i syfte att bidra till bättre beslut om prioriteringar och utvecklingsinsatser. Satsningar på kompetensutveckling för huvudmannaföreträdare är en annan central strategi för att öka kunskapen om innebörden i de nationella målen för skolan. Kompetensutveckling behövs också när det gäller uppföljning och analys av skolornas resultat, så att resurser och utvecklings- och förbättringsarbete kan anpassas till de resultat och förutsättningar som finns på olika skolor.

Granskningen genomfördes hos 36 huvudmän för grundskolan runt om i landet. Av dessa var 19 kommunala och 17 enskilda huvudmän.

Distansutbildning vid kommunal vuxenutbildning, 2015:2

Många kommuner erbjuder sina invånare möjlighet att läsa vuxenutbildning på gymnasial nivå på distans. Granskningen visar att kommunerna sällan anpassar undervisningen till enskilda elevers behov och olika sätt att lära. Självstudier och skriftliga inlämningsuppgifter dominerar, och interaktion mellan elever som kan behövas för att nå ett djupare lärande är i stort sett obefintlig. Eleverna får inte i tillräcklig utsträckning tillgång till lärarens stöd och handledning. Granskningen visar att många kommuner inte ställer tillräckligt tydliga och höga krav, utifrån elevernas behov och distansutbildningens specifika förutsättningar, när de sluter avtal om utbildning på entreprenad. Kommunerna behöver också följa upp distansutbildningen mer, både vad gäller den som sker i egen regi och den som bedrivs genom entreprenadavtal.

Granskningen omfattade 18 kommuners kommunala vuxenutbildning på gymnasienivå.

Undervisning i förskoleklass, 2015:3

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i undervisningen i förskoleklass med utgångspunkt i läroplanens övergripande mål. Många pedagoger i förskoleklass skapar en trygg, stödjande och uppmuntrande miljö för sina elever. Granskningen visar dock att många pedagoger inte utgår från läroplanens övergripande mål för kunskaper när de planerar undervisningen i förskoleklassen. De upplever att det är svårt att koppla målen till förskoleklassens verksamhet och saknar en aktiv diskussion om detta på skolnivå. Istället är det pedagogernas engagemang och intresse som blir styrande för hur undervisningen läggs upp. Till stor del beror det på otydliga styrdokument och, som en följd av detta, bristande styrning från skolhuvudmannen och rektorn.

Granskning besökte 20 slumpvis utvalda skolor i 18 olika kommuner.

Gymnasieskolors arbete med att förebygga studieavbrott, 2015:4

Skolinspektionen har granskat hur gymnasieskolor med yrkesprogram arbetar för att stödja eleverna att klara utbildningens krav och nå godkända betyg. Samtliga skolor måste utveckla arbetet med att ge eleverna det pedagogiska stöd de behöver för att fullfölja utbildningen. I stort sett ingen av de granskade skolorna sätter in effektiva stödsatser när elever inte kommer till lektioner. Den vanligaste orsaken är att skolan – rektorerna, lärarna och övrig personal – inte har ett tydligt och gemensamt arbetssätt för att ta reda på varför en elev är frånvarande och vilka behov av stöd eleven har för att klara skolan. Eleverna i granskningen upplever att lärare inte lyssnar på vad de berättar att de behöver. Elevhälsans kompetens används sällan som resurs i arbetet.

I Skolinspektionens granskning ingick totalt 30 gymnasieskolor med yrkesprogram, 20 fristående och 10 kommunala gymnasieskolor. Skolorna valdes utifrån att de hade en hög andel studieavbrott.

Elevhälsa – elevers behov och skolans insatser, 2015:5

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i elevhälsans arbete i årskurs 6-9. Tillgången till elevhälsa är otillräcklig i majoriteten av de granskade skolorna. Skolpsykolog saknas ofta inom det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Arbetet omfattas sällan av en strategi och ett systematiskt utvecklingsarbete som inbegriper uppföljning, analys, planering och genomförande. Även om skolorna genomför vissa förebyggande och hälsofrämjande insatser inom elevhälsoarbetet, är det inte tillräckligt mot bakgrund av elevernas behov inom det psykiska området. Sammantaget behöver eleverna få prata mer om, och fördjupa kunskapen inom området psykisk hälsa och ohälsa.

Sammanlagt 25 slumpmässigt valda fristående och kommunala grundskolor ingick i granskningen.

Mer varierad läs- och skrivundervisning kan öka motivation och intresse, 2015:6

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisningen i grundskolans tidiga år. Granskningen visar att undervisningen inte stimulerar och utvecklar elevernas läsande och skrivande i tillräcklig grad. Undervisningen möter inte elever som börjar årskurs 1 där de befinner sig i sin läs- och skrivutveckling. Elevers kunskaper och de individuella behov av stöd och stimulans som kan ha identifierats i förskoleklassen tas exempelvis inte tillvara vid övergången till grundskolan.

På ett flertal av lektionerna ligger undervisningen på en medelnivå i stället för att innehålla den anpassning som kursplanerna i svenska och i andra ämnen föreskriver. Andra exempel är att elever med behov av stöd får vänta på stödet eller så kanske det uteblir helt. Granskningen konstaterar att det inte räcker med att eleverna får öva sig i att läsa mycket, eleverna måste också tidigt komma i kontakt med olika typer av text och få stöd i att utveckla sin läsförståelse. Elevernas lärande gynnas av individanpassning och vardagsanknytning. Granskningen lyfter också fram att strategier för läsning är viktiga verktyg för elevernas utveckling i alla ämnen.

Granskningen genomfördes vid elva slumpvis utvalda grundskolor, vid varje skola deltog två klasser i årskurs 1 och 3.

Alla redo för högskolan? – en granskning av gymnasiearbetets rapporter och genomförande 2014, 2015:7

Sedan 2011 krävs ett godkänt gymnasiearbete för att en elev ska få ett examensbevis från gymnasieskolan. Många elever får bra stöd i detta arbete av sina lärare. Men skolorna behöver ge eleverna mer träning i att kritiskt värdera fakta och källor de använder. I flertalet skolor får eleverna bra stöd från lärarna att genomföra gymnasiearbetet. Gymnasiearbetet är där schemalagt med fasta avstämningstillfällen och de ansvariga lärarna följer hur elevernas arbete utvecklas och vägleder vid behov. Men granskningen visar också att skolorna behöver utveckla sin bedömning och betygssättning av gymnasiearbetet. Lärare och medbedömare behöver förbereda sig och samarbeta mer.

Skolinspektionen granskade drygt 400 rapporter som elever skrivit och även hur 11 slumpvist utvalda gymnasieskolor arbetade för att stödja sina elever i gymnasiearbetet och förbereda dem inför kommande högskolestudier.

Undervisningen i historia, 2015:8

Skolinspektionen har granskat om historieundervisningen i årskurs 7-9 skapar samband mellan de olika tidsdimensionerna dåtid, nutid och framtid. Granskningen visar att eleverna inte får tillräckliga möjligheter att reflektera över sin egen roll i historien och hur historia kan användas i exempelvis politiska syften. Andra delar av undervisningen håller däremot hög kvalitet.

Granskningen genomfördes i 24 kommuner i hela landet, på 27 slumpmässigt valda grundskolor, både kommunala och fristående.

Utbildning för elever med romsk språk- och kulturbakgrund, dnr 401-2012:5409

Skolinspektionen har genomfört en granskning med syfte att undersöka skolors arbete för att elever med romsk språk- och kulturbakgrund ska kunna fullgöra sin skolplikt. Syftet var också att granska skolors arbete med att anpassa undervisningen till romska elevers förutsättningar och behov inklusive att ge särskilt stöd till de romska elever som har behov av det. Granskningen fann marginella brister i skolornas och huvudmännens insatser för att anpassa undervisningen till romska elevers förutsättningar och tillgodose deras behov av särskilt stöd. I granskningen konstateras att dessa resultat skiljer sig väsentligt från tidigare forskning och kunskap på området. Skolinspektionen lyfter fram att en förklaring till detta är att granskningen inte lyckats få ett tillräckligt omfattande och representativt urval av elever och vårdnadshavare – många har inte velat bli intervjuade. Om en ny granskning genomförs vid ett annat tillfälle rekommenderar Skolinspektionen att den i sådana fall ges en mer kartläggande karaktär.

Granskningen genomfördes genom dokumentstudier och besök i 12 kommuner. Elever med romsk språk- och kulturbakgrund, deras vårdnadshavare, personal vid berörda skolor och huvudmannaföreträdare intervjuades.

Utbildning för asylsökande barn och barn som vistas i landet utan tillstånd, dnr 401-2014:2380

Granskningen visar på brister i asylsökande barns skolgång och i skolgången för barn som vistas i landet utan tillstånd. Det finns barn som inte får den utbildning de har rätt till. Det finns kommuner, som vid tiden för Skolinspektionens besök, inte kunde ge utbildning till samtliga asylsökande barn i kommunen. Att ha uppdaterad information om hur många asylsökande barn och unga som finns i kommunen är svårt för huvudmännen. Företrädare för många av kommunerna upplever att det saknas kompetens i skolorna för att klara uppdraget att undervisa asylsökande barn

och barn som vistas i landet utan tillstånd. Det är även svårt att rekrytera tillräckligt med personal med rätt kompetens. Kartläggningen av de asylsökande barnens tidigare kunskaper och erfarenheter behöver utvecklas i många kommuner. När det gäller barn som vistas i landet utan tillstånd hänvisar kommunerna ofta till att de barn som erbjuds utbildning är de som själva tar initiativ till det. Kommunerna behöver bli bättre på att förklara för barnen och deras vårdnadshavare att de har rätt till utbildning.

Granskningen genomfördes i 30 kommuner under hösten 2014. Urvalet baserades på de kommuner som i genomsnitt hade högst andel asylsökande barn i åldrarna 6-19 år.

Skolverksamheten vid statens särskilda ungdomshem, dnr 402-2014:1542

En granskning har genomförts vid Statens institutionsstyrelses (SiS) samtliga särskilda ungdomshems skolverksamheter. Granskningen visar att många elever får lite undervisningstid i få ämnen och med lärare som ofta saknar behörighet. Undervisningen är inte alltid prioriterad och störs många gånger av att elever ska träffa socialsekreterare eller behandlingsassistenter. De ungdomar som har svårt med studiemotivationen anser inte heller att lärarna förväntar sig särskilt mycket av dem. Institutionerna borde, i större utsträckning än vad Skolinspektionen sett vid granskningen, värna undervisningen så att den kan genomföras på ett kvalificerat sätt.

Statens institutionsstyrelses (SiS) särskilda ungdomshems skolverksamheter (vid tidpunkten 24 verksamheter) ingick i granskningen.

En vanlig dag i förskolan. Gruppstorlek, personaltäthet och trygghet, dnr 402-2014:6460

I en granskning har Skolinspektionen kartlagt hur barngruppens storlek och bemanningen ser ut på en vanlig dag på förskolan och vilka konsekvenser gruppstorlek och bemanning kan ha för barnens trygghet. Skolinspektionen fann stora variationer i hur många barn och hur mycket personal som är närvarande vid olika aktiviteter under dagen. Vid åtta av tio förskolor bedömdes barnen få den uppmärksamhet och tillsyn som är nödvändig för att tillgodose deras behov av trygghet. Detta genom att personalen till exempel är tillgänglig och lyhörd för barnens behov av tröst, närhet och bekräftelse, eller att personalen har sådan uppsyn över barnen och de lokaler och utemiljöer de vistas i för att kunna ingripa om så behövs. Vid två av tio förskolor fanns dock brister i personalens uppmärksamhet och tillsyn.

I granskningen besöktes 101 förskolor i hela landet i en halv dag under en och samma vecka. Rapporten är den första av flera granskningar av förskoleverksamhet som Skolinspektionen genomför.

Anmälningssärenden

Tabell 3.3 Antal inkomna anmälningar och beslut med brist, totalt (inklusive samtliga verksamhetsformer), per anmälningssgrund och huvudmannatyp.

Anmälningssgrund	Inkomna anmälningar 2015			Beslutade med brist(er) 2015		
	En-skilda	Of-fentliga	Total	En-skilda	Of-fentliga	Total
Avgifter	12	25	37	2	3	5
Disciplinära åtgärder	33	96	129	10	36	46
Elevhälsa	4	9	13	0	0	0
Ej angivet	22	64	86	0	0	0
Elevinflytande	0	1	1	0	1	1
Huvudmannens organisation och styrning	48	215	263	4	33	37
Kränkande behandling totalt	263	1 281	1 544	80	674	754
Kränkande behandling Elev - Elev	156	903	1 059	57	450	507
Kränkande behandling Personal - Elev	131	485	616	23	145	168
Kränkande behandling Anmälningsskyldigheten	24	184	208	15	188	203
Kränkande behandling Plan för kränkande behandling	4	15	19	0	18	18
Modersmål, svenska som andraspråk mm	4	16	20	0	0	0
Mottagande i särskolan	1	11	12	0	11	11
Rutiner för klagomålshanteringen	2	3	5	0	0	0
Rätt till plats i förskolan	2	28	30	0	4	4
Samarbete och information skola-hem	32	207	239	1	23	24
Skolplikt och rätt till utbildning	57	324	381	18	177	195
Särskilt undervisning	2	17	19	2	6	8
Särskilt stöd	109	833	942	55	472	527
Tillsynsansvaret för barn/elev	22	140	162	0	15	15
Trygghet och studiero	14	63	77	0	2	2
Utbildningens innehåll	42	73	115	0	1	1
Utvecklingssamtal, IUP och betyg	22	86	108	0	3	3
Vårdnadshavares samtycke vid val av förskola/skola	6	21	27	0	2	2
Övrigt	171	675	846	9	46	55
Total	695	3 340	4 035	144	1 207	1 351

Tillståndsansökningar

Tabell 3.4 Antal beslut för ansökningar om godkännande att starta fristående skola och utöka verksamhet på befintlig fristående skola efter beslutstyp och skolform, skolstart 2016/17.

		Samtliga	Nytablering	Utökning
Samtliga verksamhetsformer	Total	272	131	141
	Godkännande	120	38	82
	Avslag	108	72	36
	Avskrivning	39	21	18
	Ej beslutad	5	0	5
Grundskola	Total	106	79	27
	Godkännande	49	26	23
	Avslag	45	42	3
	Avskrivning	12	11	1
Grundskola	Total	10	9	1
	Godkännande	3	2	1
	Avslag	7	7	0
Gymnasieskola	Total	142	33	109
	Godkännande	61	7	54
	Avslag	49	16	33
	Avskrivning	27	10	17
	Ej beslutad	5	0	5
Gymnasieskola	Total	14	10	4
	Godkännande	7	3	4
	Avslag	7	7	0

Viten

Tabell 3.5 Totalt antal vitesbeslut per verksamhetsform, huvudmannatyp och ärendetyp. Ett beslut kan beröra en eller flera verksamhetsformer.

Föreläggande vid vite

Verksamhetsform och huvudmannatyp	Antal vitesbeslut	Typ av ärende	
		Anmälningar	Regelbunden tillsyn
Huvudman - Förskoleverksamhet	6	0	6
<i>Offentliga</i>	6	0	6
<i>Enskilda</i>	0	0	0
Förskoleenhet	0	0	-*
<i>Offentliga</i>	0	0	-*
<i>Enskilda</i>	0	0	-*
Huvudmän - Grundskoleverksamhet	12	2	10
<i>Offentliga</i>	9	2	7
<i>Enskilda</i>	3	0	3
Grundskoleenheter	32	13	19
<i>Offentliga</i>	27	12	15
<i>Enskilda</i>	5	1	4
Huvudman- gymnasieverksamhet	5	0	5
<i>Offentliga</i>	3	0	3
<i>Enskilda</i>	2	0	2
Gymnasieskolor	19	1	18
<i>Offentliga</i>	4	0	4
<i>Enskilda</i>	15	1	14
Huvudman- grundsärskolor	13	1	12
<i>Offentliga</i>	11	1	10
<i>Enskilda</i>	2	0	2
Grundsärskolor	-	-	-
<i>Offentliga</i>	-	-	-
<i>Enskilda</i>	-	-	-
Huvudman- gymnasiesärskoleverksamheter	4	0	4
<i>Offentliga</i>	4	0	4
<i>Enskilda</i>	0	0	0
Gymnasiesärskolor	-	-	-
<i>Offentliga</i>	-	-	-
<i>Enskilda</i>	-	-	-
Huvudmän - Fritidshem	9	0	9
<i>Offentliga</i>	6	0	6
<i>Enskilda</i>	3	0	3

Fritidshem	-	-	-
<i>Offentliga</i>	-	-	-
<i>Enskilda</i>	-	-	-
Huvudmän - Vuxenutbildning	5	0	5
<i>Offentliga</i>	5	0	5
<i>Enskilda</i>	0	0	0
Vuxenutbildning	-	-	-
<i>Offentliga</i>	-	-	-
<i>Enskilda</i>	-	-	-
Totalt	90**	17	72
<i>Offentliga</i>	63	15	48
<i>Enskilda</i>	26	2	24

* Förskolan granskas endast på huvudmannanivån i den regelbundna tillsynen. För förskolor med enskilda huvudmän ligger tillsynsansvaret hos kommunerna.

** Varav ett beslut är resultatet från en granskning.

Skolenkäten

Tabell 3.2 Respondenter i Skolenkäten, under 2015, per verksamhetsform

	Svarande (antal)	Svarsfrekvens* (procent)
Förskolor (vårdnadshavare)	22 963	63 %
Grundskolor (elever åk 5)	50 726	90 %
Grundskolor (elever åk 9)	41 503	80 %
Grundskolor (personal)	32 848	70 %
Gymnasieskolor (elever år 2)	41 349	75 %
Gymnasieskolor (personal)	11 960	68 %

* Svarsfrekvensen för Skolenkäten baseras på antalet svarande av antalet registrerade elever och pedagogisk personal.